

2010 / 1.

Ára: 600 Ft

folkMAGazin

XVII. évfolyam

1. szám

25

Nyírség

Táncgyűttes

2009

2007

2006

1996

1987

1982

1974

...eredetiség és sokszínűség...

Nyírség

A TARTALOMBÓL:

6. A Heveder zenekar első CD-jéről
Szász Lőrinc, Kelemen László
8. A sepsiszentgyörgyi találkozóról
Czilli Balázs
10. EGYSZER VOLT, HOGY IS VOLT?
A busójárás; „Ördögök” Mohácson
Kóka Rozália gyermekrovata
13. Négy ember, négy történet
Kukár Barnabás Manó
14. A folklorista Vikár Béla - I.
Pávai István
16. V. Kárpát-medencei Vőfélytalálkozó
Juhász Erika
19. MAGTÁR
Kacsirek Ottó: Megtorpanás
22. Kis-Küküllő gyöngye vize
Megjelent Bárdosi Ildikó új albuma
22. A Nyírség Táncegyüttes jubileuma
Karádi Zsolt
27. Szeret menti népdalverseny Trunkon
Tündik Tamás
28. Néptánc tábor Kaliforniában
Sue Foy (fordította Bede Judit)
32. Dél-amerikai Magyar Néptáncfesztivál
Szigetvári József
35. „A magyar tánc ház nem balkáni zene”
A Quart riportja a Songlines magyar válogatásáról
36. A Tápió mente zenekarai
Terék József
39. Téli disznóságok
Kacsirek Ottó
40. A TÖRTÉNELEM SODRÁBAN
A szabadkai pacsirta (I. rész)
Kóka Rozália
44. Az „Édeskeserű-vita” folytatása
Dreiszigler Kálmán
46. Sue Foy angol nyelvű ismertetője

Gyöngyfüzér

Népzene Határok Nélkül: 100!

A közelmúltban ünnepelte a Népzene Határok Nélkül című műsor a 100. adását. A program az MRI-Kossuth Rádió hallható vasárnaponként 13:05 perckor; ismétlés hétfőként 23:05 perckor. Amit az ötvenöt percben hallhatunk, túlmutat talán minden eddigi népzenei témájú sugárzás keretein és értékein. Mielőtt az egyes összetevőkről írnék, idemásolom az MRI-Kossuth honlapján megfogalmazottakat. „A műsor legfontosabb eleme a szinte folyamatosan szóló zene. A felvételeket érzelmi, hangulati tartalmuk kapcsolja össze, s a muzsika folyamatát csak néha szakítja meg egy-egy beszélgetés, interjú a népzenei életet érintő eseményekről, aktualitásokról, koncertekről, lemezekről. A műsor gerincét a magyarság népzeneje, énekes és hangszeres hagyományaink adják. Ezen kívül megszólal még a világ népeinek hagyományos népzeneje, s hallhatók világzenei felvételek is, melyekben az etnikus zene különféle más zenei elemekkel ötvöződik.” A fent idézettek tulajdonképpen kielégítően és kellő kíváncsiságot keltve világitanak rá a műsor lényegére, azonban szükségesnek tartom, hogy mindezt néhány adalékkal kiegészítsem.

Hadd kezdjem egy személyes történettel! Hosszú éveken át éltem az Egyesült Államokban, s nagy szerencsémre a leghosszabb ideig a Bostonhoz közeli New Hampshire és Vermont államokban, amelyek tán a leeurópaibb térségnek számítanak az USA-n belül minden tekintetben. Létezik egy országos sugárzást élvező rádióállomás, a National Public Radio, amely tulajdonképpen közszolgálati jellegű, színvonalas hír- és vitaműsorokkal, portrékkal, közéleti személyiségeket megszólaltató adásokkal, fontos társadalmi problémákat taglaló, tényfeltáró riportokkal, kulturális eseményhíradókkal stb. Ennek az adónak egyes államokban léteznek talán még színvonalasabb „leányadói”, mint például a

VPR (Vermont Public Radio). Nos, ezen minden héten ment egy népzenei műsor, ami enyhén szólva is ámulatba ejtett. Az elsősorban észak-amerikai népzene túl (itt aztán megismerhette az ember az Appalache, a Dél – Kentucky, Virginia, a Karolinák, Mississippi stb. – zenéje mellett a Közép-Nyugat, a Nyugat indián törzseinek archaikus zenéjén át az északi zenei tradíciókat is) rendszeresen szerepeltette minden további kontinens legeredetibb és legjellemzőbb, gyakran egy-egy népen belüli népcsoport népzenei dialektusait. Természetesen magyar népzene is. Ez elbűvölő volt. Itt ismertem meg olyan zenéket, előadókat, amelyekről addig nem volt hallomásom. (Így, találkozáva később Marton

Vida Antal és Éri Péter munka közben
(fotó: Henics Tamás, 2008)

Címlap: Kiszebábu öltöztetése (Szandaváralja, Nógrád megye, 1973. - Kunkovács László felvétele)

László Távoldó világzenei írásaival, kritikáival, nagyon sok minden már legalábbis ismerős volt.)

Hazatérve nagyon hiányzott az efféle rádióélmény, melyért természetesen kárpótolt a magyar népzene önmagában vett sokfélesége, de mert nem mindenki jár népzenei koncertekre, táncházakba, ilyen adás hiányában óhatatlanul elesik attól az élménytől, hogy bepillantasson távoli népek zenei kultúrájába egy szisztematikus tematika szerint felépített műsoron keresztül, az egyébként szívesen hallgatott rádióadóján. Saját népzenejéről nem is beszélve. Így volt ez egészen a *Népzene Határok Nélkül* megjelenéséig.

Kezdjük az elején! A műsor szignálja olyan, ami semmi máshoz nem fogható. Olyan világba röpíti a hallgatót, ahol ősi dallamok, rítusok megszületését véljük felfedezni, jól felismerhetően a magyar vonatkozást. Hétről-hétre aztán nemcsak ismerőssé válik, de egyenesen csalogatja a hallgatót a készülék mellé. Jelez, figyelmet kelt, hogy itt valami különleges készülődik. Egy adott zenei felütést követően, mely tudatosan „megágyaz” a műsor további anyagának, a szerkesztők beavatnak mindenkorri interjúalanyuk, beszélgetőtársuk kilétébe, akinek munkássága valamilyen módon, szorosan (zenész, énekes, táncos, koreográfus) vagy tágabban (néprajzos, fotográfus, médiatár, archívum gondozója) kötődik a magyarországi népzenei hagyományokhoz. Számtalan érdekes adalék, személyes élmény, életút-töredék megismerőjévé és élvezőjévé válunk, ami önmagában is szorosabbra fűzheti bárki saját népzenei kultúrájához való viszonyát. A beszélgetések kellő hosszúságú interjú-töredékekre tagolódnak, melyeket összefűz a zene, részben olyan ritkaságszámba menő archív felvételek segítségével, amelyekhez alkalmasint csak a szer-

Vasváry Annamária és Éri Péter a Táncbázatalálkozóon
(fotó: Henics Tamás, 2009)

kesztők férnek hozzá. Valamennyi műsorban elhangzanak felvételek távoli népek zenéiből is. Mind a magyarság, mind más népek felvételeit érdekes adalékok tarkítják a műsorban, keletkezésük mikéntjét, használatuk egyes alkalmakhoz köthetőségét,

esetleg gyűjtésük körülményeit olykor személyes élmények alapján ismerteti a műsorvezető.

További értéke, egyben fontos küldetése a műsornak, hogy ünnepeinkhez, a magyarság jeles napjaihoz kapcsolódó aktua-

Néhány műsor és interjúalany a 100 adásból:

– *Életemű interjúk:* Halmos Béla, Timár Sándor, Borbély Jolán, Novák Ferenc „Tata”, Kallós Zoltán, Bodza Klára

– *Tematikus műsorok:* sámánok Hoppál-Mihállyal, betyárok P. Vas Jánossal, balladák Kriza Ildikóval, halottak napja Lovász Irénnel, tudósítás a *Krakkói Zsidó Fesztivál*ról Marton László Távoldóval, barangolás az MTA ZTI népzenei archívumában, indiai műsor Tóth Szabolcs szitárművésszel, Sipos Jánossal törökországi gyűjtéséről, Agócs Gergellyel kaukázusi gyűjtéséről, Berecz Andrással a *csuvasok*ról, Sebő Ferencsel Martin Györgyről és Lajtha Lászlóról, Kása Bélával indiai útjáról

– *Külföldi előadók:* Huun Huur Tu (Tuva), Tinariwen (Mali), David Eugene Edwards (USA), a Takács Quartet (USA), Ali Farka Toure (Mali), Hanggai (Kína)

– *Hazai első generációs és fiatal táncházi zenekarok, népzenei együttesek:* Dűvő, Téka, Muzsikás, Ökrös, Vízöntő, Bartha Z. Ágoston (Cifra zenekar), Bob Cohen (Di Naye Kapelye), Tatros, Söndörgő, Kerekes Band

– *Hazai world music és jazz-közeli előadók:* Sebestyén Márta, Herczku Ágnes, Szalóki Ági, Bognár Szilvia, Lovász Irén, Nikola Parov, Balogh Kálmán, Tzortzoglou Yorgosz (Balkán Fanatik), Kovács Gábor (Bran Együttes), Pettik Ádám (Besh o Drom), Ágoston Béla (Zuboly), David Yengibarian, Dresch „Dudás” Mihály, Kovács Ferenc, Szelevényi Ákos, Tcha Limberger

– *A népzenei oktatás témája, fesztiválok, táncházak kultúrája:* Kobzos Kiss Tamás és az Óbudai Népzenei Iskola, a folkzenei kiadók, a romkocsmakultúra, a népzenei táborok, a Mundi Romani filmsozozat, a Táncbázatalálkozók, a Kaláka Folk Fesztivál, a Sziget Fesztivál, Márta István és Kopolcs, Sipos Mihály és a rendhagyó énekórák

– *Hagyományörző zenekarok és zenészek:* Szászcsovási Banda, Zerkula János, Fodor „Neti” Sándor, Magyarpalatkai Banda, Pál István, az utolsó tereskei dudás

– *A hazai kisebbségek zenéje:* Evros, Chalaban, Vujicsics, Kalyi Jag, Ternipe, a budakalászi Mirkovits Péter

litást is szem előtt tartja (farsang, nagyböjt időszak, húsvét, advent, karácsony, halottak napja stb.). Ezen alkalmakkor felidéződik az ezekhez köthető szokásvilág, amelyhez általában jól körülhatárolható zenei hagyomány is társul. A Népzene Határok Nélkül rendszeresen hírt ad fesztiválokról, népzenei és táncmuzikális rendezvényekről, valamint népzenei kiadványok megjelenéséről s ezekből műsorra is tűz kedvcsinálót.

Van okunk ünnepelni tehát. Nagyszerű műsor ez. Úgy hoz közel saját népzenei örökségünkhöz, hogy közben alapos kitekintést ad, sokszor párhuzamot von a dal- vagy más tulajdonság tekintetében rokon, vagy távoli népek örökségével.

A Népzene Határok Nélkül készítői Éri Péter, Vasváry Annamária és Vida Antal. Éri Péter és Vasváry Annamária néprajzos és gyakorló zenész háttere ideális szakmai keretet nyújt az interjúalanyok kiválasztásához, a műsorok mondanivalójának és azok zenei felvételezésének kialakításához. A természettudományos végzettségű Vida Antal nevéhez köthető atmoszféra, felvételek és természethangok beillesztése többletet ad a mondanivalóhoz és teljesen egyéni hangvéltűvé varázsolja a műsorokat.

Volt szerencsém betekinteni abba a munkába, amit egy-egy adás elkészítése követel. A jól átgondolt tematika megfogalmazása, az anyaggyűjtés, az interjúkra való alapos felkészülés, azok elkészítése, majd a szerkesztés (mely zenei dramaturgiát is jelent), s végül az egy műsorra történő technikai szinkronizálás (rég felvételek zajszerűsége, vágás és a különleges effektusok beillesztése) majd egy hetes megfeszített munkát jelent. Kevesen tudnak arról, hogy az ötletelési, adatgyűjtési és még megannyi teendő elvégzésében nélkülözhetetlen szerep jut Ménes Ágnesnek, nem beszélve arról, amit egy-egy fesztivált határidő teljesítése érdekében a szerkesztőségi háttér megteremtésében jelent.

Ezért érdemes is az alkotóknak fáradozni. Nekünk pedig érdemes a végeredményt meghallgatnunk, hiszen minden műsor egyszerre visz a múltba, igazít el a jelenben, és sugallja a jövőt. Teszi mindezt olyan közegegen keresztül, ami nem más, mint a saját, a szomszédos és távoli népek évszázadokon át kiérlelt dallamaiból összeállt szövet – a határok nélküli népzene.

Igazán szerencsés az adás vasárnap ebéd utáni időzítése is, amikor megpihen az ember, együtt a család, a barátok, közösen fűzögetheti idős és fiatal a népzenei hagyományaink ékes gyöngyszemeit arra a hosszú fonálra, amely visszakívágózik gyakran száz évekkel korábban élt eleink életébe.

Henics Tamás

Zene, tánc, szokás

Egy angol fotográfus szemével

A Magyar Kultúra Napján hiánypótló fotókiállítás nyílt a Hagyományok Házában a kolozsvári Erdélyi Néprajzi Múzeum birtokában lévő Galloway-hagyaték anyagából.

William Albert Dennis Galloway (1878–1957) 1927 és 1950 között élt Erdélyben. A húszas évek végén készített festői szépségű képeket és végzett tárgygyűjtést többek között az erdőhátsági, a kalotaszegi, a hátszegi és a bánáti falvakban, az 1930-as években pedig végigfotózta Beszterce környékét, a Barcaságot, az avasi és bukovinai településeket. Megörökítette a különböző etnikumok (román, magyar, szász, hucul, cigány) és tájak jellegzetes településeit, épületeit, jellemző szokásaikat, viseletüket.

A Galloway-fotók erőssége a kompozíció, az arányosság, az esztétikum, az erős dokumentálás, a minél aprólékosabb, minél részletesebb információgyűjtés igénye. A Galloway-hagyaték (647 üvegnegatív és 27 színes autokróm lemez) egyedülállóságát többek között az adja, hogy nagyszabású magyar néprajzi gyűjtés Erdélyben ebben az időszakban az ismert történelmi okok miatt nem volt, így meglehetősen kevés képanyaggal rendelkezünk. A walesi származású festőművész fényképeit

bemutató kiállításon lehetőség nyílik megismerni az erdélyi falvak hagyományos világát, amely a második világháborúval, az azt követő szovjet rezsimek pusztításaival és a szülőföldjét önként vagy kényszerből elhagyó magyar, német, román, cigány és zsidó lakosság elköltözésével mára végleg elmúlt.

A kiállítást dr. Fogarasi Klára fotótörténész nyitotta meg 2010. január 22-én. A fotók várhatóan 2010 decemberéig lesznek láthatóak a Hagyományok Háza első emeleti kerengőjén.

„TÁLTOS VILÁG”

III. Népmese- és Népballada Előadói Találkozó

A TEMI Fővárosi Művelődési Háza által meghirdetett találkozóra a Közép-Magyarországi régióban élő, valamint a határon túli általános- és középiskolás tanulók, valamint felnőttek jelentkezését várjuk népmese és népballada kategóriákban.

A nevezés feltételei az általános iskolás korosztály számára: egy magyar népmese vagy népballada előadása; a középiskolás és felnőtt korosztály számára: két magyar népmese vagy népballada előadása. Egy-egy mű hossza nem haladhatja meg a tíz percet, s egy intézményből kategóriánként öt tanuló jelentkezését fogadjuk el.

A találkozóra 2010. május 15-én, szombaton kerül sor a Fővárosi Művelődési Házban. A jelentkezők számától függően elődöntőket is szervezünk.

Szakértőkből és gyakorló színművészekből álló zsűri értékeli és díjazza a résztvevőket. A legjobb produkciók gyermek előadói a Duna Televízió Cimbora című műsorában kapnak lehetőséget a bemutatkozásra.

A www.fmhnet.hu weboldalról letölthető jelentkezési lapokat az alábbi címre kérjük a beküldeni:

TEMI Fővárosi Művelődési Háza, 1119, Budapest, Fehérvári út 47.

Kungl Janka kulturális szervező

Beküldési határidő: 2010. április 9.

További információ: 1/203-38-68, janka.kungl@fmhnet.hu

„Eresszed, hogy menjen!”

A sepsiszentgyörgyi Heveder zenekar első CD-je

AJÁNLÓ

Minden zenekar életében a lemezkiadás egy „vasárnapi fotózás”. Az ember készül a nem mindennapi eseményre: megfürdik, kifésüli magát, felveszi a legszebb ruháját, egyszerűen a legszebb arcát szeretné az utókor számára hátrahagyni. Így van ez egy zenekar esetében is, annak ellenére, hogy a zenészek nagy többségének inkább a „szombat esti muzsikálás” ad felhőtlen örömeztet. Ilyenkor kellene fotózni – gondoljuk sokan –, mikor az arckifejezések lazák és természetesekek, ennek ellenére mégis inkább választjuk a megtervezett, keretek közé szerkesztett, tudatosan beállított fényképezést. Ez így helyénvaló, de ahhoz, hogy az utókor jobban megismerje a „vasárnapi fotón” látható embert, részt kell vegyen a „szombati mulatságon” is.

A Heveder zenekar tagjai a „szombati muzsikálást” régóta űzik, s ebben a szerepkörükben már többen ismerik őket; a „vasárnapi fotózásokon” eddig viszont többnyire epizódszerepekben a periférián és nem a fényképező objektív, valamint a néző látószögének közepén láttatják magukat. Most elérkezett az a pillanat, amikor ők kerültek a téma középpontjába, amit – ahogyan ők – én is nagyon vártam.

Tudom, a zene a muzsikus és a hallgató belső, intim magánügye, amibe külső szemlélőként beleavatkozni nem célszerű. Ennek ellenére, a fiúkhoz magam közelínek érezve, bátorságot véve a közeg szerepének felvállalására, teszem fel a kérdést, hogyan lehetne jellemezni a zenéjüket. Erre maguk adják meg a választ, mikor „Leves”, a szászcsávási primás mondatát hozzák elő: „Eresszed, hogy menjen!” Ennél tömörebben nem is lehetne megfogalmazni, hisz a zenészt legkönnyebben muzsikálásán keresztül lehet megismerni. Az időt felemészítő filozofálás helyett csupán eresztetni kell, hadd menjen. Így egyetlen szó elhangzása nélkül is megismerhetjük, hogy a muzsikus mily mértékben erőszakos vagy alkalmazkodó, könnyed vagy erőlködő, sablonos vagy fantáziadús, domináns vagy visszahúzódó, érzéki vagy rideg.

A Heveder zenekar színes gönctől mentesen, egyszerűen akarja kifejezni magát. Muzsikálásukban nem a különöködést, hanem önmagukat vállalják; ezért – de nem csupán ezért – zenélési módjuk ízig-veéig erdélyi. Többszöri együttlétünk, közös muzsikálásaink alatt éreztem, hogy zenei nyelvük a falut kiszolgáló cigány-muzsikusok zenei anyanyelvéből fakad. Ez egyszerűnek tűnik, de mégis egy egész életet szentelünk ennek elsajátítására, s legtöbbször ez is kevésnek bizonyul.

A zenekar tagjai tehetségük, képzettségük miatt választhattak volna népszerűséget könnyen hozó, anyagilag többet adó populárisabb műfajt is, mégis a tömegek által jelen pillanatban nem dicsőített nyelv megismerésénél maradtak. E nyelvet ismerve viszont a kifejezés korlátai szétnyílnak, a muzsikán keresztül az ember legbelsőbb lényét tárja a hallgató elé. Ennek megérzése már a befogadó feladata. A zenekar lemezén keresztül közelebb hozta hozzánk Mezőkölpényt, Gyimest, Örköt, Magyarpalatkát, Kalotaszeget és Bonchidát. Hogy mennyire, az a hallgatótól is függ, így nem marad más hátra, betesszük a lemezt a lejátszóba és „Eresszed, hogy menjen!”.

Szász Lőrinc

MOSOLYÓ ERDÉLY

A totális tiltás a nyolcvanas években teljesen szétzilálta az erdélyi táncház-mozgalmat. Aki otthon maradt, az is visszahúzódtott, igyekezvén átvészelné a Ceaușescu-féle vészterhes, durván és bután nacionalista időket. Aztán jött a változás, s mint jég alól a „kopasztamás”, ismét kibukkant, elkezdte önmagát szervezni és felvirult az erdélyi táncházmozgalom. Húsz évvel ezelőtt elsősorban a még élő nagy öregekre alapoztunk, így lett tele Erdély az azóta közkedvelt népzenei-néptáncos táborokkal. Ezekben a táborokban és a közben megerősödő táncegyüttesek háza táján pedig Erdélyben is újabb zenészgenerációk léptek elő és vették át a kiháló öregektől jogos, ám sokak által már értéktelennek tartott, elfeledésre ítélt örökségüket. Nekem, aki ott voltam az első évtized mozgalmár, szorongásokkal és örömmel szabdalt sűrűjében, szívmengető érzés, hogy a Hevederrel egy újabb erdélyi zenészgeneráció tette le névjegyét a magyar kultúra terített asztalára. Nem csak azért, amit az apa érezhet, amikor fia folytatja, amit annak idején küzdelmesen elkezdett, hanem mert olyan konok stílűshűséggel és az igaz művészet iránti ösztönös elkötelezettséggel teszik, mely méltó folytatása a nagy öregek tudásának. Karakteres magyar-cigány-román énekekből a transzszilván, avagy Erdélyben gondolkodás előítéleteket elfúvó szele zeng, mutat példát az ideális, nem csak zenei együttélésre minden acsarkodó, az erdélyieket vagy nációkat egymásra uszító szándékkal szemben. A felvételek némelyike olyan, mint egy csendes vicc, melyet újra és újra felidézünk, és jó érzéssel mosolyogtat. A füttyöt utoljára Gázsa lemezén hallottam, az a nyilvánvaló csattanó pedig, hogy a lemez és a pakulár-nóta végén bégetnek a juhok, szintén a derűt erősíti, hiszen azt üzeni: gyertek ti is velünk, kövessetek minket. Így én is csak biztatni tudok: kedves barátaim az erdélyi népzene szeretetében, ismét van egy kitűnő zenészekből álló csapat Erdélyben, akiket lehet és érdemes is követni egyszerűen, profizmusban, jókedvben, vagy csak egyszerűen figyelni arra, amit csinálnak. Azért, mert zenéjüket hallgatva jobbul a szív, élesedik a hallás és a látás, mosolyog a lélek.

Kelemen László

Hallottátok hírit...?

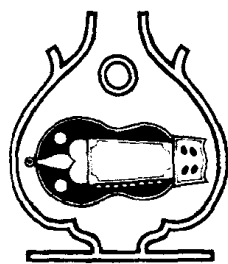

„Bencze Lászlóné dr. Mező Judit népdalgyűjtését feldolgozó sorozatunk második lemezét a bihari falvakban általánosan elterjedt, valamint ritkán hallható népdalokból állítottuk össze. Az 1974 és 1980 közötti időszakban a 18 bihari helységben végzett gyűjtés mintegy 500 dallam rögzítését eredményezte. Ezen nagyszámú felvétel fellelhető az MTA Zenetudományi Intézete Népzenei Archivumában. Hangfelvételünk közreadásával a bihari falvak népdalkincsére, annak legértékesebb darabjaira kívánjuk ráirányítani az érdeklődők figyelmét.” – ajánlja a gyűjteményt Balogh Sándor, a Dialekton Népzenei Kiadó vezetője. Az itt elhangzó, a tájra jellemző ízes előadású dalok mellett ismét hallhatunk más érdekességeket is. Ilyen például a farkasjárásról szóló történet vagy a kanásztüllőkről szóló elbeszélés, amit a hangszer utánzása, majd megszólaltatása követ. (Juhász Erika)

Felhívás

Karsai Zsigmond, a Népművészet Mestere, énekes, táncos, festőművész 2010 novemberében tölti be 90. életévét. Ez alkalomból az év végére megjelenik az ünnepelt festői munkásságát bemutató szép kötet, hogy méltó módon ünnepelhesük vele és családjával a jeles évfordulót. Az évfordulás szervezőbizottság azzal a felhívással fordul az ország táncosaihoz, zenészeihez, koreográfusaihoz és minden öt tisztelő emberhez, hogy az év során előadásokkal, rendezvényekkel, írásokkal és művekkel köszöntsék Karsai Zsigmondot e kerek évfordulón, s erről tájékoztassák a folkMAGazin szerkesztőségét is.

KIVÁLÓ MINŐSÉGŰ TEKERŐK

SZERÉNYI BÉLA

hangszerkészítő mester, népi iparművész

RÖVID HATÁRIDŐRE!

1039 Budapest, Barátpatak u. 6/B.
T: 06-20/ 438-9145; T/F: 250-7988

E-mail: bela@szerenyi.hu
Honlap: www.szerenyi.hu

NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ – SZÍNHÁZTEREM

2010. március 16. kedd, 19.00 óra
Kömüves Kelemen – Maros Művészegyüttes

március 18. csütörtök, 19.00 óra
Barlang – a 10 éves Duna Táncműhely előadása

A Költészet Világnapja
március 21. vasárnap, 10.30 óra
Zene-Bona, Szana-Szét (gyermekelőadás)
Honvéd Táncszínház
(az előadást követően beszélgetés az alkotókkal)

március 25. csütörtök, 10.30 és 15.00 óra
Lúdas Matyi (gyermekelőadás)
Honvéd Táncszínház
VARÁZSCERUZA ÉS KEREKERDŐ BÉRLET (3)

március 26. péntek, 19.00 óra
Mezőség – Honvéd Táncszínház
(Az előadást követően táncház.)

SZÍNHÁZI VILÁGNAP
március 27. szombat, 19.00 óra
Kedvenc táncosaim – Tata bemutatja...

MŰVÉSZETEK PALOTÁJA – FESZTIVÁL SZÍNHÁZ

március 17. szerda, 15.00 és 19.00 óra
A Tenkes kapitánya – Honvéd Táncszínház

www.nemzetitanctanzinhaz.hu

XXV. Szólj síp, szólj!

A Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesületének népzenei szakosztálya és az Újvidéki Rádió huszonötödik alkalommal hirdeti meg az általános iskolások népzenei vetélkedőjét. A jelentkezők különböző kategóriákban és korcsoportokban versenyezhetnek. Három-öt perces műsorral léphetnek föl, a csoportok létszáma nem haladhatja meg a tizenötöt. A táncmuzikális zenekarok mintájára alakult együtteseknél az átlagéletkor számít.

Egy versenyző szóló kategóriában csak egyszer szerepelhet. Idén a negyed évszázados jubileumra való tekintettel nem szervezünk elődöntőket, így minden benevezőt a döntőbe várunk. A 25. ünnepi gálaműsort június 4-ére tervezzük. A „Durindó” első napjának estéjén, Péterrévén találkoznak a vetélkedőkön kimagasló teljesítményt nyújtó résztvevők és meghívott előadók.

A vetélkedőt április 24-én tartjuk az Újvidéki Rádióban. A benevezéseket a következő címre várjuk: Újvidéki Rádió, Ignjata Pavlasa u. 3., 21 000 Novi Sad, a borítékra írják rá: Szólj, síp, szólj! Bővebb felvilágosítás a 021- 522-226-os telefonon vagy a 069-3-378-552-es mobiltelefonon kapható, Szabó Gabriellánál.

Amit nem szabad kihagyni a jelentkezési lapról: név, lakcím, telefon, település irányítószámmal, iskola vagy művelődési egyesület, osztály, felkészítő neve, az összeállítás címe, táji meghatározása és időtartama, énekes vagy hangszeres kategória, hangszerek, csoportok esetén hány fős az együttes. Jelentkezési határidő: 2010. március 12.

Háromszék Táncgyűttes: Árus emlékére

Zurboló Táncgyűttes, Kolozsvár

Györgyfalvi hagyományörzők

Henning János felvételei

Árus és Neti emlékére

Népzene- és Néptáncfalókozó Sepsiszentgyörgyön

AXXI. Népzene- és Néptáncfalókozót a Lajtha László Alapítvány és a Háromszék Táncegyüttes közösen rendezte meg Sepsiszentgyörgyön, 2009. november 13. és 15. között. A péntektől vasárnapig tartó eseményen minden korosztály számára tartalmas kikapcsolódást igyekeztünk kínálni. A találkozó rendhagyó módon kívánt emléket állítani két hajdani, jeles kalotaszegi személyiségnek: Berki „Árus” Ferencnek és Fodor „Neti” Sándornak. Mind a házigazda Háromszék, mind a két meghívott táncegyüttes, a kolozsvári Zurboló és a kézdizsentléleki Perkő egy-egy, külön erre az alkalomra készült koreográfiát mutatott be. Újdonságként a Háromszék Táncegyüttes multimédiás DVD-vel tisztelgett a két mester művészeti hagyatéka előtt.

Pénteken a Zurboló Táncegyüttes két előadását tekinthette meg a közönség a Lajtha László Stúdióteremben. Szombaton délelőtt szakmai előadások zajlottak Berki „Árus” Ferencről és Fodor „Neti” Sándorról: dr. Könczei Csongor, a Nemzeti Kisebbségkutató Intézet munkatársa és Kelemen László, a budapesti Hagyományok Háza főigazgatója dolgozatait hallgathatták meg az érdeklődők. Este a meghívott hagyományőrző táncosok, zenészek és tánc-

együttesek közreműködésével mutattuk be a találkozó Gálaműsorát a Tamási Áron Színház nagytermében.

A Zurboló, Perkő és Háromszék tánctudói mellett számos meghívott hagyományőrző gazdagította táncával, énekével, zenéjével a Gálaműsor programját. Kalotaszeget Györgyalva, Inaktelke, Kalotaszentkirály, Szucság, Türe és Vista hagyományőrző táncosai képviselték, akik magukkal hozták a különböző falvakban élő, de a találkozó idején egységes zenekarként fellépő kalotaszegi zenekart is. Közöttük megtaláljuk a Berki „Árus” Ferenc és Fodor „Neti” Sándor hagyatékát továbbvivő fiatal leszármazottakat (ifj. Fodor Sándor „Neti” - hegedű, ifj. Varga István „Kiscsipás” - hegedű, ifj. Tóni Rudolf „Kormos” - kontra, ifj. Berki Béla „Árus” - harmonika, Nyilas Levente „Süldő” - bőgő).

Bár a találkozón a kalotaszegi meghívottaink szerepeltek hangsúlyosabban, legalább olyan fontos gesztus, hogy idén felvettük a kapcsolatot egy kiváló szilágysámsoni zenekarral is. Velük egy táncospár is érkezett, ízelítőt nyújtva a szilágysági táncok egyedi szépségéből.

Mindkét napot tánczással zártuk, amelyen az érdeklődők együtt táncolhattak a

Háromszék táncosaival és a hagyományőrző táncosokkal, ahol együtt zenélt a Háromszék zenekara, a Folker együttes, a kalotaszegi és a szilágysági zenekar.

Vasárnap kézműves foglalkozások a guzsalyas játszóházban, népi gyermekjátékok és a meghívott gyermekegyüttesek műsora szórakoztatta a kicsiket és nagyokat a „Szabó Kati” Sportcsarnokban. A gyermekek a délelőtti kézműves foglalkozások és versenyek után megnézhették a gálaműsort, melyre minden meghívott ifjúsági néptáncsoport saját összeállítással készült. Fellépett a Borsika Néptáncegyüttes Kézdiszentlélekről, a Borsika Néptáncegyüttes Csík-szeredából, a Napsugár Néptáncegyüttes Marosvásárhelyről és a Háromszék Táncegyüttes támogatásával működő Százlábú Néptáncegyüttes.

Összegzésként meg kell jegyeznünk, hogy a három nap programjain összesen körülbelül 1100 látogatót sikerült megmozgatnunk a hagyományos népzene és néptánc „tisztá forrásból” való megismertetése jegyében. Ha ehhez még hozzászámítjuk a résztvevők listáját, akik ugyancsak megnézték egymás produkcióit, mintegy 1300 embert érintett a programunk. Aki pedig lemaradt volna az eseményről, azt szeretettel várjuk jövőre Sepsiszentgyörgyre. További részletekért kérjük, látogassanak el a Háromszék Táncegyüttes honlapjára: www.hte.ro.

Czilli Balázs

Háromszék Táncegyüttes: Jubmérés

Rajz: Gyócsi Gábor

A busójárás

A busójárás a Mohácson és környékén élő egyik horvát népcsoport, a sokácok télűző, tavaszköszöntő, termékenységarázsló, alakoskodó népszokása. Gyökerei a Balkánra nyúlnak vissza. Mohács 1687-ben szabadult fel a török megszállás alól, a hamarosan itt letelepedő sokácok korábbi hazájukból hozták magukkal ezt a népszokást, majd Mohácson formálódott tovább, itt nyerte el mai alakját. Az elmúlt évszázadok során sokat változott, különösen, amióta turista-látványossággá vált, de legfőbb elemeit megőrizte. A népszokás megjelenéséről a XVIII. század óta maradtak fenn írásos feljegyzések.

A busójárás minden esztendőben a farsang végi „húshagyó kedd” előtt hat nappal kezdődik, vagyis mindig csütörtöki napon. A csütörtöktől szombatig tartó időszak neve „male poklade”, magyarul kis farsang, a farsangvasárnaptól hamvazó szerdáig tartó időszak neve „velike poklade”, azaz nagy farsang.

A busójárás legjellegzetesebb szereplői a „busók”, vagyis az ijesztő busók. Arcukat fűzfából faragott – barnára vagy vöröstre színezett – különböző színű, formájú maszkokkal fedik el, melyekre hatalmas báránybőr csuklyákat illesztenek. Szőrével kifordított

birkabundát, ködmönt, ehhez szalmával kitömött vászongatyát, bütykös, cifra női harisnyát, bocskort viselnek. A bundát derék-táján szíjjal vagy marhakötéllal kötik meg, erről lógnak le a nagyhangú marhakolompok. Kezükből kereplőket, tollas buzogányt visznek. A régi időkben a busó vezérnek óriási, fából készült kürtje is volt, mellyel társait hívogatta, jelt adott a különböző cselekedetek megkezdésére, illetve befejezésére.

A „jankelék”, a busó növendékek, a közelmúltig jellegzetes alakjai voltak a busójárásnak. Nem viseltek fa maszkot, hanem korommal kenték be vagy rongy maszkokkal fedték el az arcukat. Színes rongyokba öltöztek, fegyverként pedig egy hamuzsákot vagy ronggyal, fűrészpórral kitömött harisnyát vittek magukkal, s ezzel ütögették, riogatták a lányokat, asszonyokat.

„Maszkások”-nak, az ún. szép busóknak legfőképpen a zenészek, a gyerekek és a nők öltöznek be. Jelmezük a sokác népviselet ünnepi öltözete. Arcukat egy-egy szépen díszített függönydarabbal rejtik el. Jellemző, hogy a lányok fiúnak, a fiúk lánynak öltöznek. A régi időkben kisfarsangkor bandákba verődve járták a várost. Házról házra mentek, megverték a kapukat és bekiáltottak, hogy: Poklada! Ezzel tudatták a háziakkal, hogy megérkezett a farsang, vége a télnek, és hogy itt a tavasz. Hamuzsájukkal megvergették a ház sarkát, majd a kemence száját, és elmondták a jókívánságaikat:

*Farsang, farsang, háromnapos farsang!
Itt is adnak, ott is adnak
Ez is Isten háza,
Szálljon le rája*

Mohács télűző, tavaszköszöntő népszokását, a busójárást az UNESCO, vagyis az ENSZ nevelésügyi, tudományos és kulturális szervezete 2009 őszén felvette az emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív listájára.

*Az Isten áldása
Hat lóval, hat ökörrrel
Három borjas tehénnel,
Egy aranykével!*

A háziak jutalmul kalácsot vagy kolbászt, szalonnat adtak a köszöntőknek. A kolbászt, szalonnat a köszöntők nyársára húzták.

A busójárás eseményekben leggazdagabb napja a farsangvasárnap volt régen is, napjainkban is az. A város apraja-nagyja kora hajnaltól talpon volt. Az asszonyok jellegzetes farsangi ételeket készítettek, köcsögben főtt babgulyást főztek, farsangi fánkot sütöttek. A férfiak jelmezbe öltöztek, s minden egészséges férfi, akár házas, akár legény, aki ötvenévesnél fiatalabb volt, indult a busójárásra. A találkozóhely manapság is a Leginkán-nál, vagyis a Kóló téren van, ahol bandákba verődnek. A Dunán, a Mohácsi-sziget felől csónakokon érkeznek a rémisztő „mohácsi ördögök”, kikötnek a Sokác révben, végül a különböző csoportok egyesülnek. A török korabeli mozsárágyú hatalmas dörejére elindul az öt-hatszáz fős, jelmezes menet, s a bámeszködők nagy üdvrivalgása közepette végigvonul a főutcán.

A turisták kedvéért új elemek is kerültek a busójárás eseményei közé. Újabban, amikor estefelé a főtéren megrakják a máglyát, elégetik a telet jelképező szalmabábut és egy koporsót, amelyben a „tél nyugszik”, eleresztenek a Dunán.

Néhány éve a mohácsiak felelevenítettek néhány olyan szokást, ami az elmúlt évtizedekben kikopott a hagyományból. Farsangvasárnap utáni hétfőn, mint a régi időkben, a busók ismét házról házra járnak, hamuval hintik be az udvarokat, tornácokat, az állatokat, hogy elűzzék a gonosz, ártó szellemeket, és a gazdáknak szerencsét kívánnak. Szolgálatuk fejében bőséges ételadományokban részesülnek.

A farsang legmozgalmasabb napja a húshagyó kedd. A főtéren ismét óriási máglyát (plenje) gyűjtanak. Azelőtt a busójárás szereplői itt, a tűz mellett fogyasztották el a házigazdától kapott ételeket rokonaikkal, barátaikkal közösen. Újabb szokás szerint elégetik a telet szimbolizáló koporsót. Ezután, a tűz körül hatalmas körben összekapaszkodva, a tambura vidám hangjai mellett kifulladásig járkálják a kólót.

Gyakran rikoztazzák, hogy: „Tiszta szerda, de közel vagy hozzánk, éjfél után véget ér a farsang!”. És éjfélkor valóban véget is ér a multság.

Kóka Rozália

„Ördögök” Mohácson

A mohácsi vészt követően kényelmesen berendezkedett a török Magyarországon. A szerencsétlen ország népét teljesen kifosztotta. A gyerekeket elrabolta szüleitől, a fiúkból janicsárokat, a lányokból háremhölgyeket nevelt. Bújt-menekült előlük, aki csak tehetett.

A mohácsi lakosok átkeltek a Dunán, és a Mohácsi-sziget mocsaras nádasaiiba, bozótos erdeibe bujdosnak, s ott húzták meg magukat. Egy este a tábornú mellett búslakodó, beszélgető férfiaknak megjelent egy vénséges-vén sokác ember, s így szólt:

– Ne féljete, sorsotok hamarosan jobbra fordul, visszatértek még az otthonaitokba! Készítetek fából fegyvereket, faragjatok rémisztő álarcokat és álljatok készen! Egy viharos éjszakán érkezik el majd a jel. Egy aranyos ruhába öltözött, álarcos vitéz érkezik közele, hallgassatok rá, kövessétek!

Az öregember, ahogy jött, úgy el is tűnt a csodálkozó emberek szeme elől. Tanácsára a bujdosók fából fegyvereket, furcsa, ijesztő sisakokat készítettek maguknak. Az álarcokat haj helyett birka- vagy kecskebundával borították, s a homlokrészbe kos- vagy kecskaszarvakat erősítettek.

Sok-sok idő eltelt, sok víz lefolyt a Dunán, az emberek várakoztak türelmesen, aztán végre, egy viharos éjszakán elérkezett a nagy leszámolás órája. Éjfél tájban, ki tudja honnan, honnan nem, előtűnik termett egy délceg, aranyos ruhás vitéz. Némán intett, hogy utánam! Erre mindenki felkerekedett, magára öltötte az állatbőr-ből készült ruházatát, sisakját a fejére húzta, kezébe vette a fegyvereit, s követte a vitézt. Csónakokon átkeltek a háborgó vízen. Mire partot értek, elült a vihar, de elkezdődött a félelmetes harci zaj. Megszóltak a kereplők, hangjuk, mint a sűrű puskaropogás, az emberek rázni kezdték az oldalukra kötött kolompokat, s végül ijesztő, mély bűgással felharsant a hatalmas, fából készült kürtök bűgése. Az alvó törökök felriadtak álmuksból, s amint kitekintettek az ablakon, látták a sok félelmetes, ördög-pofájú szörnyet. Azt hitték, hogy az ördögök rohanták meg őket! Mindenki fejvesztetten futott, menekült, nehogy elevenen az ördögök kezébe jusson. Így szabadult meg Mohács a törököktől.

Baranyai sokác mondák alapján írta:

Kóka Rozália

(Megjegyzés: a monda érdekes, de nincs valóságalapja; a sokácok a török kiűzése után költöztek Magyarországra.)

Neptancosok kellékboltja

MEGÚJULT WEBÁRUHÁZ

A Neptancosok kellékboltja
megújult honlapján
elindítottuk webáruház szolgáltatásunkat!

www.neptanckellek.hu

Jelenti magát Jézus

Válogatás a magyar népzene keresztény szellemiségű anyagából – Joób Árpád szerkesztésében

2009 decemberében jelent meg a Luther Kiadó gondozásában a Joób Árpád által szerkesztett kötet, melynek célja olyan dallamanyag közzététele, amely minden korosztály számára kínál énekelnivalót. A dallamtárat az evangélikus egyház felkérésére, egyben személyes indíttatásból állította össze a szerkesztő.

„Tizenéves kamasz lehettem, amikor az evangélikus lelkész édesapám előtt kifakadtam, bírálva egy-egy gyülekezeti énekünk szövegét. Bizonyára akkori versélményeimből következően az énekversekben is az egyszerűbb, természetesebb, irodalmilag igényesebb hangot hiányoltam. Több évtizede volt ez, ő is régen-régen elment már, pedig de jó volna most megkérdezni, hogy erről a válogatásról mit gondol. Vajon el tudná-e képzelni, hogy ifjúsági órákon, konfirmandus találkozók, konferenciák hangszerkísérettel vagy anélkül, egyedül vagy csoportosan teli torokból dalolják a fiatalok ezeket az ősi, keresztény szellemiségű magyar népdalokat? – De jó lenne, ha ez így lehetne...” – olvashatjuk a kötet előszavában.

A gyűjtemény száz dallamát hét tematikus csoportban mutatja be a szerkesztő (Ünnepekre való dalok; Keserves és bujdosó dalok; Tanító énekek; Szerlemlről, párosodásról szóló énekek; Mondókák, játékok; Esti és virrasztó énekek; Köszöntők). A válogatást így indokolja: „A száz dallam kiválasztásában az elsődleges szempont a vallásos élményvilághoz fűződő kapcsolat volt. A vallásosság, a keresztény hit megnyilvánulásainak különböző fokozatait hallhatjuk ki a dalok szövegéből, melyeket játék közben, hétköznapi és ünnepnap, az élet könnyebb és nehezebb időszakában énekeltek az előtünk járók. A dalokhoz népi bölcsességek, imádságok és a lejegyzésükre, megszólaltatásukra, eredetükre vonatkozó magyarázatok, feldolgozásukat jelölő ismeretek kapcsolódnak.”

A közölt dallamok a könyvhöz mellékelt CD-ken meg is hallgathatók. Ez segítség lehet azok számára, akik nehezen olvasnak kottát, de irányadó lehet a természetes, jóízű, stílusos megszólaltatás is. A kiadvány különlegessége, hogy a Nyíregyházi Főiskola Ének Tanszékének tanárai, jelenlegi és végzett, nappali és levelező tagozatos hallgatói vettek részt a hangzó anyag elkészítésében, több mint húszan. Tehetséges képviselői ők egy közel két évtizede népzene-tanári diplomát adó képzésnek.

Juhász Erika

Kerek egy ég alatt...

Dalok, mondókák az esztendő jeles napjaiból

Könyves Zsuzsa éppen tíz éve tart „népzeneovit”, azaz népzenei foglalkozásokat a Debreceni Református Kollégium Óvodájában. Ebből a jeles alkalomból határozta el, hogy hangzó formában is megőrökíti az elmúlt tíz esztendő élményeit. A lemezen az ovisoké a főszerep, de ami talán még inkább emeli a lemez értékét, hogy nem válogatott képességű gyermekek szerepelnek rajta, hanem a teljes jelenlegi csoport – mintegy 44 gyermek – vett részt a felvételeken. Igazi, eleven, jóízű, élő előadásban hallhatjuk a gyermekjátékokat, mondókákat, szokásdalokat, meséket. Talán arra is ragyogó példa e lemez, hogy bebizonyítsa, mennyi lehetőség, milyen élményvilág rejlik a magyar népzeneben, népi kultúrában. Éppen alkalmas arra, hogy mindenki részt vegyen benne, átélje az együttes éneklés, játék örömet.

A lemez anyagának válogatása, szerkesztése Könyves Zsuzsa munkáját dicséri. Az apróságok mellett Könyves Zsuzsa, az óvoda pedagógusai, valamint meghívott zenészként Dsupin Pál és a Szeredás együttes szerepelnek.

Az óvodai, iskolai, családi körben egyaránt jól használható kiadványt Berkesi Sándor egyházzenei igazgató, Liszt-díjas karnagy méltató szavaival ajánljuk minden érdeklődő szíves figyelmébe:

„A nép életéből lassan, de kéréllhetetlenül irtja a hagyományt maga az élet. Ezzel szembeállni, természetes folyamata elé gátat vetni, hibával törekvés volna. Most a művelt rétegen a sor, hogy felkarolja, hogy élete cselekvő része legyen.” Napjainkban fokozottan igazak Kodály Zoltán szavai. Egyre többen vannak a hamis proféták, a globalizáció kulturális szószólói, nagyhatású megmondó emberei, akik a nevelés két kulcsműhelyében, a templomban és az iskolában, mi több, az istentiszteleten az éneklést a könnyűzenére építenék. Meg is ideologizálják: haladni kell a korral.

Kodály Zoltán hosszú tanulmányban fejti ki a magyar óvoda kulcsfontosságú szerepét. „Óvodáskorban a magyarság tudat alatti eleminek beültetése, lassú kifejlesztése a feladatunk. Magyar mivoltunk épületének mintegy föld alatti alapjait kell itt lerakni. Minél mélyebbre épül a fundamentum, annál szilárdabb az épület. [...] Az óvó munkája nélkülözhetetlen, nemcsak az egyéni, hanem a nemzetnevelés szempontjából is. A legmondosabb családi nevelés sem adhatja meg, amit az óvó nyújt: az emberi közösségbe való beilleszkedést. [...] Az óvó nemzetnevelő hatása röviden: jó és magyar gyermekszobát nyújtani az egész nemzetnek.”

Nem mindennapi ajándékot kaptunk a tíz éves születésnapon. Illesse köszönet a CD létrejöttében közreműködtek (Juhász Erika)

Négy ember, négy történet

Egy táncelőadás laudációja

fotó: Nagy Ferencné

Ünnepváró műsor zajlott a szegedi Milleniumi Kávéházban 2009. december 14-én, amelyen közreműködött Deák Veronika és Varga Sándor, Kiss Ilona és Lajkó Levente, Patyi Erika és Patyi Zoltán, Varga Vera és Papp László táncossal, énekkel és prózával, valamint Lipták Dániel, Nagy Gábor és Králik Gusztáv zenével.

Néprajz szakos egyetemi hallgatóként és táncosként sokszor elgondolkodtam azon, vajon mitől válik egy táncelőadás értékessé. Ilyenkor általában a technikai tudásra, látványra és a koreográfia megszerkesztettségére, a mondanivalóra gondolunk. Ez utóbbit érzem a legmeghatározóbbnak, tudatában annak, hogy az értékelés, a véleményalkotás nagyban függ szubjektív tényezőktől, ugyanúgy, mint a mű-

vészetek és még számos dolog, amit érzékelünk és értelmezünk környezetünkben. Ennél többre jelen írás sem vállalkozhat, csak saját élményeim, a kapott impulzusokat szeretném röviden kifejteni, a kritikai nézőpontot háttérbe szorítva.

Tulajdonképpen ezen a zimankós hétfő estén varázslatnak lehettünk tanúi a Milleniumi Kávéház adventi táncelőadásán, amelyben a muzsika, tánc, szöveg és kép

egy egységként érintette meg a jelenlévőket. Magas szintű tánc- és zenetudás mellett az előadók kisugárzásukkal teremtették meg a zsúfolt kávéházban üldögélő közönségnek azt az élményt, melyet autentikus néptáncműsoron ritkán tapasztaltam. Hortobágyi pásztortáncok, kalotaszegi, illetve mezőszéki magyar és román táncok közepette elhangzottak az adott tájra jellemző énekek, egyszerű előadásmódban, megfűszerezve egyéni (élet)történetekkel. Négy, a tradicionális kultúra egy-egy szeletét kiválóan ismerő és képviselő ember (és párjaik) személyes történetei, élményei szólaltak meg a közel másfél órás műsor alatt, prezentálva azt, hogyan kerültek kapcsolatba kultúránk ezen oldalával. Emberekről, történetekről, értékekről hallhattunk, melyek példát mutattak, elgondolkodtattak. Ilyenformán összetett élményben volt részem, mely mögöttes tartalmával vált igazán kifejezővé és mélyrehatóvá.

A műsor esetleges jellege apróság volt csupán, az előadók lendületes, improvizált teljesítménye túllendített a zötyögösebb helyzeteken; az érett táncstílus, a párok összeszokottsága a példaértékű hagyományról való gondolkodással párosult, melynek háttéréből elővillantak a korábban szerzett tapasztalatok, emlékek.

Érdemes volt megtekinteni az előadást, amely – nagy valószínűséggel nem csak nekem – meggyőző volt és gyönyörködtetett, egyben értékessé vált, elsősorban mondanivalója miatt. Négy ember-négy (élet)történet: őszinte műsorban volt részem. Köszönet érte.

Kukár Barnabás Manó

„A NÉPMŰVÉSZET IFJÚ MESTERE”

Pályázati felhívás

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium ösztönözni kívánja a fiatalok népművészeti előadói, tudományos és alkotótevékenységét; a magyar nemzeti és a magyarországi nemzetiségi hagyományok ápolását, továbbélését. Ezen szándéka kifejezéséül az érintett szakmai szervezetekkel és állami intézményekkel egyetértésben minden évben pályázatot ír ki a „Népművészet Ifjú Mestere” cím elnyerésére. Az elismeréseket az augusztus 20-i ünnepek során nyújtják át az arra érdemes pályázóknak.

*

Pályázni előadóművészeti és tárgykötői kategóriákban lehet. A részvétel alapfeltétele minden kategóriában a 15 és 35 év közötti életkor, az írásban benyújtott szakmai önéletrajz és egy legalább 10 oldal terjedelmű dolgozat. A pályázatokat (az önéletrajzot és dolgozatot, tárgykötőknél a pályázatra benevezett tárgyakat is) 2010. április 19-ig beérkezően kell eljuttatni a Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhelyének címére (1011 Budapest, Corvin tér 8.) postai úton, vagy személyesen. Mellékelni kell továbbá egy, a pályázó adatait tartalmazó pályázati adatlapot

is (amely a www.hagyomanyokhaza.hu honlapon letölthető formátumban megtalálható, a pályázatok címszó alatt).

*

A tárgykötők pályázatainak nyilvános értékelése május közepén-végén várható. Az értékelés pontos időpontjáról a Hagyományok Háza értesíti a pályázókat. Az előadóművészeti kategóriában a színpadi megmérettetés valamennyi pályázónak egy időben, közös műsor keretében lesz. Ezt követi még azon a napon az összetett értékelés. A színpadi megmérettetés és az értékelés pontos – várhatóan május végi – időpontjáról a Hagyományok Háza a dolgozatok értékelése után értesíti a pályázókat.

*

A részletes kiírás a Hagyományok Háza honlapján található, az ennek tanulmányozása után esetleg felmerülő további kérdésekre készséggel válaszolnak a Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhelyének munkatársai a 225-6086-os (népzene, néptánc), a 225-6053-as (népmese) illetve a 225-6065-os (kézművesség) telefonszámon.

A FOLKLORISTA VIKÁR BÉLA – I.

Képek és dokumentumok a Hagományok Háza és a Néprajzi Múzeum kiállításából

Szerkesztette: Pávai István

A Hagományok Háza és a Néprajzi Múzeum közös fotó- és dokumentumkiállítással emlékezett 2009-ben a magyar néprajz- és népdalgyűjtés 150. éve született úttörőjére. Vikár Béla (1859–1945) az 1870-es évek végétől kezdte gyorsszával lejegyezni népmesék és népdalok szövegeit, s 1896-ban Európában elsőként rögzített fonográfra népdalokat. Egyúttal ő az, aki a magyaron kívül például az első román, az első szlovén népzenei hangfelvételt is készítette, s gyűjtőkörét az akkori többi magyarországi nemzetiségre is kiterjesztette. Gyűjtései során mintegy hétezer dalt jegyzett föl füzetekben. A kiállítás szakmai tervét Pávai István és Sebő Ferenc készítette, a kivitelezésben közreműködött: Bene Krisztina, Hadas Gyöngyvér, Hetényi Milán, Molnár Péter, Nagy Krisztina, Péczeli Barbara, Szabó Zoltán, Vasváry-Tóth Tibor, Vitányi Iván (Hagományok Háza); Kerék Eszter, Szalados Béla, Wittmann Viktória (Néprajzi Múzeum), továbbá Olosz Katalin marosvásárhelyi folklorista. A tárlatot 2009. szeptember 29-én Voigt Vilmos folklorkutató nyitotta meg. A Vikár Béla gyűjtéseiben megtalálható dallamok előadásával közreműködtek a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Népzene Tanszékének hallgatói: Takács Éva (ének), Ökrös Csaba, Erdélyi Klára (hegedű), Szabó András (brácsa), Szabó Dániel (cimbalom), Cserta Balázs (klarinét), valamint Molnár Péter (bögő). A kiállítást 2010 januárjáig tekinthették meg az érdeklődők a Hagományok Házában, s újra kiállítják a következő Táncháztalálkozó helyszínén is. A folkMAGazin az idei számaiban folytatásban közöl részleteket a Vikár-kiállítás anyagából. A fényképek a Néprajzi Múzeum Fotógyűjteményéből származnak.

„SOMOGY NÉPÉNEK GAZDAG KÖLTŐI ERE”

„Édesanyám csinált belőlem folkloristát. Amíg én a budapesti egyetemre jártam, az 1877–83-as években, édesanyám, aki különben is dalos természetű volt, szorgalmasan gyűjtögette a somogyi népdalokat, én pedig később – amikor fonográfhoz jutottam – felkerestem anyám dalgyűjtő helyeit.” (Schelken P. – Völly I.: *Vikár Béla élete és munkássága. Kézirat, 1960*)

„Kedves Bélám! [...] A »kedves feleségem« nótáruul írtam Tin-kának. Van ott egy Eddéről való asszony, remélem, hogy tudni fogja, mert én is daloltam Eddén. Egész éjjel töröm a fejem rajta, de nem jövök rá, csak az utójára emlékezem, hogy mogyorópalcát vitt számára és úgy »mondta urának«. [...] Itt küldök néhány dalt, amit a kislányok utánam küldtek. De a könyvbe nem írom bele,

hátha már megküldtük. Szerettem volna lemenni Csoknáig, most nincs hideg, de pénz szükiben van az emberfia. Mozdulni nem lehet. Iparkodom azért a gyűjtést folytatni, minél többet szedhessek össze. [...] Ha lehet elmegyek még Zalafőre is. Ott van Vikár János pap, unoka hozzád: onnét is lehet gyűjteni. De sokkal jobb volna, ha magad jönnél a danoló gépeddel, mert biz' ha a szövegét meg is tanulom, de dalolni nem tudom.” (Részletek Szomju Veronika fiához írt leveleiből)

„Az 1889. szeptember és október hónapokban öt hetet töltöttem Somogy megyének azon a tájékán, mely a megye székhelyétől – Kaposvártól északnyugatra és délnyugatra esik. Tizenkét falut látogattam meg itt, névszerint a megjelölt északnyugoti részen Hetes, Bodrog és Juta községeket, a délnyugati részen pedig Csököly, Zs.-Kisfalud, Szt.-Márton, Pacca, Szenna, Hedrahely, Visnye, Magyar-Lad és Német-Lad községeket. Céлом volt a Dunántúlnak e sok tekintetben igen érdekes pontjain főleg népköltési gyűjteményeinket gyarapítani, s ezzel kapcsolatban a nyelvjárások tanulmánya számára lehetőleg bő és hiteles anyagot gyűjteni; egyszersmind [...] a néprajzi viszonyok vizsgálatára és némely anthropologiai adatok gyűjtésére is kiterjeszkedtem. [...] Gyűjtöttem népmesét és mondát 100-on felül; népdalt, balladát és más költői maradványt még többet; találós mesét mintegy 200-at; továbbá gyermekversikéket, adomákat, néprajzi leírásokat, a népéletre, lakásra, ruházatra s több effélére vonatkozó adatokat szép számmal. A felsorolt helységek nagyobb részében nóm fényképfelvételeket eszközölt, szám szerint 50-en felül; e fényképek a lakosság viseletét férfiaknál és nőknél, házásoknál és házassulandóknál korkülönbség szerint, és részben a házakat, a használati tárgyakat és a népet munkája mellett tüntetik föl Anthropologiai adatgyűjteményem 108 felnőtt egyénre és 374 gyermekre vonatkozik.

Igen természetes, hogy a népköltés anyagának ilyen somogyi más fölgyűjtése, egyáltalán a folklorisztikai gyűjtés nem lehet el azon eszköz nélkül, mely a legrövidebb idő alatt a legtöbb szöveg lejegyzésére képesít és egyszersmind lehetővé teszi, hogy a közlőt előadásában meg ne állítsuk, értem a gyorsírást, még pedig ennek nem mindennapi mértékét. Csakis ennek az eszköznek köszönhetem, hogy már első gyűjtésem során magából Somogyból 60 mesét írhattam le szó szerint, köztük nem egyet, melynek tárgya ugyanaz, csak közlője más.” (Vikár B.: *Somogyi tanulmányutamról, 1891*)

Vikár Béla finnországi útja után, az 1900-as évek elején

Mesegyűjtés gyorsírással. Zselickisfalud-Szilvásszentmárton, Somogy vm., 1890

„Tíz évvel ezelőtt csak egy helyen akadtam rá Fejér László történetének egy töredékére, a dallam pedig egészen ismeretlen maradt előttem. Tavaly ez ősrégi ballada szövegének számos változatát fedeztem föl Somogyban, és dallamát is több változatban sikerült megtalálnom. Az örökségből tehát Somogy is kivette volt a maga részét; a hagyomány itt is él, csak föl kell kutatni. Hasonlóan jártam a többi népballadával. [...] Mindannyiánál az a jelenség ötlék szembe, hogy ámbár csupán változatai más ismert népballadának, és pedig kelet felől, nevezetesen az Alföldről való származás bélyegét viselő változatok; de a mellett az önálló alakításnak annyi jele van rajtuk, hogy éppen ezekből legjobban kitűnik Somogy népének gazdag költői ere.” (Vikár B.: *Élő nyelvmélekek*, 1901)

„FIATAL FINNISTÁNK”

„Vikár Béla fiatal finnistánk már közel félve időzik Finnországban, hol nyelvi és népköltészeti tanulmányai mellett néprajzzal is foglalkozik. E tanulmányai kapcsán létesült gyűjteményét, mely mintegy 60 tárgyból áll, megszerzésre a nemzeti muzeumunknak ajánlotta föl. A muzeum, mint értesülünk, nem fogja elszalasztani a kedvező alkalmat, hogy a vele közölt jegyzék alapján becsesnek mutatkozó gyűjteményt megszerezze. Vikár jelenleg azon is fáradozik, hogy bennünket állandó összeköttetésbe hozzon a finn néprajzi muzeummal. Nagy beccsel bírnának reánk nézve e gazdag muzeum duplumai, melyek iránt Lipcsében (!) nagyobb érdeklődés mutatkozik mint nálunk. Pedig a finn muzeum is szívesen látná, ha duplumai Magyarországra jutnának, sőt kész lenne rendes gyűjtői által számunkra gyűjtést eszközölni. Ily módon kevés költséggel nagybecsű gyűjteményhez jutnánk finn nyelvrokonainktól. Nem lenne szabad elszalasztanunk e kedvező alkalmat, melyet egy ügybuzgó szaktársunk fáradozásai és összeköttetései alapján teremtett. Ma elszalasztva, ez alkalom aligha fog többé visszatérni. Féltő, hogy csak akkor fogjuk felismerni e tárgyak jelentőségét, mikor azokat már mások elvitték előlünk, vagy

éppen mikor a gyűjtésre már késő lesz. Akár a kormány, akár magánosok hozhatnának valami áldozatot ez irányban. (P. K.: *Finn néprajzi tárgyak*, 1890)

„SZERVEZNI KELL A GYŰJTÉST ORSZÁGOSAN”

„Szervezni kell a gyűjtést országosan, föld- és néprajzi vidékek szerint, és erre társaságunk van hivatva, mely az érdeklődő és alkalmas egyéneket csaknem kivétel nélkül egyesíti magában. [...] A mit társaságunk megcsinálni kész is, tud is, az csupán a gyűjtés tudományos rendszerének körvonalazása, mely a népélet körébe eső tárgyakat nem egyedenként, hanem csoportonként összességükben felölelve, a laikus gyűjtőt is képesíti, hogy a nagy nemzeti föladat megoldásában a szakembernek segédkezze. Az így kidolgozandó rendszer a végleges néprajzi muzeum eszményi keretét fogja nyújtani. Legyen szabad röviden előadnom, hogy csekély tapasztalataim alapján, melyeket főleg 1889/90-ben tett finnországi tanulmányutamon szereztem, miként vélném a gyűjtés e rendszerét fölállíthatónak. [...] A gyűjtésben minden ötletszerűség mellőzésével a népélet főbb ágait kell szem előtt tartanunk. [...] Külön hatodik és utolsó főcsoportba osztanám be az egyéb tárgyakat, a következő alosztályokkal: a) tüzi és dohányzó-szerek, a hol a kovától és hozzátartozóitól kezdve a pipák, szivarszipkák, burnót-szelencék stb. veendőik számba; b) a zenei szerszámok, a pásztorok kürtje, sipja stb.; c) a játékra és mulatságra szolgáló eszközök, melyek közé a lapdázó szerek, a titkos összeállítású fiókok, dobozok, faragványok tartoznak; d) jósló, gyógyító és bűvszerek.” (Vikár B.: *Néprajzi tárgyak gyűjtése a milleniumra*, 1893)

„Vikár Béla főtítkár »Népballadánk összegyűjtéséről« című értekezéséhez gazdag eszmecsere fűződve, a választmány megbízta a főtítkárt, hogy a balladák gyűjtése iránt propagandát indítson, a lapokban fölhívást tegyen közzé s eljárásáról jelentést tegyen.” (A Magyar Néprajzi Társaság 1896. október 31-i fölolvasó és választmányi ülésének jegyzőkönyve.)

V. Kárpát-medencei Vőfélytalálkozó

Földes, Karácsony Sándor Általános Művelődési Központ, 2009. november 27-28.

*„Fogadják maguk is örömmel, mosollyal,
Vigyen haza innen sikert egy tarsollyal.
Nem csűröm-csavarom, görcsöt kötök számra,
Forduljék maguknál még a baj is jóra!
Jó szívvel kívánom!”*

(földesi vőfélyhívogató)

Immár az ötödik alkalommal számolhatók be a Földesen megrendezésre kerülő nagyszabású találkozóról. A jubileum már a szervezőket is arra inspirálta, hogy a bevált programok mellett a résztvevők összegezhessék az eddigi találkozók tanulságait. A kétnapos találkozó lelkes szervezője és „motorja” ezúttal is Gyönyörű Zsigmond volt, s idén a házigazda szerepét Kovács Norbert „Cimbi” töltötte be.

Már hagyomány, hogy a találkozót megelőzően, mintegy kísérőprogramként, kiállítást rendeznek. Az előző találkozók fotóanyaga mellett a „csigacsináláshoz” szükséges eszközöket mutatták be. A tárgyak nagy része Makoldi Sándorné Pap Gizellának, a kiállítás rendezőjének magángyűjteményéből származott. De a helyben gyűjtött, illetve a vőfélyek által hozott darabok is kiegészítették az anyagot, melyek nagy részt az Alföld különböző vidékeiről kerültek elő. Emellett a debreceni Déri Múzeum és a hajdúböszörményi Hajdúsági Múzeum idevonatkozó anyagát bemutató fotókat is kiállították.

A találkozó november 27-én emlékeztető eseménnyel kezdődött, ugyanis megjelent a korábbi archiválások, kutatások ered-

ményeképpen a „Kárpát-medencei vőfélyek könyve” sorozat első kötete, „Az alföldi vőfélyek hagyományai”. A könyv kiadója a földesi Karácsony Sándor Művelődési Központ, de megyei segítséget is kaptak a debreceni Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár és Művelődési Központ által.

A kötet a bevezető tanulmányok – többek között Béres András debreceni vőfélycéhekről szóló írása – mellett alföldi rigmusokat mutat be a lakodalmi szertartások rendjében. Értékes része a kötetnek a zenei fejezet is. Olyan, már részben elfeledett da-

ból való válogatás. Szintén újdonság a hasonló kiadványokhoz képest a hangzó melléklet, amelyen a vőfélyrigmusokat ízes előadásban hallhatjuk. A publikált anyag remélhetően segítséget jelent a gyakorló vagy újonc vőfélyek számára is. A könyv bemutatása alkalmából a CD-n közreműködő vőfélyek elismerésben részesültek.

Természetesen a már hagyományos portrékészítés és archiválás az idén is folytatódott. A megnyitó ünnepség alkalmat adott az elmúlt négy év emlékeztető eseményeinek felelevenítésére is.

Gömöri vőfélyek

lokot mutat be, amelyeket lakodalmos dal-lamokként tartottak számon. Az anyag az eddig megjelent idevonatkozó publikációk-

Péntek délután a helybéli asszonyok, vőfélyfeleségek, a Szélrózsza Táncegyüttes tagjai, valamint érdeklődő vendégek részvételével elkezdődött a „csigacsináló”. A munkához a Bárándi Citerazenekar és Széles András biztosította a jó hangulatot.

Az összesereglett vőfélyektől Gyönyörű Zsigmond szakmai irányításával válogatták a másnapi bemutatóra a találkozó leghumorosabb, legérdekesebb történeteit, legjobb előadóit és borral kapcsolatos dalokat, rigmusokat.

A vacsora előtt vitafórumot is rendeztek a résztvevőknek. A felvetődő kérdések egy megelőző közvélemény-kutatás alapján kerültek terítékre. Az egyes témakörökkel kapcsolatos beszélgetés összegzése a következő:

- Jelenjen-e meg a nemzeti viselet a lakodalmakban? Ha igen, csak a vőfélyeknél, vagy az ifjú párnál, esetleg a vendégeknél is? – Más országokban, még ha szegényesebb is a viselet, mégis büszkén viselik ünnepi alkalmakkor. A tapasztalat az, hogy a fiatalabb generáció szívesen használja eze-

Gyönyörű Zsigmond, főszervező

*Blága Károly „Kicsi Kóta”
és Molnár Károly, Gyimesközéplek*

ket a régi viseleti darabokat. Sokan használnák azokat a darabokat, amelyek a nemzeti viselet stílusát megőrzik, de a mai igényeknek is megfelelnek.

- Legyenek-e a földesihez hasonló, kisebb regionális találkozók, amik mintegy szűrőként, előválogatóként is működhetnek? – Sokan mondták, hogy kellenek a regionális találkozók, csak ki kell találni a kereteket, hogy miként szervezzék meg. Ki legyen az a bizottság, amely kiválogatja az arra érdemeseket, hogy a Kárpát-medencei találkozóra delegálják? Erre nem született válasz.

- Miként mentjük át a lakodalmi hagyományokat a XXI. századi lakodalmakba? – Mindenki a szűkebb környezetében próbálja összegyűjteni a jellemző szokásokat, lássa ezeket rendszerében, s lehetőség szerint próbálja beilleszteni a mai szertartásokba, lakodalmakba.

- Van-e szükség a vőfély feladatkörének szélesítésére? – Ha a hagyományokat valóban át akarjuk menteni, mindenképpen erre kell törekedni, hiszen a mai vőfély szerepe csak annyiban merül ki, hogy az esküvő után a menyasszonytáncig szórakoztassa a lakodalmas népet.

- Mi a vélemény a lakodalmi szokásdal-
lamok és a közös éneklések eltűnéséről? – A helyzet katasztrofális. Az általános tapasztalat az, hogy nem tudnak együtt mulatni a vendégek. A dübörgő gépzene a jellemző, amit nem lehet túlívölteni. Lelketlen a dobgepes ritmus, amely nem követi a mulatás természetes ritmusát, nem tudja kiszolgálni a pillanatnyi hangulatot, igényeket.

Még sok kérdés került elő, melyekből most csak néhányat emeltünk ki.

A péntek este a vacsorát követő „csigavíg taposással”, azaz a Bürkösi zenekar által kísért táncmulatsággal ért véget, majd a prog-

ram másnap hajnalban a hagyományos földesi disznóvágással folytatódott. Napközben lakodalmi kellékek és sütemények vá-

sára, kézművesek bemutatója – női és férfi viseletkészítő, kalapos mester, kovács, gyöngyfűző, vesszőfonó, ötvös, gyékényes – várta az érdeklődőket. A gyermekek ki próbálhatták a korongozás, az agyagozás, a „csigacsinálás”, a mézeskalács- és grillázskészítés, a szaru- és fafaragás mesterességét.

Az érdeklődőknek Szekeres Gyula, a hajdúböszörményi Hajdúsági Múzeum igazgatója „Lakodalmi menet mint csatarend” címmel tartott néprajzi előadást, Makoldi Sándorné Pap Gizella pedig a csigacsinálók jelképrendszerét ismertette.

A színpadi műsor azoknak a vőfélyeknek a bemutatkozásával kezdődött, akik először vettek részt a találkozón. Ezt közös éneklés követte Tóthné Bene Judit népdalénekes vezetésével, valamint a Szeredás együttesrel, akik az egész program folyamán közreműködtek.

Ebéd előtt a jubileumi kopjafaavatás és közös fotózás várta a résztvevőket, valamint elültették a vőfélyek ötödik fáját. A kop-

*„Vándor borbély”
Pete László (Szeredás együttes)*

*„Csigacsináló”
fotók: Lázár Zsolt*

„Vőfélyek fája”
fotó: Lázár Zsolt

jafát felajánlotta és készítette Balázs Antal, sepsiszentgyörgyi vőfély.

„Bort iszik a magyar, nem pediglen vizet” címmel kezdődött az első műsorrészt. A borok dicsérete és énekei mellett bemu-

tatkozott Korom Péter, kesztölczi bio-borász. A vőfélyek mellett a Boróka és a Tílinkó énekegyüttesek színesítették a programot. Ezt követte a Marossárpataki Hagyományörzők lakodalmasa, akiket a vajdaszentiványi zenekar kísért.

*„A hangulat meleg, jönnek kormos »kípek»
Juj, de csúnya, furcsa, sikítnak a »nípek».
Táncra perdül végre apraja és nagya,
Még azt is sodorják, aki nem akarja.”*

A vendégek mulattatását szolgáló alakoskodó lakodalmi szokásokat láthattunk ezután, a hajdúsági – Szélróza, Hortobágy és a derecskei Kikelet – néptáncegyüttesek, a vőfélyek és a Szeredás együttes előadásában. A műsorban gólyás alakoskodás, kecskejáték, álmenyasszony kiadása, rabvágás, borbély- és orvosparódia (műtét zenei kísérettel), lakodalmi osztótánc is szerepelt.

Mint eddig minden évben, az idei találkozón is láthattunk olyan szokásokat, amelyek a műsor kiemelkedő bemutatói voltak. Az egyik ilyen a „debreceni ágyvitel” rekonstrukciója volt az 1700-as évek végéről, melyet Törökné Csécs Lenke összeállításában a debreceni Főnix Táncgyüttes mutatott be. A kellékként használt bútorokat az eredetük alapján a nádudvari Népi Kismesterségek Szakiskolája fafaragói készítették, Győri Balázs vezetésével. A bútorokat Ma-

koldi Sándor festőművész festette. A zenei kíséretet a Szeredás együttes állította össze, a meglévő forrásokra támaszkodva.

„Hepe-hupás vén Szilágyban” – címmel szilágysági lakodalmi szokásokat láthattunk a nyíregyházi „Kisfigurás” Táncgyüttes előadásában, Antal Dóra és Antal Roland vezetésével, a Bürkös zenekar kísérettel. A szilágyságban élő magyar, román és cigány etnikum táncait, szokásait állították színpadra.

Szintén újdonságnak és „csemegének” számított a „Gömöri lakodalmaskodók” bemutatója. A felvidéki településekről (Szilice, Borzova, Berzété, Kecső, Körös) érkezők a vidék jellemző lakodalmi szokásait, a pecsétvivést és az újasszony-avatást mutatták be. A hangulatot fokozta a találkozó három legjobb történetének előadása, melyek a pénteki válogató alapján kerültek a műsorba.

A vőfélyek táncai után a „Vőfélyek Kara” előadásában hallhattuk az eddigi találkozó közös dalaiból összeállított csokrot, mely egyben az előadás ünnepélyes hangulatú befejezését is jelentette. A szombat este bállal zárult, melyen a Sugalló zenekar, a vajdaszentiványi zenészek, a Szeredás és a Bürkös zenekar, valamint zenész barátaik muzsikáltak.

Reméljük, hogy lesz folytatás!

Juhász Erika

folkMAGazin

LELŐHELYEK

TÁNCHÁZ ALAPÍTVÁNY
FOLKMAGAZIN SZERKESZTŐSÉG

1011 Budapest,
Szilágyi Dezső tér 6. I. em.
Tel.: (1)-214-3521

Interneten megrendelhető a
www.folkmagazin.hu oldalon

NÉPTÁNCOSOK KELLÉKBOLTJA
1137 Budapest, Katona József u. 22.
Tel.: (1)-239-1199

MESTERPORTA
1011 Budapest, Corvin tér 7.
Tel.: (1)-202-3859

KALÁKA ZENEBOLT
V. kerület Bárczy István utca 10.
Tel.: (1)-267-5331

A FOLK
1074 Budapest, Dohány u. 84.
Tel.: (1)-351-3341

KACSIREK OTTÓ

MEGTORPANÁS

„Ó, az élet egyetlen közös tulajdonunk.

A halál kinek-kinek magánügye.”

(Hervay Gizella)

A jelzőlámpa előbb sárgára, majd pirosra váltott. Keresdi lomhán üresbe lökte a teherautó sebességváltókarját, és ugyanazzal a mozdulattal lecsavarta a műszerfalba süllyesztett CD-lejátszó hangerejét. A hegedűn felsíró buzai halottkísérő utolsó akkordjait magukba temették az utca hangjai. Hagyta, hogy az autó 30-40 centire megközelítse az előtte álló jármű lökhárítóját, s csak ezután húzta be a kéziféket. Ezek a rohanást másfél-két percre megállító szünetek számára a csendes megfigyelés pillanatai voltak. Ilyenkor volt alkalma alaposabban szemügyre venni a környezetet, ahol mindennapjait élte, ahová munkája kötötte. Lehetősége nyílt arra, hogy megcsodálja budai utcákat hajdan oly gazdagon szegélyező, ám mára igencsak megritkult öles platán- és vadgesztenyefákat, eltűnődhetett a kis bevásárló kocsijukat cammogva hazafelé vonszoló, ölebeiket sétáltató, jobb kort látott idős hölgyek távolba merengő tekintetén, vagy egy-egy patinás villa falain, a pergő vakolat alól előbukkanó golyó ütötte lyukak keletkezésének körülményeiről. Keresdi hitte, hogy megfigyeléssel és gondolkodással megismerheti az őt befogadó világot. Ennek ellenére egyetlen dolog volt, amitől mindennél jobban félt, sőt valósággal rettegett. Attól, hogy egyszer elérkezhet az a pillanat, amikor megismeri, és meg is érti ezt a világot.

Agya minden apró részletet rögzíteni akart. Nem csak úgy kutyafuttában, mint mikor a suhanó autó szélvédőjén keresztül próbálja nyakon csípni és ellopni a pillanat néhány darabkáját, hanem kristályos tisztasággal, alapos részletességgel, ahogy az érzékeny filmfelvevő rögzíti a fény és lencséje által továbbított képet a doboz mélyén lapuló keskeny szalagra.

De az útpadkán várakozó rendőrautót nem ezért pillantotta meg. Hanem csak úgy. A szeme sarkából. A kenyérüket a volán mögött keresők biztos ösztönével. Keresdi babonáskönyvében ezek a járművek a rossz ómen gyűjtőszó alatt szerepeltek, ugyanis több éves tapasztalata alapján állíthatta, hogy a legtöbb rendőrnek, már egy óvodai mű-

anyag dömper láttán is viszketni kezd a tenyere. Gondolatban végigfutott a bűnök azon lehetséges listáján, amelyek okán esetleg kisebb-nagyobb összegek kerülhetnek a rend derék őrinek nem létező magánkönyvelésébe, a bevételként feltüntetett tételek mellé, de mindent rendben lévőnek talált. Ezenközben azonban az is feltűnt neki, hogy ezzel az autóval valami nem teljesen stimmel. A jármű az úttestet a járdától elválasztó keskeny fűfoltos sávban, két akácfa között parkolt, orral a járda irányában. Félig lehúzott ablakán keresztül Keresdi egy sokak által kedvelt kereskedelmi rádió műsorvezetőjének öntelt és semmitmondó hangját hallotta kiszűrődni. Az első üléseken két rendőr terpeszkedett. Az egyik hatalmas szendvicset igyekezett a szájába gyömöszölni, melyből majonéztól csatakos szalámi és salátadarabok türemkedtek ki kétoldalt, (ezekből tudtán kívül kék zubbonyára is jutott, nem elhanyagolható mennyiségben) míg a másik hátravetett fejjel és teli pofából röhögött a bemondó ócska és erőszakos poénjain, félig szívott cigarettáját egy laza mozdulattal pöckölve ki az autó résnyire nyitott ablakán. Keresdi tekintete követve a csikk pályájának ívét, tovább-siklott a járda síkjára. Hosszú, fekete, hevenyészve leterített plasztikzsákot pillantott meg, mely alól egy sárral borított cipőpár kandikált ki. A lábbelik sarkai szinte teljesen összeértek, s csak a két spicc távolodott el egymástól V alakot formázva, mintha mindkettő kerülni akarná a másikkal való találkozást. A sötét fólia középtájon erőteljesen kidudorodott. Nem csupán annyira, mint mikor két mellkason keresztbe fektetett kar emeli meg, hanem még valami más is. Talán egy teli bevásárlószatyor. A nejlontakaró másik végén – még mielőtt ívbe hajolva a járda aszfaltszalagjához simult volna – kis hegyes kütüremkedés látszott, amiben Keresdi egy orr sziluettjét vélte felismerni. Maga a holttest a járda mellett futó betonkerítés tövében hevert, mintha oda húzódnak volna valami elől, vagy mintha csak azért gurították volna félre, hogy jelenlétével ne okozzon kellemetlenséget a járdán közlekedőknek. Az alak körül egyre növekvő tócsává gyűl-

tek a fekete zsák gyűrődéseiben kis patakokká duzzadó kövér esőcseppek, benne összegyűrt papírsebkendők hevertek szétázott csomókban. A rendőrök is valószínűleg ez előtt az apró szemű, de annál kitartóbban áztató eső előtt menekültek autójukba, magára hagyva a halottat – hisz neki már úgys minden mindegy.

A szomorú dolgok mindig esős napokon történnek – gondolta Keresdi, aki apai nagyapjának haláláról is pont egy ilyen esős napon értesült, jó két nappal a szomorú esemény bekövetkezése után. A hírt nagyanja közölte vele, aki azt hitte, ő már mindenről tud. Keresdi először nem is értette, miért beszél folyamatosan múlt időben a nagypapáról. Még elevenen élt benne az az emlék is, hogy hazafelé kovályogva majdnem besétált egy busz alá, és hogy a vezető a helyett, hogy ordítva neki esett volna, csak egy értetlen pillantást küldött felé a vastag szélvédőüvegen keresztül, szó nélkül kinyitotta az ajtókat, és engedte, hogy felszálljon a járműre a két megálló között. Aztán úgy egy hónap múlva, egy esőre hajló napon a nagymama is követte férjét, azzal a rá jellemző hűséggel, mellyel egész életében ápolta, és amelylyel gondoskodott róla. Talán nem volt képes elfogadni egy tényt, de az is lehet, hogy magának nem volt képes megbocsátani azért, mert nem tudott elbúcsúzni élete párjától, ugyanis azt az éjszakát, melyiken férje az agyvérzés rémeivel viaskodott, ő egy kórházi szoba fertőtlenítő szagú magányában töltötte, ahol a rák testét felemészítő kínjaitól próbálták rövid időre megszabadítani.

Egy csatakos nejlonzacskó és két pár sárfoltos cipő. Ennyi csak az emberélet, akár egyetlen lépéssel át is léphető. Ha igaz az, hogy az ember magával viszi a halálba azt, amit utoljára látott és hallott, akkor ez a szerencsétlen pont a legrosszabb pillanatot választotta: két érzéketlen barom hallgat egy harmadikat – gondolta Keresdi némi iróniával. Akkor fel sem merült benne az, hogy a rendőröket csak a holttest felfedezése után hívhatták ki, s így a rádióban önmagát fényező médiasztár hangja sem lehetett jelen a lélek távozásának (p)illanatában.

Kopott szürke szövetkabátos, kék bézbolsapkás férfi totyogott el görnyedten a halott mellett. Nadrágszárán, a boka irányában hosszú, sötét, és már halványodó sávokban húzódtak a vizelet különböző „évjáratú” foltjai. Kezében tömött reklámszatyrot szorongatott, melyből vélhetően egy ing sárga csíkokkal barázdált ujjja lógott ki piszkosan, gyűrötten. Némi toporgást követően a kerítés betonszegélyére telepedett, abszolút nem törődve azzal, hogy ruhája szép lassan teljesen átázik rajta és alatta. Vérekes, zavaros fényű szemével hol a holttestre, hol valahová maga elé, egy meghatározhatatlan távolságban lévő pontra bámult, miközben többnapos borostával borított állkapcsával folyamatosan valamiféle őrlésszerű mozdulatot végzett. Szabad, görcsös ujjakban végződő kezével időnként hirtelen a levegőbe kaszált, s ilyenkor érthetetlen szavakat hörgött maga elé. Alighanem elmebeteg lehetett, azok közül, akik előtt valamilyen oknál fogva néha alakot ölt a magány, s akik az ilyen pillanatok alkalmával aztán el is társalognak vele. Rajtuk kívül erre talán csak az egészen apró gyermekek és a már nagyon öreg emberek képesek.

Vijjogó szirénával mentőautó vágódott a várakozó kocsisor elé, megakadályozva ezzel a továbbhaladást. Fiatal, szemüveges orvosnő, és két vörös mellényes férfi kászálódott ki belőle. Nem kapkodtak, valószínűleg már messziről felmérték a történetek végleges és visszafordíthatatlan ki-

menetelét, de azért az orvosnő egyik kezével fázósan összehúzva magán kapucnis kabátját, táskáját a járdának egy viszonylag szárazabb pontjára helyezve a fekvő test mellé guggolt, és valamit matatott a műanyagtakaró alatt. Közben néhány, bátorságát összeszedő járóelő is kíváncsian a csoport köré gyűlt, láthatólag azzal a nem titkolt szándékkal, hogy valamilyen apró, tragikus arckifejezés kíséretében továbbadható információhoz juthassanak a történetekkel kapcsolatban. Drámai gesztusokkal körítve találgatták az események lehetséges magyarázatait, néha lopva az orvosnő arcára pillantva, mintha csak a feltételezések valamelyikének megerősítését várnák tőle. Egyikük kis fekete foltos barna kutyát rángatott pórázánál fogva, mert az, rövid ceruza lábainak minden erejét latba vetve, keserves szűköléssel igyekezett elrángatni gazdáját a halott közeléből. A kutyák óhatatlanul megérik a halál jelenlétét. Így volt ez akkor is, mikor Keresdiék lakásával átlósan szemben, egy hegyről lefelé száguldó kerékpáros beleszaladt a sarki villanyoszlopba. A vasbeton szerkezet egy viszonylag enyhe kanyar végén állt, de valamilyen oknál fogva – talán fékhiba miatt – a biciklista mégis nekisodródott. Keresdiék erdélyi kopója – noha nem láthatta a balesetet – még hónapok múltán is csak a szemben levő járdán volt hajlandó közlekedni esti sétáik alkalmával, de akkor is behúzott farokkal, borzolt hátszörrel és lesunytt fejjel pislogott az utca másik oldala felé.

A mentősök megérkezése, és az azt követő csődület látán a rendőrök is kénytelenek voltak elhagyni biztos menedékhelyüket, és minden tekintélyüket latba vetve igyekeztek eltávolítani az okvetetlenkedők egyre bővülő csoportját. Miután ezt sikerült megtenniük, egyikük az orvosnő felé fordulva halkán kérdezett valamit, de az csak tagadólag rázta a fejét.

Valahonnan hátulról hirtelen felpörgő motor bögése vonta magára Keresdi figyelmét. A visszapillantó tükörben fekete terepjáró tűnt fel, s a szembejövők sávjában meglódulva próbált meg elzúgni a toporgó kocsisor mellett. Éles fékcsikorgás kíséretében, Keresdi mellé csúszva sikerült megállnia. A volánál szőke plázacica rázta sörényét és forgatta a szeméit mélységes felháborodásában. Köldökéig dekoltált topjáról Keresdinek az jutott eszébe, hogy ha agytérfogata csak az egynegyede lenne a beléfecskendezett szilikonéna, akkor valószínűleg nem tenné ki magát sem a közutálatnak, sem pedig annak, hogy esetleg a rendőr mutassa meg neki, hol is volna a helye. Persze nem tartotta valószínűnek, hogy a szőzi ebből bármit is képes lenne felfogni, az esetlegesen kirótt büntetést meg úgys mellényzsebből kirázná a tartását finanszírozó Merdzsós vagy Béemvés, kopaszra nyírt, izomagyú tenyészbika. A kis szőzi akcióját természetesen lelkes dudaszóval díjazták az autóstársadalom jelenlévő, türelmüket vesztett tagjai. Keresdi szerint, ha a pesti autóst megfosztanák a dudálás lehetőségétől, vagy beleőrülne, vagy azonnal ki lehetne neki is utalni ezt a zipzárás műanyagtasakot, ahogy ezt régen mondták: ESZTÉKÁ alapon. Az emberek többségénél ez a kormánykerék közepén, a műanyagburkolat alatt meglapuló gomb olyan szelepként funkcionál, mely a túlgyülemlett feszültséget és indulatokat hivatott szabadjára engedni, viszonylag civilizált, de feltétlenül ellenőrzött és közvetett módon. Eltűnődött azon, hogy vajon a „dudaszó szerelmesei” felfogtak-e valamit a járdán történetekből, vagy csupán az A pontból B pontba, és onnan C-be való minél hamarabbi eljutás gondolata kötötte le teljes figyelmüket? És ha történetesen észre is vettek vala-

mit, a szemek és a fülek által közvetített inger vajon elindított-e bennük bármit? Végigfutott-e valamiféle elektromos impulzusok és bonyolult vegyi folyamatok formájában terjedő ingerület pattanáig feszült idegpályáikon, hogy aztán valahol, az agy egy félreeső zugában, valamilyen reakcióvá vagy gondolattá tömörüljön össze, ami által esetleg párhuzamot vonhatnak saját sorsuk lehetséges alakulása, és a szerencsétlenül járt ember sorsa között? És ebből vajon képesek lesznek-e leszűrni azt a tényszerű megállapítást, hogy önmagukhoz másokon keresztül vezet az út, és ehhez nem kell feltétlenül átgázolniuk rajtuk? Nem valószínű, de talán ez önhibájukon kívül történik így. Ez a világ mostanában nem (de még a rádió sem) erről szól.

Közben a mentősök visszamásztak az autójukba. Vélhetően egy segítségnyújtás szempontjából hasznosabbnak vélt riasztás okán sietve elhagyták a helyszínt, szabad utat engedve így a szókének, aki idáig a szembejövők forgalmát is sikeresen feltartotta. A kocsisor döcögve megindult. Keresdi még egy utolsó pillantást vetett a halottra, egy százast nyomott egy időközben előkerült, újságot lobogtató puffadt arcú hajléktalan markába, majd elindult ő is eredeti úti célja felé.

Mikor egy fél óra elteltével ismételt az előbbi lámpasor előtt haladt el, már nem látta ott sem a halottat, sem a rendőrautót. Az egész történetre csak a pocsolya sötét vizében magányosan foszladozó zsebkendődarabok szürkésfémér foltjai emlékeztettek.

Hazaérve elmesélte az egész történetet feleségének halottastól, rendőröstől, járókelőstől, megtoldva azzal a valakitől hallott információval, hogy a holttest durván öt órán keresztül hevert a járda aszfaltján.

Tudod, borzalmas volt nézni azt a pocsolyában fekvő embert – mondta Keresdi, ám gondolatai észrevétlenül egyre távolabb kerültek a nap történéseitől, mert az imént felidézett események helyére egy régi, emléktárának legmélyére eltemetett éjszaka rémképei fúrták be magukat:

Úgy 18-19 éves lehetett, amikor igen tragikus körülmények között elvesztette egyik barátját. Egy esős éjszaka történt. A szomszéd faluból jöttek haza lovas kocsival, egy mélyen kijárt, hepehupás földúton. Ketten ültek a bakon, L és K. Mulatozni voltak. Az este folyamán néhány pohár bort, és még valami erősebbet is leengedtek a torkukon. Nem volt ez igazán sok, de éppen elég ahhoz, hogy szilaj jókedvre derítse az egyébként is féktelen természetéről híres L-t, s hogy ennek hevében tajtékosra hajszolja a lovat. Aztán az egyik kanyarba túl gyorsan szaladtak bele. A kocsi kerekét megdobta egy nagyobb földkupac, de az is lehet, hogy az út meredeken emelkedő oldalára futottak fel. K-nak még idejében sikerült leugrani a bakról, de L-t a boruló kocsi maga alá temette. Rettegéstől és kintől torzult hangon könyörgött K-nak, hogy valahogy emelje le róla, de annak nem volt elég ereje hozzá. Ezen az úton még napközben is csak ritkán járt ember, az éjszakának ebben a szakában pedig már mindenki rég pihenni tért. A legközelebbi tanya is jó hét-nyolc kilométerre volt, így segítségre onnan sem számíhattak. K megpróbálta egy, az út menti erdőből kihurcolt akáctörzsszel megemelni a járművet legalább annyira, hogy L valahogyan kivonszolhassa magát alóla, de a fa gyenge vagy korhadt lehetett, kettétört a kocsi súlya alatt. Mindeközben K folyamatosan segítségért kiáltozott, hátha mégis meghallja valaki. De ki hallhatta volna meg? Az valamiért eszébe sem jutott, hogy a lovat kifogva és annak erejét felhasználva bil-

lente le valahogy L-ről a szekeret, így tehetetlenül kellett végignéznie, ahogy barátja fokozatosan elerőtlenedik, annyira, hogy végül már a fejét sem tudja tartani, ezért K-nak kellett alányúlania és megemelnie. Így is halt meg, a kezei között. Az egyre szakadó esőtől az alatta lévő gödörben meggyűlő pocsolya vizébe fulladt bele. Csak kora reggel találtak rájuk. K a szekér mellett ült és zokogott. L fejét addigra már teljesen ellepte a víz, s csak a haja lebegett ázottan a víz tetején, mint valami sötét és gubancos hínárcsomó. A temetésen K állt elől. Közelebb, mint bárki. Még a szülőknél is közelebb, egészen a sír szélén. A szemében még akkor is ott tükröződött annak az éjszakának a tehetetlen kétségbeesése, és valami más is, amit vele egykorú barátai akkor valószínűleg még nem érthettek meg. Egyébként sem tudtak mit kezdeni ezzel a helyzettel, s ezért nem is mertek közeledni K-hoz. Meg sem próbálták vigasztalni, de nem is igen tudtak volna mit mondani neki. K a temetés végeztével a szülőkhöz vándorzorgott, de egy szót sem volt képes kinyögni, még tekintet is a földre szegezte előttük. Önmagát okolta a történetért, pedig – mint később kiderült – soha senki nem hibáztatta őt semmiért. A temetést követően egy jó darabig nem lehetett látni, s mikor előkerült, nagyon más volt. Megváltozott. Ott a szekér mellett, azon az éjszakán, a valóság kegyetlenségére való ráébredés felnőtte avatta.

Szóval azért az mégiscsak abszurdum, hogy valaki öt órán keresztül kell, hogy feküdjön egy frekvenciát mondható budai főút járdáján, még ha történetesen halott is az illető – fűzte tovább a szavakat Keresdi. – Én tudom, hogy sokak szerint a halálban nincs semmi méltóságteljes, sőt, ha így folytatjuk, ez lassan már az életéről is bátran elmondható, de idáig pont az ehhez hasonló dolgok miatt jutottunk el. Miért van az, hogy az M7-es mellett, ha elütnek egy kutyát, annak egy óra múlva már a nyomát sem látod?!

Igazad lehet, de az egy megszervezett dolog. Arra vannak külön emberek, szemetesek, sintérek stb. Szóval, arra föl vannak készülve az illetékes hatóságok. Amiről te beszélsz, arra lehet, hogy nincsenek – mondta az asszony. Mire nincsenek felkészülve? – csattant fel Keresdi. – Arra, hogy az emberek időnként meghalnak? Tudom, hogy hülye szokás, de ha az elmúlt pár ezer év alatt sem voltak képesek leszokni róla, talán már nem is fognak, úgyhogy igazán kitalálhattak volna az ilyen esetekre is valamit. Úgy látszik, nem érted mi a problémám ezzel az egésszel.

Ezen aztán majdnem összekaptak. Az asszony azzal próbálta lezárni a vitát, hogy ha a férfi szerint ő nem képes megérteni, talán valaki mással kéne megvitatnia ezt az egészet.

Miért, szerinted kivel kéne megbeszélnem, ha nem veled? – kérdezte akkor Keresdi.

Mittudomén! Akivel akarod, vagy ha nem tudod kivel, akkor írd meg valakinek! Mikesnél működött a dolog! – válaszolta az asszony durcásan.

Keresdi szó nélkül felállt, besétált a nappali sarkában álló íróasztalához, leült, és bekapcsolta számítógépét. Tekintete a távolba révedt, valahová a monitor sárgásfehér villódzású világa mögé, ujjai tétova tapogatózással a billentyűzetre tévedtek, aztán előbb lassan, majd egyre gyorsuló ütemben táncolni kezdtek a szögletes fehér gombokon: A jelzőlámpa előbb sárgára, majd pirosra váltott. Keresdi lomhán üresbe lökte a teherautó sebességváltókarját, és ugyanazzal a mozdulattal lecsavarta a műszerfalba süllyesztett CD-lejátszó hangerejét. A hegedűn felsíró buzai halottkísérő utolsó akkordjait magukba temették az utca hangjai...

Kis-Küküllő gyöngye vize

Megjelent Bárdosi Ildikó új albuma

Ősidők óta, talán a világ teremtésével egyidős az ember vizekhez való vonzódása. A hatalmas óceánok végtelensége, az erdei patakok titkai mindig hívták az embert. A folyóvíz – amely az életet és a halált, a múltat és a jövőt is magában hordozza – idéz és emlékeket mos el... Nincs ez másképp a Kis-Küküllő mentén sem. Az itt élők élete, mindennapja, öröme és bánatkönnye van ebben a folyóban. Volt, amikor csak sodródtak az árral, máskor az érzelmek hulláma csapott össze felettük. Nem csoda, hogy ezt oly sokszor dalba, balladába öntötték. Bárdosi Ildikó hangján szinte hallani véljük a Kis-Küküllő zúgását. A hiteles, eredeti, tiszta forrás megtalálásáig azonban sokszor kellett az árral szembe úszni, az emberi gátakat elmozdítani. Ő megtalálta ezt az utat. Énekeink keresztül érezni véljük az asszonysorsot, a katona búcsúját, a szerelmes csalódását, a köszöntők ünnepélyességét. A ballada lassú folyásával, a szerelmi dalok forrásvízű makulátlanságával és a mindent elsodró csárdásokkal varázsol bennünket Vízmellékre. (Tőkés Lóránt, unitárius lelkész)

[...] Haranglábban járunk. Muzsikaszó hallatszik: csávási zenészek húzzák. Vargyas Lajos szavaival a „keleti hagyományt és nyugati kultúrát” zenetik húrjaikon. Őseik nyomán régóta játsszák a magyar „világzenét”, máig hűen gyökeréhez. Szóljon a dal! (Molnár Miklós)

Egy sorozat harmadik darabját tartja kezében a hallgató. Mind-egyik önmagában is teljes egészét alkot, életemnek egy-egy fontos állomását. Amikor létrejön a hármas egység: NAP („Ki az eget megkerüli”), FÖLD („Ki a hegyen túlhaladtál”), VÍZ („Kis-Küküllő gyöngye vize”), melyet körülölel az éltető LEVEGŐ, akkor érezni leginkább, hogy mindez: maga a TEREMTŐ. És általa rátalálunk a síron túli örök szeretetre, szerelemre. Visszatérünk oda, ahol születtünk... Csávásra, Varga Sándi bá házába, ahol tanár szüleimmel egyéves koromig nevelkedtem; Haranglábba, gyermekkorom mesés falujába, ahol nagy sár idején falákkal (gólyalákkal) jártak a gyerekek iskolába; Szőkefalvára, ahol egymás szomszédságában van a templom és az iskola; Gálfalvára, tanítói pályafutásom első színhelyére, majd innen Pócsfalvára, ahol alig néhány lépésnyi távolságról néz egymásra a magyar és román templom. Szeretném továbbadni érzéseimet úgy, ahogyan azt éneklő nagyjainktól életre szóló élményként kaptam. (Bárdosi Ildikó)

A múltból a jövőbe

Levélféle a Nyírség Táncegyüttes tagjaihoz

Harmincöt év!

Hány száz próba és hány száz előadás, mennyi víz, vér, bor, mennyi öröm és keserűség, siker és elcsüggedés, mennyi szeretet és odaadás, küzdelem és lelkesedés! Az élet, az életetek.

Szombat este irigyeltelek benneteket, ott a színpadon, mert örömtáncot jártatok, mindannyian. Azok is, akik csak régen dolgoztak veletek a „Nyírség”-ben, és azok is, akik húsz-huszonöt éve ropják ugyanitt. Összefogott benneteket a nagy szerelem, a néptánc, a népzene iránti elkötelezettség. A műsor elején bevetített hajdani fényképeken nagyhajú fiúk és kecses leányok néztek a kamerába, sokan közülük az egykori Bessenyei György Tanárképző Főiskola hallgatói voltak. Olyanok, akik két zárthelyi dolgozat között táncpróbákra jártak, s a huzatos alagsori Zsebszínházban készültek a következő bemutatóra.

Irigyeltelek benneteket, mert valahogy kivételes időpillanatban lettetek főiskolások. Akkor a TK (tanárképző) számos öntevékeny csoporttal büszkélkedhetett. A rendszerváltás ezeket is elsodorta: ma, a bolognai rendszer diákjai csütörtökönként már börrönddel jönnek órára, s igyekeznek a lehető leghamarabb hazautazni.

Ti sokan itt maradtatok Nyíregyházán. Itt tartott benneteket a tánc, itt marasztalt a közösség. Ezért is irigyeltelek benneteket.

Amivel én foglalkozom, azt csak egyedül lehet művelni. Az írás magányos dolog. Írni csak egyedül lehet. És fotózni is. Táncolni viszont közösségben kell.

Dalaitokban, lépéseitekben, mosolyotokban, az arcotokon megcsillanó verejtékcseppekben nemcsak a kitartás konoksága és a mozdulatok kecsessége, a művészi alázat és az önkifejezés szabadsága, lendülete és dinamikája testesült meg, hanem ott lüktetett a múlt megannyi fájdalma, s egybemosódott Kossuth és Ferenc József, háború és szenvedés, születés és halál. S az, hogy egy műsorban léptek föl a legkisebb gyermekek és a legtapasztaltabbak, a kezdők és az Aranysarkantyús-Aranygyöngyös táncosok, meggyőzően mutatta a népi kultúra nemzedékeket összeolvasztó erejét.

Szép este volt, megható. Harmincöt év! Egy darab történelem. Történelem, egyéni és nemzeti, zenébe-fénybe, szoknyasuhogásba-csizmacattanásba mentett történelem. S amíg később ott fõnn, a színpadon szilajodtak a legények, ringtak a menyecskék, s perdültek a párok, ideleln, az emelvény előtt fejkendős kislányok, gyermekeitek (unokáitok?) kergetőztek: múlt és jövő így ölelkezett ezen az estén.

Irigyeltelek benneteket, hogy részesei lehettetek az értékmentő közösségteremtés megannyi csodájának. És hálás voltam azért, hogy mindezt megéreztetted velem.

Az eső novemberi éjszakába kilépve, sokáig kísértett a töletek kapott, a múltból a jövőbe ívelő hit. Köszönet érte mindannyiótoknak!

Nyíregyháza, 2009. november 29.

Karádi Zsolt

Nyírség Táncgyűttes • fotó: Karádi Zsolt

Nyírség Táncegyüttes

fotó: Karádi Zsolt

Nyírség Táncegyüttes • fotó: Karádi Zsolt

Szeret menti népdalverseny Trunkon

Tavaly november 14-én immár hatodik alkalommal rendezte meg a Moldvai Csángómagyarok Szövetsége ezt a nemes vetélkedőt azon moldvai csángó falvak legjobb általános iskolás korú gyermekei között, ahol a magyar nyelvi oktatást sikerült hivatalosan is megszervezni. A „hivatalos” éveket megelőzően sok önkéntes próbálkozás is volt a magyar nyelvű oktatás elindítására, főként nyári, egy-két hetes iskolák formájában. Ezek egyikének magam is részese lehettem 1999 és 2003 között Külsőrekecsinben, amelyekben nyári néptáncos táborokat is szerveztünk. A moldvai csángó keresztstülő program is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy sorra épültek az oktatás, a tanulmányi versenyek helyszínéül is szolgáló épületek: Magyarok Háza Pusztinán, Gyermek Háza Magyarfalun, Lábnikban, Csíkfaluban, Frumószán, Kostelken és 2009-ben Külsőrekecsinben is.

Jelenleg huszonegy település kapcsolódott be az oktatási programba, köztük zajlik ez a tanulmányi versenynek is nevezhető, de annál sokkal többet jelentő megmérettetés, ami igazi ünnepi alkalommá vált a rendező település lakossága számára. A gyermekek két korcsoportban indulhattak, alsós és felsős korosztályban. Többnyire helyi előzsűrizés, házi verseny után választják ki falvanként azt a két gyermeket (egy alsóst és egy felsőst), akik falujukat a verse-

nyen képviselhetik. Évek óta szakemberekből álló, értő zsűri ítéli oda a helyezéseket és az értékes díjakat. Kallós Zoltán, Nyisztor Ilona, Ségercz Ferenc, Csibi Szabolcs, Domokos Mária, Fábri Géza és Ivánovics Tünde... – csak néhány név a teljesség igénye nélkül. Magam fogadott keresztstülő, a kétszer is első helyezett külsőrekecsini Kertész Madalina révén kerültem kapcsolatba ezzel a rendezvénnyel. A Gyepük Népe Alapítvány képviseletében azóta is látogatója, a hang- és képfelvételek elkészítése révén segítője vagyok Jansik Péterrel, alapítványunk technikusával együtt.

A gyermekek nagy izgalommal és várakozással érkeztek a verseny helyszínére, sokan már egy nappal előbb, tanáraik, szüleik kíséretében. Sok az ismerős arc, van, aki harmadszor, negyedszer indul. Jó a hangulat, a gyermekek, de a tanárok is örülnek a ritka találkozásoknak, felelevenítik a régebbi versenyeket, a különböző nyári táborok élményeit. Előkerül pár hangszer és már mehet is a tánc. A verseny napján reggel megtelt a két iskolai osztályterem az izgalommal várakozó énekesekkel, szülőkkel, helybeli érdeklődőkkel. A versenyzők sorozatot húztak, így döntve a sorra kerülés rendjéről. A kisebbeknek négy, a nagyobbaknak tíz éneket kellett hozni, lehetőleg szülőfalujukból. Az alsósok egy általuk kiválasztott, majd egy, a zsűri által kijelölt éneket, míg a felsősök 4-5 éneket kellett elénekeljenek. Külön színt és értéket adott a versenynek az, hogy minden gyermek a saját falujában használatos népviseletben állt ki a közönség elé. A sok kiváló előadás mellett a viseletek felsorakozása is megrendítő élmény volt számunkra, a zsűri ilyen szempontból is értékelte a látottakat, hallottakat. A verseny után ebéd következett, majd izgatott várakozás az eredményhirdetésig,

amit egy gyermekek számára rendezett báb-előadás könnyítette meg. A két zsűri hosszas és alapos értékelés után meghozta döntését, délutánra kiderült, kik kapják idén az első, második és harmadik helyezést. Nagy örömmel szemléltük az évről évre erősödő mezőnyt, a felkészültség és tudásanyag fejlődését. A helyezések mellé minden énekes oklevelet, ajándékot, értékes különdíjakat kapott, amiből jutott az ezüstkategóriás versenyzőknek is.

A kategóriánként első három helyezett énekeseket a zsűri a Gyepük Népe Alapítvány által szervezett, Domokos Pál Péter emlékére megrendezésre kerülő „Virágok Vetélkedése” – X. Határon Túli és Magyarországi Népdalénekes Találkozóval való ingyenes részvétellel jutalmazta.

A kisebbeknél I. helyezett lett Turbuk Marika Magyarfaluból, a II. helyezett Mátyás Michaéla Pusztináról, a III. helyezettek egyforma pontszámmal Sándor Alina Lészpedről és Benke Alina Klézse-Tyúkszerről.

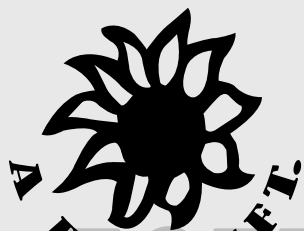
A nagyobbaknál az I. helyezést Bortos Andrea Pusztináról, a II. helyezést László Joanna és László Paulina (ikrek) Klézse-Budáról, a III. helyezést Bogdán Ramóna Alina Magyarfaluból érte el. Az ezüst kategóriából a zsűri további hét énekest emelt ki, akiket jutalmul a Gyepük Népe Alapítvány által felajánlott nyári tábori részvétel vár 2010-ben.

És ezzel még nem volt vége, vacsora után a legjobb énekesek egy gálaműsor keretében énekeltek újra egy műsorban a Trunki Hagyományörzők táncos csoportjával, a Csíkfalusi gyermekcsoporttal, Ivánovics Tündével és Fábri Gézával, valamint az alkalomra szerveződött Veres Khedlár Emlékzenekarral. A műsort fergeteges táncházzal követte, melyben a faluból is sokan részt vettek.

A rendezvény szervezéséért Farkas Ferenc Endre (maga is tanító), a keresztstülő program koordinátora volt felelős, segítőkivel és tanártársaival összefogva. Lelkiismeretes munkájuk eredménye és dicsérete volt a jó hangulatú egész napos rendezvény.

Az oda-vissza kétezer kilométeres utazás végén holtfáradtan, de háromszor akkora lélekkel tértem haza ebbe az egészen más világba. Elgondolkodtam azon, vajon miért is fontosak ezek a rendezvények, miért van az, hogy a moldvai csángó kultúra Magyarországon sokkal népszerűbb, mint saját élőhelyén? Ezekre a roppant összetett és bonyolult válaszokat igénylő kérdésekre bölcsen meghagyom az elmélkedés lehetőségét az Olvasónak...

Tündik Tamás

**Hangszerek, Tokok,
Kellékek, Javítás**

**Népzenei CD-k teljes választéka
ÓVODÁKNAK, ISKOLÁKNAK
KEDVEZMÉNY**

Cím: Budapest VII., Dohány u. 84.
Bejárat az Almássy utca felől
telefon/fax: 351-3341,
Mobil: 06/30 954-9903, 06/30 399-5042
E-mail és Web Site:
pro@t-email.hu, <http://www.afolk.hu>

Nyitva tartás:
hétfőtől csütörtökig: 10:00-17:30,
pénteken: 10:00-17:00

Néptánc-tábor Kaliforniában

A Mendocino-i Folklor Tábornak 1964 óta minden évben az észak-kaliforniai partokon fekvő gyönyörű vörösfenyő-erdő létesítménye ad otthont. A tábor célja ma is ugyanaz: bemutatni a világ minden részéről származó néptáncokat, a hozzájuk szorosan kapcsolódó népzenevel, szokásokkal és jellegzetes népi ételekkel együtt.

A táborhelyet a nagy gazdasági világválság idején, az 1930-as években építették egy nemzeti program keretében, amelyet 1997-ben amerikai nemzeti történelmi emlékműnek nyilvánították. A létesítmény egy poros út végén található, félórás autóútnyi távolságra Mendocino falujától és a tengerparttól. A táborlakókat négysezmélyes faházikókban, katonai priccseken szállásolják el, minden házikóhoz kandalló és terasz tartozik, de villany nincs, és közősek a fürdőhelyiségek. A táborban két fő épület található. Az egyik a fapadlával borított, óriási kőkandallóval felszerelt elbűvölő táncterem, a másik magában foglalja az ebédlőt, a hatalmas konyhát és egy közösségi helyiséget, ami a mindennapi „happy hour”-nek és „after hours kaffana”-nak ad helyet.

A Folklor Tábor csak egyike azon eseménynek, amiket ezen a helyszínen rendeznek nyaranta. Ilyen volt például tizenöt éven keresztül (a nyolcvanas évek elejétől a kilencvenes évek közepéig) a „Barátság” magyar népzene- és néptánc-tábor is,

de ugyanúgy balkáni, amerikai, angol, ír és más népzenei táborokat is tartanak itt.

Az utóbbi években a Folklor Táborban kisebb pangás volt megfigyelhető, miután a tábor törzsközönsége középkorúvá vált, elidősödött. Ennek hatására tavaly nyáron összeállt egy csapat, hogy újragondolja és megújítsa a tábort. Miután a tábor bizottsági tagjai közül jó néhányan iskolákban, egyetemeken dolgoznak néptánc-tanárként vagy amatőr néptánc-csoportokat, tánciskolákat vezetnek, mindannyian arra összpontosítottak, hogy tanítványaik bevonásával kapjon a tábor „vérátömlesztést”.

A táborba jelentkezők közül sokan úgynevezett „nemzetközi néptáncosok”. Ez a mozgalom az USA-ban a huszadik század első felében, a bevándorló közösségekben belül alakult ki. A mozgalom elindulása a litván-amerikai származású Vytautas Beliajus nevéhez fűződik, aki az 1930-as években kezdett el különféle nemzetiségű táncokat tanulni, azokat tanítani és előadni. A nemzetközi néptánc követői hamarosan egy nagy táncos közösséget alkottak, akik különböző amatőr és profi színpadi csoportokba, néptánc-klubokba tömörültek az Egyesült Államok egész területén.

A Folk Dance Camp in California, June – 2009

Mendocino Folklore Camp has been held at a facility in the beautiful coastal redwood forest of Northern California every year since 1964. Today it still has the same goal: „to present not only folk dances from all over the world, but the music, customs, folklore and ethnic food.”

The camp facility itself was built in the 1930's by a national work program during the Great Depression. In 1997 it became a national historical landmark. It is located half an hour's drive from the coast and the town of Mendocino, at the end of a dirt road. The campers are housed in rustic wooden cabins that sleep 4 persons on army-type cots. Each cabin has a stone fireplace and wooden balcony – but no electricity. Bathrooms are centrally located. There are two main buildings: one is a lovely dance hall with wooden floor and huge stone fireplace, the other holds the dining hall, large kitchen area and a room this camp uses for daily events such as 'happy hour' and the 'after hours kaffana'.

Mendocino Folklore Camp is only one of many groups that use the Mendocino Woodlands facility for their camps each summer. For example, a Hungarian dance and music camp called 'Barátság' (now extinct) was held at the facility for about 15 years (from the early 1980's until the mid 1990's); and Balkan, American, English, Irish, etc., folk music camps are held there every summer.

Folklore Camp had seen a slump in the past years as many devoted campers headed into middle age and beyond. So a group of people joined together last summer to think of ways to regenerate and renew camp. Since several of the Folklore Camp board members are folk dance teachers in schools or universities, run dance schools and/or amateur performing dance groups, etc, they all began making a concerted effort to get their dance students to camp and get 'new blood' to camp.

Many of the people that attend this camp are so-called 'international folk dancers'.

International folk dance developed in immigrant communities of the United States of America during the first half of the 20th century. The creation of international folk dance as such is often attributed to Vytautas Beliajus, a Lithuanian-American who studied, taught, and performed dances from various ethnic traditions in the 1930s. International folk dance has grown into a large community of dancers, performing groups and recreational folk dance clubs throughout the United States, Europe, Canada, Japan, Australia and other countries. Dance festivals are held year-round. Dance 'camps' or workshops invite teachers to instruct dancers in dances from many traditions. International folk dancing is done for various purposes, typically for preservation, recreation, or performance. In an evening

tén, majd Európában, Kanadában, Japánban, Ausztráliában és szerte a világban. A különböző egyesületek egész évben rendeznek fesztiválokat, táncműsorokat és workshopokat, amiken a meghívott tanárok különböző országokból származó hagyományokat tanítanak. A nemzetközi néptáncmozgalom célja a megóvás mellett a szórakozás és az előadás. Egy nemzetközi néptánc-esten egy bolgár táncot minden további nélkül követhet például lengyel vagy akár egy skót tánc is. Ezeket a klubesteken általában magnóról szól a zene, ugyanaz vezeti a táncokat és „keveri” a zenét. A táncoknak jellemzően meghatározott, kötött lépéssytematai vannak. Valamikor a korai hetve-

nes években amerikai néprajz- és népzene-kutatók – akik a Balkánon folytattak zenei- és táncgyűjtéseket – elkezdtek olyan eseményeket szervezni, ahol kizárólag balkáni falusi (nem koreografált!) táncokat táncoltak, élő zenére. Közben más mozgalmak, trendek is elindultak, amelyek szintén az élő zenét és a kevésbé koreografált táncokat favorizálták, például a skandináv táncokat vagy akár a magyar táncművészet szerint tanított táncokat. A nemzetközi néptánc-estek azonban a fent leírt módon továbbra is gépzene-re zajlanak. (l. www.en.wikipedia.org „international folk dance” szócikk.)

2009-ben a Mendocino-i Folklor Táborban az esti bál legnépszerűbb táncai az

amerikai kontratáncok voltak, amelyeknél a zenészek közül egy úgynevezett „contra caller” félig énekelve bemondja a következő táncoló figurát. Ugyanígy kedvelték a balkáni és a skandináv táncokat, valamint a hét során előkerülő többi táncot is. Az esték negyvenöt perces gépzene-re történő táncolással kezdődtek, majd éjfélig tartó élő zenei tánc következett. A zenészek általában sorozatokat játszottak a különböző területekről, általában volt egy kontratánc blokk, majd balkáni tánc blokk és így tovább.

Ez alkalommal három táncművészt hívtak ebbe a táborba. Anindo Marshall szülőföldjéről, Nyugat-Afrikából származó táncokat és dobolást tanított. Nikola Krčadinac az egykori Jugoszlávia területén lévő Vojvodina [Vajdaság] szerb táncait mutatta be, jómagam pedig moldvai és kárpátaljai táncokat tanítottam. A zenekar tagjai révén zeneoktatás, és emellett még egyéb, különleges táncórák is zajlottak egész héten.

A tábort körülbelül százhusz fővel, csaknem teltházzal rendezték meg. A résztvevők egy és kilencven év közöttiek voltak, fele részben 35 év alattiak. A legtöbb táborhoz hasonlóan a hét végére a táborlakók itt is igazi közösséget alkottak, ami napjaink gyorsuló, szétszórt világában nem elhanyagolható jelentőséggel bír. A többség Kalifornia állam különböző területeiről érkezett, kevesebben az USA más tagállamaiból. Ebben a táborban mindig is működött egy olyan ösztöndíj-program, amelynek keretében néhány zene és tánc iránt érdeklődő fiatal lehetőséget kap arra, hogy félárat

of recreational international folk dancing in the USA, for example a dance from Bulgaria may be followed by a dance from Poland, then a Scottish dance, and so on. The music at such recreational folk dance evenings usually comes from records. Someone leads the dancing and 'runs the records'. The dances done typically have a set pattern of steps.

In the early 1970's however, a trend started where ethnographers and/or ethnomusicologists from the USA who had done music and dance ethnographic collection work in villages in the Balkan countries, began to organize events where only Balkan 'village style' (not choreographed) dances were danced to live music. Since then, other 'movements' or trends began which favored live music and less choreographed dances such as Scandinavian dancing and even Hungarian dance house style dancing. International folk dancing as described above to recorded music continued simultaneously. (More on internet at Wikipedia, see International Folk Dance.)

At Mendocino Folklore Camp this year, popular dances at the balls every evening were American Contra dances (one of the people on music staff was a 'contra caller' essential for this kind of dance), various dances of the Balkans, Scandinavian dances and the dances that were taught during the week. Each evening started with 45 minutes of dancing to recorded music, followed by dancing to live music until about midnight. The band usually played sets of music from a certain area. For example there was usually a set of

Contra dances, then a set of various balkan dances, and so on. For 2009 three main dance teachers were invited to Mendocino Folklore Camp. Anindo Marshall taught dances and drumming from her native West Africa. Nikola Krčadinac taught dances from his native Vojvodina region of former Yugoslavia. I taught dances from Moldavia and Transcarpathia. The band members also taught music classes all week and there was a variety of other special dance classes taught during the week.

Some 120 people attended – the camp was full nearly to capacity. Participants ranged in age from 90 years to 1 year old. Like most camps, by the end of the week, the campers had come together into a community; an important aspect of such camps in today's fast paced, scattered, spread-out world. About half of camp were young people under the age of 35. The rest were between 35 and 90. They came from all parts of California, with a few from other states of the the US.

This camp has always had an organized work scholarship program that enables a few young people who like dancing and/or music to go to camp for half price, while working off the other half of the camp fee – doing various cleaning tasks during the week. In fact, I first attended this camp in this manner in the 1970's.

The organizing committee of Folklore Camp wanted me to teach dances I had learned since I had been living in Hungary (20 years now), though they were not able to also invite a band and a dance

fizessen. A díj másik felének ellenében külféle munkákat vállalhat a tábor ideje alatt. Igazából én is ilyen módon jutottam el először ide a hetvenes években.

A szervezők azt szerették volna, ha olyan táncokat tanítok, amiket azóta tanultam, amióta Magyarországon élek (idestova húsz éve). Arra sajnos nem volt lehetőség, hogy akár zenekart, akár táncpartnert biztosítsanak mellém. Kárpátalja táncai különösen érdekelték őket. Minden körülményt figyelembe véve (a tábor adottságait, a jelentkezőket, a zene és partner hiányát) választásom a kedvenceimre, a moldvai táncokra és a kárpátaljai Tecső területéről származó kolomejkára esett (amit én is láttam táncolni 2006-ban egy ottani lakodalomban). Tanítványaim életkora tíztől nyolcvanéves korig terjedt, a kezdőtől a haladó szintig.

Moldvából kör- és páros táncokat tanítottam (botosanka, banu marucsini, floricsika, tiszt szerba, buruleánka, kezes, hojna, keresel, zdrobuleánka, gye doi, románca, csárdáska, Gergely-tánc), és a kolomejkát körben (nem párban) Kárpátaljáról. A héten összesen kilenc táncfoglalkozást tartottam, megszerveztem egy „magyar napot”, amely a magyar hagyományokon és ételek elkészítésén alapult, s természetesen az esti bulikon a tanított táncok levezényelése is a feladataim közé tartozott.

Az óráimon gépzenét használtam a tanításhoz, bár a tábor utolsó napján zenekar is csatlakozott hozzánk, s az utolsó kolomejka órát ők kísérték. (Tőlem tudták meg, hogy egy folyamat legalább húsz percig tart.) A moldvai anyaghoz Mandache Aurél, a Tat-

ros és a Csürrentő felvételeit használtam, a kárpátaljai kolomejkához pedig a Tecsői Banda zenéjét, a folkMAGazin „Barangolás Kárpátalján” című CD-jéről.

A tábor zenei stábjának egyik tagja Miamon Miller – jól ismert amerikai hegedűs, régi jó barátom – román zenékre specializálódott. A hetvenes években egy zenekutatási ösztöndíj keretében járt Romániában. Ő és zenekara már az első este el tudta játszani a kezest (horát), így ezt a táncot rengeteget táncoltuk a hét folyamán. Mindenki, aki élt és mozgott, beállt az óriási körbe, s néhányan a tánc páros variációit is kipróbálták a kör közepén. Később Miamonék már a zdrobuleánkát, a románát és a kárpátaljai kolomejkát is le tudta kíséni. A zdrobuleánka volt amúgy egyértelműen a legnépszerűbb tánc azok közül, amiket tanítottam.

Két hónappal a tábor kezdete előtt a tánc tanítóknak táncleírást vagy egyszerű leírást kellett leadniuk a tanítandó táncanyagról és arról a területről, ahonnan a táncok származnak. Az érdeklődők részére kinyomtatták az anyagot. Mivel a résztvevők közül sokan maguk is tánc tanárok, így ezeket a tábor után is tudják majd használni saját csoportjaikban, a táncok újratánításában.

A táborban a „happy hour” minden nap más-más tájegység, téma köré szerveződik. Ez annyit jelent, hogy azon a napon a szakácsok minden étkezést ennek megfelelően készítenek, emellett az adott tájegység viselete, zenéje és táncai is megjelennek. A népszokásokat szintén a „happy hour” alatt mutatják be, és az adott téma az esti partikon is folytatódik. A hét során szerepelt

partner for me. They were especially interested in Transcarpathia. Considering the nature of the camp, the kind of people that go there, my lack of live music and informed dance partner, I chose to teach my favorite Moldavian dances and to work on the kolomejke from the Tecső area of Transcarpathia (that I had seen danced at a wedding there in 2006, etc). My dance students were between the ages of 10-80, abilities ranged from beginners to professional.

Specifically I taught circle and couple dances from Moldavia (Botosanka, Banu Marucsini, Floricsika, Tiszt szerba [two lines], Buruleánka, Kezes, Hojna, Keresel, Zdrobuleánka, Gye doi, Románca, Csárdáska, Gergely tánc) and the circle form of the kolomejke from Transcarpathia. I was responsible for a total of 9 hours of class-time during the week, had to organize a party day based on a Hungarian folk custom, provide the cooking staff with recipes for Hungarian foods and of course dance at the parties every evening, leading the dances I taught.

I used recorded music to teach my classes. On the last day of camp however the band joined us and played for the last kolomejke class (Their question was: 'Sue, how long should the dance be?' My answer: 'anywhere from 20 to 40 minutes'). For the Moldavian material I used Aurel Mandache, Tatros Band and Csürrentő recordings. For the Transcarpathian kolomejke, I used a recording of the Tecső Band on a folkMAGazin CD „Barangolás Kárpátalján”.

Miamon Miller who was on the music staff of the camp, is a well-known American fiddler and old friend of mine who specializes in Romanian music. He spent time in Romania on a music research grant in the 1970's and so on. It helped that he and the band were able to play kezes (hora) on the first night, so we did that dance a lot during the week, with everyone who was able to move, dancing in a huge circle and a few trying out couple variations in the center of the circle.

Later in the week, Miamon, the band and his students were also able to play Zdrobuleánka, Románca and also the (kárpátaljai) Kolomejke for dancing. Zdrobuleánka was definitely the favorite dance of the dances I taught.

Two months before camp begins, dance teachers for Folklore Camp must submit „dance notes” or a simple written guide on the dances to be taught at camp, along with some information on the region the dances are from. A syllabus or booklet of the dances is printed up for interested participants. Many of the people that attend the camp are dance teachers, and use the syllabus after camp to help re-teach the dances in their groups.

At Folklore Camp there is a different 'theme' each day. This means that on that day, the cooks prepare all three meals and snacks around that theme, which also becomes the theme of costume, music and dancing at happy hour, then continues into the evening party. Folk

Nyugat-Afrika, Vojvodina, Erdély, a régi Kalifornia és a húszas évek Amerikája [„The Roaring Twenties” – az 1920-as évek korszakának társadalmi, művészeti és kulturális dinamizmusára utaló kifejezés].

A csütörtöki tematikus napért én voltam felelős. A szakácsokkal való egyeztetés és minden szükséges recept, s a magyar étkezési szokásokról szóló információ beszerzése után az alábbi menü állt össze erre a napra: tea, kenyér és felvágottak paprikával és paradicsommal reggelire; tárkonyos szárnyas raguleves galuskával és mákos guba ebédre; lángos uzsonnára; báránytokány juhtúrós puliszkával és almás pite pedig vacsorára. A „happy hour” alkalmával Szent György napi ünnepséget tartottunk erdélyi hagyományok szerint, bemutatva a visai és mérai szokásokra épülő juhmerést, ala-

pul véve Henics Tamás könyvének információit és a saját mérai juhmerésen szerzett élményeimet. A lényegret megtartva kellett összesűriteni a szokást, és közben meg kellett győzni legalább huszonöt embert arról, hogy birkanyájként vegyenek részt a játékban. Elmondtam nekik, hogy semmilyen különösebb jelmezre nincs szükség, csak állni kell, mint a birkák a nyájban, bután nézni és bégetni. A tábor minden lakója részt vett a játékban. Egy éppen erre alkalmas füves domboldalon találkoztunk. A csaposok italokkal teli talicskával érkeztek, és megjöttek a zenészek is, hogy elkísérjék a „birkanyájat” és a „fiatal férfiakat” a faluból a „városba”. Ezután a banda vezetésével elindult a menet a faházak között vezető ösvényen. Útközben néhány kereszteződésnél boszorkányokkal találkoztunk. Az emberek

kijöttek a házikójukból és italokkal kínáltak minket, vagy csatlakoztak ők is a vonulókhoz. Néhány helyen spontán tánc is kialakult az út során. A menet az ebédlő előtti téren ért véget, ahol kocsmát és karámot állítottak fel a „birkáknak”. Itt szimbolikus fejes és tejmerés zajlott, amit aztán az italozás és a lángos elfogyasztása után vacsora és bál követett.

A Folklór Tábor utolsó napján fesztelen bemutató keretében adták elő a tanulók és a tanárok a hét során tanult anyagokat.

A táborlakók között akadt olyan, aki az indulás óta állandó résztvevőnek számít, mások szülei révén kerültek ide, s most már ők alkotják a tábor vezetőségét, néhányan viszont csak most vettek részt először. Sokan ezt a tábort választották éves szabadságuk eltöltésére. A látható érdeklődésen és más kultúrák megismerésének lehetőségén túl, az idelátogató emberek többsége keresi az alkalmat arra, hogy a mindennapi életből kiszakadva, távol a mobiltelefonoktól és számítógépektől, egy távoli kis faluban, feszített heti órarend mellett, másokkal együtt élvezze a zene, a tánc, a játék, a jelmezbe öltözés és az együttlét szertartásait.

Nagyon nagy örömmre szolgált, hogy mindezekben az élményekben én is részeseülhettem, s hogy megoszthattam néhány számomra fontos dolgot magyarországi életemből azokkal az emberekkel, akikkel valaha együtt nőttem fel. Emellett öröm volt újra látni, hogy a zene és a tánc képes összehozni a különböző korú embereket.

Sue Foy riportja
Fordította: Bede Judit

customs are re-enacted during happy hour of that day. Themes during the week included West African, Vojvodina, Transylvanian, Old California, The Roaring Twenties.

I was responsible for the theme on Thursday of camp. After consulting with the cooks and supplying information on Hungarian eating customs, and recipes; on Thursday we had tea, bread and cold cuts, peppers and tomatoes for breakfast, 'tárkonyos szárnyas raguleves galuskával' and 'mákos guba' for lunch, 'lángos' for snack and 'bárány tokány' with 'juhtúrós puliszka' and 'almás pite' for supper. During happy hour we celebrated Saint George's day Transylvanian style and staged a 'juhmerés' – more or less Visa/Méra style (based on information in Henics Tamás's book and my two trips to Méra for the 'juhmerés'). I had to condense the custom into its essence, while convincing at least 25 people to stand in as the herd of sheep (I told them no particular costume was necessary, all they had to do was stay together in a herd, look stupid and say 'baaa'). Everyone in camp participated. We met in a meadow that conveniently had a grassy hill. The bartenders arrived with a wheelbarrow full of drinks, the musicians arrived to escort the 'flock of sheep' and 'young men' from the village into 'town'. Then the procession began on its way on the path through the cabins with the band leading. We met witches at several crossroads along the way. People came out of their cabins and offered us drinks or joined in the procession. There was some

spontaneous dancing along the way. We ended the procession outside the dining hall where a corral had been set up for the 'sheep', and a pub. There was a symbolic milking and measuring of the milk. Then drinks and 'lángos' were followed by supper and the ball.

On the last day of camp there is an informal student performance where material taught during the week is demonstrated by teachers and students.

Some of the people who attend this camp have been going on and off since it began, others got involved through their parents and now carry on the leadership of the camp, some were there for the first time. Many people opt to spend one of their two weeks of vacation per year at this camp. Beyond the obvious interest in, and advantages of learning about other cultures, people apparently look forward to shedding their daily lives, telephones/mobile telephones/computers for a week to form a small remote village with an intensive schedule of holidays and celebration and plenty of opportunity to enjoy the ritual of dressing up, 'playing', dancing, music and being together.

I was more than happy to do all those things too while having the chance to share some of my favorite things about my life in Hungary - with people from the place where I grew up. I was also glad to see yet another situation where dancing and music bring people of all ages together.

Sue Foy

Örömteli utazás

X. Dél-amerikai Magyar Néptáncfesztivál és Szimpózium

Forró vasárnap délután. A színházban mintegy százhatvan néptáncos, zenész próbál lelkesen az esti előadásra. Nagyszabású gálaműsor lesz. A rendezők lelkesen magyarázzák, hogy a fináléban ki hol jön be, merre megy, mit csinál. A táncosok még lelkesebben hajják végre az utasításokat. A munka mégsem gördülékeny. Minden egyes mozzanatot le kell fordítani spanyolra vagy portugálra. Vannak szavak, amelyeket mindenki megért: a csárdás, a zenekar, a lányok, a fiúk, a lengető, a forgás mindenki számára ugyanazt jelentik. Csak közben beszélnek néha spanyolul vagy portugálul. Ki többet, ki kevesebbet. Attól függ, mennyire tudnak magyarul. És hogy mennyire? Errefelé az is óriási dolog, ha valaki „töri a magyart”, hiszen az első generáció az ezernyolcszázad évek végén, a többiek a nagy világgazdasági válság időszakában vagy a második világháború, illetve 1956 után érkeztek erre a kontinensre. A színpadon az őük- vagy dédunokáik próbálnak. Valamennyien magyar néptáncosok. Dél-Amerikában. A helyszín Uruguay, Montevideo, a kontinens legnagyobb színháza, a Teatro Solis, a X. Dél-amerikai Magyar Néptáncfesztivál, 2010 januárjában.

Az óriás gép nyugatnak, egyre csak nyugatnak tart. Belerepülünk a reggelbe. Egyre fáradtabbak vagyunk, ami nem csoda, hiszen a francia légiirányítók sztrájkja miatt harmadik napja vagyunk úton. Madridban lekéstük a csatlakozást, így kénytelenek voltunk egy egész napot a spanyol légitársaság vendégeként ott tölteni. A behavazott, lezárt európai repülőterek és a sztrájk miatt a gépen szinte mindenki több napos kényszerpihenő után, sokadik nekifutásra jutott fel a fedélzetre, hogy végre, tizenhárom órás repülés után Montevideoba érkezzen. Már „csak” három óra van előttünk, és nagyjából tíz mögöttünk. Eszembe jutott 2008 szeptembere, amikor Jankovics Karcsi, az uruguayi Magyar Otthon vezetője találkozót kért tőlem az Akácfa utcában, miközben nagyobbik fiam a Bihari Aprók próbáján volt. Karcsi itt mesélt el, hogy 2010-ben ők szervezik a X. Dél-amerikai Magyar Néptáncfesztivált, és szeretné, ha a Forrás Táncegyüttes is ott lenne. (A barátság 1998 óta tart, ekkor járt az együttes először Dél-Amerikában és látogatást tett a Buenos Aires-i és a montevideói magyar házakban.) Karcsinak szó szerint az előadásunk alatt született a kisfia, akit ebből az alkalomból Maximilian Forrásnak keresztelt el. A meghívás rendkívül megtisztelő és örömteli volt, hiszen szinte valamennyi dél-amerikai magyar néptáncegyüttest ismerjük és hosszú évek óta szoros kapcsolatot tartunk velük, mert vagy mi jártunk náluk, vagy ők nálunk Százhalombattán, a Summerfesten. Persze nagyon kíváncsiak voltunk a „kis Forrásra” is. 2009 februárjában lelkesen hozzáfogtam az utazás előkészítéséhez. Beadványok, kérvények, pályázatok, miniszteri keretek, pártok, cégek, intézmények, Nemzeti Kulturális Alap. És eredménytelenség, nagyjából ebben a sorrendben.

Egyszerűen nem érttem a döntéshozók érdektelenségének, éretlenségének, elutasításának okát, holott mindig, mindenki a határon túli magyarokkal van elfoglalva. Nem érttem, hogyan lehetséges az, hogy a távoli kontinensen élő magyarok küzdelme, akarata, ragaszkodása a magyar kultúrához, a néptáncokhoz nem vált ki annyi tiszteletet és megbecsülést, hogy néhány százezer forint biztosításával a négyévenkénti nagy találkozót az anyaország tíz pár magyar néptáncos meg egy zenekar kiutaztatásával ajándékozza meg, tegye teljessé.

A közönyt felháborítónak, álságosnak gondoltam, kiváltképpen olyan emberek részéről, akik egyébként a megfelelő politikai közegben igen vehemensen emlegetik a határon túli magyarok ügyét, főleg mikor egyéni politikai érdekeik, no meg a reflektorfény ezt így kívánják meg. Jól emlékszem a döntéshozók egyikére, aki az ominózus [2004] decemberi népszavazást követően hazaárulónak nevezte a nemmel szavazókat, most pedig gögösen oktatott ki, hogy „kollégiumunk nem támogatja a néptáncegyüttesek külföldi kiruccanásait, meg az ilyen egyéni akciókat, főleg nem Dél-Amerikába”. Made in Hungary, 2009. Irigység (nem a munkát, csak az utazást illetően), rosszindulat, kicsinyesség, ostobaság. November végén mondtam ki, hogy nem megyünk. Odaát Uru-

guayban, Argentínában, Brazíliában és Venezuelában teljes pánik tört ki a hír hallatán. Ez lett volna az első alkalom, hogy a fesztiválon szereplő nyolc dél-amerikai együttes élő népzeneire mutathatja be műsorát. Az első alkalom, hogy anyaországi együttes is jelen lehet. A kétségbeesés az e-maileken is átjött: „Megkaptuk a legnagyobb színházat a minisztertől, azt mondtuk, hogy Magyarországról is jön együttes!”, „Ne viccelj, elfogyott már kétezer jegy!”, „Jaj, az egész szimpóziumot rátok meg a zenekarra építettük!”, „Istenem, az nem lehet, most mondta le a Duna TV is! Mi van nálatok? Mi van otthon?”. Ilyen és ehhez hasonló sorokat olvastam nap mint nap. Iszonyatosan éreztem magam, és szinte nem volt olyan óra, hogy ne azon törtem volna a fejem, mit lehet tenni. Igazából az utazás számomra a legrosszabb időpontra esett, hiszen az év eleje minden intézményvezető számára a költségvetés, a beszámoló, a pályázati időszak. Úgy gondolom, hogy ha ez egy „sima” turné, a lemondást követően nem foglalkoztam volna a dologgal, de mert ez a „magyarok fesztiválja” volt, elhatároztam, hogy nem adom fel. Először megpróbáltam legalább a zenekar kiutaztatását megoldani, amelyben a tárnoki önkormányzat meglepő és megtisztelő módon azonnal partner volt. Ezt követően Márta István, a Magyar Fesztivál Szövetség elnöke, a Művészetek Völgye igazgatója, régi kedves barátom közreműködésével Hiller István miniszter úr támogatásához jutottunk hozzá. December 18-án született meg a végleges döntés, így alig három hetem volt (benne karácsony és szilveszter), hogy repülőjegyet szerezzek és mindent megszervezzek egy tengerentúli utazáshoz. Iszonyatos munka volt, a legtöbb légitársaságnál szó szerint hülyének néztek, amikor december végén január 12-i indulással próbáltam meg csoportos jegyet foglalni Montevideoba. Végül ez is sikerült. A dél-amerikai magyarok nevében is köszönöm Hiller István miniszter úr, az OKM Közművelődési Főosztály, a Magyar Turizmus Zrt., Tárnok Nagyközség Önkormányzata, Százhalombatta Város Önkormányzata és a kiutazó „forrásos” néptáncosok anyagi segítségét. Nélkülük ez az örömteli utazás nem jöhetett volna létre.

Január másodikán már próbált az együttes. Tizenharmadikán – magunk mögött hagyva a BKV és Malév dolgozók sztrájkja miatt óskáosz Budapesten – jókedvűen buszoztunk Bécs felé, hogy végül is három nap múlva a montevideói repülőtéren boldogan ölelkezzünk össze Jankovics „Kárcsival”. Mindkettőnk szeme könnybe lábadt és csak annyit mondtunk: „Megcsináltuk!”. A tranzitból kiérve megcsapott minket az uruguayi hőség, a dél-amerikai nyár. A táncosok és a zenészek boldogan viháncoltak és mondogatták: „Január, január!”. Hamar az UMO-ba, az Uruguayi Magyar Otthonba értünk, ahol már nagyon vártak bennünket. A bejárat felett az a tizenkét éve itt hagyott „forrásos” molinó lengedezett, amit akkoriban használtunk külföldön, menettáncok alkalmával. A kapunál a földön a következő felirat volt olvasható: „Ez a márványtábla magyar földet takar”. Az ajtóban mosolyogva állt Gál Laci bácsi, akivel már 1998-ban is találkoztunk. Ő nyolc évesen került

Uruguayba, azóta sem „töri” a magyart, és a magyar kolónia soha el nem fáradó mozgatórugója. Hihetetlenül kedves ember, akinek saját bevallása szerint az a hobbija, hogy magyar.

Egyre-másra érkeztek a magyar együttesek Braziliából, Venezuelából, Argentínából, egyre sűrűbben keveredtek a magyar, spanyol, portugál szavak. Amikor a Bara zenekar elkezdett muzsikálni, egyetlen pillanat alatt eltűntek a határok, s az épület bejárata előtti kis udvarban már csak magyar néptáncosok táncoltak.

Odakint az utcán kék-fehér zászlót lengető fociszurkolók masíroztak a stadion felé, de megálltak egy percre, meglepetten nézték a különösen forogva táncolókat, hallgatták a számukra idegen zenét, majd konstataálták, hogy „ááááá hungaros” és kedvenc csapatuk nevét skandalva mentek tovább. Errefelé nagyon jó „hungarosnak” lenni. A gyorsétkezdékben vagy hamburgert esznek, vagy „hungarost”, ami nem más, mint a jóféle forró, hazai sültkolbász zsemleiben, mustárral, amit egyértelműen a bevándorló magyarok hoztak ide. És bármennyire furcsa, de az uruguayi himnusz zeneszerzője is magyar származású [Debály Ferenc József 1791–1859]. A magyarokat körülvevő megbecsülést a Teatro Solisban is éreztük. Dél-Amerika legnagyobb színházában zajlott a fesztivál legfontosabb eseménye, a gálaműsor. Ezt megelőzően egész nap próbáltak az együttesek a zenekarral. Elképesztő élményként élték meg, hogy gépzene helyett élő zenére léphetnek fel. A színházi gálának számos szívbemarkoló momentuma volt. A műsor elején felidéztek elődeik érzésének időszakát és körülményeit. Nem tudják és nem is akarják elfelejteni mindazt, ami a kivándorláshoz köthető. Az eredeti ruhadarabok, régi bőröndök, kendők és sapkák, a kivándorlók nyomorúságos menetét idéző felvonulás mindenkiben vagy személyes, vagy elmesélt élményeket elevenített fel.

Az „Elment a szeretőm Dél-Amerikába” kezdetű imregi [bodrogközi] népdal, amely most a brazíliai magyar lányok ajkán csendült fel, azonnal új értelmet kapott. A montevideói gyermek néptáncegyüttes négy-öt éves pici táncosai, akik még spanyolul is csak életkoruknak megfelelően beszélnek, azt énekeltek a színpadon, hogy „An tán titiom, bokros lilium, akár ere akár ár, hejehuja hopp”, pedig ők már déd- vagy ükunokái a bevándorlóknak, s öthat generáció oldotta ereikben a magyar vért. Magyarok maradtak, pedig egyszerűbb lenne beolvadni, igazodni a többségi társadalomhoz. Elég egy házasság, és már a név is eltűnik. Ha hagynák, de nem hagyják. Kár, hogy nem látják mindezt azok, akik erre a gálaműsorra, az itt fellépő százhatvan és a nézőtérén szorongó kétezerszáz magyarra nemet mondtak, amikor a támogatás elutasításáról döntöttek. Elég szégyenletesnek gondoltam, hogy Magyarországon egy ilyen missziót csak úgy lehet megvalósítani, ha amatőr néptáncosok (diákok, pályakezdők) fejenként száznegyvenezer forintot fizetnek be, hogy az anyaországot képviselhessék. (Lengyelország minden évben 40–45 tagú együttest küld Chicagóba, a legnagyobb lengyel kolóniához.) Ott a színházban nagyon boldog voltam, hogy jelen lehettünk.

A gálaműsort követően a Forrás Argentína felé vette az irányt. Áthajóztunk Buenos Airesbe a La Plata folyón, amely a tölcserorkolatban helyenként 300 km széles. Éjszaka indultunk és a hajnal az elképesztően gyönyörű Buenos Aires-i öbölben, a kikötőben virradt ránk. Itt Kerekes Miki jóvoltából megismertük a várost, ellátogattunk a Recoleta temetőbe és megnéztük Eva Duarte Peron (Evita) sírját, ahol még mindig gyászolnak az argentinok. Körbejártuk a „Boca”-t – főleg a fiúk nézték nagy szemekkel a Boca Junior stadionját. Elcsodálkoztunk, mert a stadion homlokzatán a

Coca Cola reklámját nem a megszokott piros-fehér színben lehetett látni; a piros-fehér ugyanis a rivális csapat színe. Ez a reklám itt fekete-fehérben látható, tekintettel arra, hogy a Boca stadionjában meccsenként nyolcvanötezer néző van, s az amúgy meglehetősen merev multicég fejet hajtott a szurkolói akarat előtt. Hiába, a foci, az foci. Este egy nagyszerű tangóiskolában voltunk, ahol kőkevény tangóleckét vettünk, nem is eredménytelenül: az oktatóknak feltűnt a növendékek tehetsége.

E kitérő után visszautaztunk Uruguayba, hogy Salinasban csatlakozzunk a szimpóziumon a többi magyarhoz. Itt ismerkedtünk meg Karcsival, aki egyébként Carlos, és feltűnően jól beszél magyarul, noha vonásaiban egyetlen magyar eredetre utaló jel sincs. Meg is kérdeztem tőle, hogy ki magyar a felmenői között. Jót nevetett és azt mondta, hogy senki. A szülei peruiak, Caracasban élnek, de mert egy jó hírű magyar óvoda volt hozzájuk a legközelebb, a szülei ide írtatták be. „És ekkor kezdődött az én magyar életem” – mondta. Tizennégy éves korában úgy döntött, hogy a szegedi piarista gimnáziumba jön ösztöndíjjal. El is töltött itt két évet, majd még egyet Békéscsabán, cserediákként. A mi perui-venezuelai Carlos-Karcsink úgy széki tempózik, hogy sok magyar néptáncos megirigyelhetné. Azt mondta: „Én nem tudom, miért, de szeretek magyar lenni. Csak a vérem perui, a szívem magyar.”.

A szimpózium során napközben Lévai Péter és Kiss Anita tanított magyarbódi, Küküllő menti és somogyi táncokat, esténként pedig a táncházakat megelőzően előadások voltak, hol a magyar zene történetéről (Márta István), hol a Himnuszról, Kölcseyről, a reformkorról (jómagam). Különös öröm volt, hogy január 22-én a Magyar Kultúra Napját velük együtt élhettük át. Nem túlzok, ezen az ünnepen még soha nem éreztem, hogy a dolgok ennyire a helyükön lettek volna, mint ott. Ez nem üres, frázispuffogtatós, ünnepi beszédes, semmitmondó álünneplés volt, kötelező

kúr, amikor senki nem tudja, hogy valójában mit is ünneplünk, hanem valami egészen más. Lélektől lélelig. Megfürödtünk egymás tekintetében. Áhítattal beszéltünk a Himnuszról, megemlékeztünk Kölcseyről és Erkel Ferencről. A résztvevők megfogadták, hogy ettől az évtől kezdve mindegyik közösség megünnepli január 22-én a Magyar Kultúra Napját. Büszke leszek, ha ez így lesz, ha kezdeményezésemre Dél-Amerikában meghonosodik majd ez az ünnep. Azon az estén hosszasan beszélgettem egy montevideói idősebb magyar nénivel arról, milyen volt az élet, milyen volt itt magyarnak lenni. Csendesesen mondta: „Furcsa, szabadságot kaptunk, de mégsem voltunk szabadok. A távolság, az érzéseink, a magyarságunk utáni vágy rabszíjra fűzött minket. Soha el nem téphető rabszójunk van, amelynek a másik vége odahaza van. Szabadságunk lett börtönünk.”. A tekintetét a mai napig nem tudom elfelejteni. Az egyik legkedvesebb argentinai magyar táncos azt mondta: „Az a baj veletek, hogy nem tudjátok odahaza: a magyarságunk a levegő. Sajnos a levegőt levegőnek nézitek, és észre sem veszitek. Mi itt, éltető levegőként kezeljük a magyarságunkat. Ha nem kapunk belőle, egyszerűen megfulladunk!”.

Az utolsó nap délutánján a mintegy százhatvan néptáncos és a zenekar az óceánpartra vonult, ahol a homokban – a strandolók legnagyobb megrökönyödésére – sajátos zárótánc házzal búcsúztak egymástól.

Az élményektől eltelve költöztünk vissza Montevideóba. Másnap közös kirándulást tettünk az uruguayi „Saint Tropezbe”, Punta del Estére, ahol az óceánparton, a harmincöt fokos napsütésben még legalább tízszer kiáltottuk, hogy „Január!”. Megható montevideói búcsúzkodás és alig huszonnégy órás utazás után másnap szálltunk le Bécsben. Fázósan, dideregye botorkáltunk bőröndjeinket húzva a busz felé.

Szigetvári József

„A magyar táncmuzika nem balkáni zene”

A Quart riportja a Songlines magyar válogatásáról

A hetven országban, 25 ezer példányban terjesztett Songlines február közepétől kapható számának CD-melléklete egy összeállítás a magyar világzenéről. Tíz évvel ezelőtt volt már a lapnak egy hasonló válogatása, azt akkor a Fonó állította össze. A Songlines a számaihoz rendszeresen csatol CD-mellékleteket, méghozzá kettőt: az egyiket az általa legjobbnak vélt aktuális 10 világzenei albumról válogat (Top of the World), a másikon egy adott kultúra vagy ország világzenei színterének jelenét igyekszik bemutatni. A Songlines ennek érdekében a helyi kultúrintézeteket vagy exportirodákat keresi meg, így jutott el a PANKKK-hoz [Program a Nemzeti Kortárs Könyvzenei Kultúráért], illetve az immár oda tartozó Magyar Zenei Exportirodához [MXH – Music eXport Hungary]. A Songlines-projektet Bodrogi András vezette, aki azóta már nem dolgozik az Exportirodánál, ám ő magyarázta el nekünk a kiválasztás menetét és a további részleteket.

Az előadókat és kiadókat meghívásos pályázattal keresték meg, ennek eredményeként ötven zenekar, illetve előadó küldött dalt a válogatásra. Ebből az ötven dalból egy szakmai kuratórium választotta ki azt a tizenhetet, amely aztán felkerül a CD-re. A kuratórium tagjai Szép Fruzsina (Szigetfesztivál), Újfalusi Gábor (Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus), Hollókői Lajos (Táncmuzika Intézet), Agócs Gergely (Hagyományok Háza) és Bodrogi András (PANKKK – MXH) voltak.

„Fontos szempont volt a pontozásnál, hogy a zenekarok jelen legyenek az interneten, azaz, ha a válogatáson hallja meg egy számukat az érdeklődő, s aztán rákeres a neten, akkor találjon is valamit, esetleg tudjon az előadótól kiadványt vásárolni” – mondta Bodrogi András a Quartnak az osztályozásról, amely során egy zenekar piaci aktivitása, kommunikációja, a külföldi fellépéseinek visszhangja, az exportképessége legalább olyan fontos volt, mint az ún. művészeti értéke. Utóbbihoz hozzáfűzte még Bodrogi, a Songlinesnak annyi kritériuma volt, hogy folk- és világzene legyen, amely a pop és a jazz irányba mozdulhat, de a harsány rockkal és metállal való fúziót nem javasolja.

A válogatásra végül nem rákerülő, ám arra jelentkező zenekarok, illetve előadók között ott találjuk a Zubolyt, Hortobágyi Lászlót, az Anselmo Crew-t, a Chalabant, a Naprát, a Paddy And The Rats zenekart vagy az After Cryingot. Bodrogi indoklása szerint többen közülük – például az Ansel-

mo Crew, amely latin zenét, vagy a Chalanban, amely marokkóit játszik –, bár jó zenekarok, mégsem tartoznak a magyar világzenei valóságba, abban az értelemben legalábbis, hogy annak csak rendkívül kis részét képviselik. „*Más lenne a helyzet Svédországban, ott több a bevándorló, illetve más összetételű a bevándorlók által képviselt kultúra, így indokolt lenne ezeknek a zenéknek a szerepeltetése. A Zuboly városi folkfúziója sem feltétlenül fért volna bele a Songlines konzervatívabb szemléletébe*” – magyarázta a helyzet összetettségét Bodrogi, amihez hozzátette, hogy a zenekarok sincsenek ilyenkor tekintettel egymásra. Hiszen vigyázni kellett például arra is, hogy népszerű folkénekesnőink (Bognár Szilvia, Herczku Ágnes, Szalóki Ági, Palya Bea) csak egy-egy számmal szerepeljenek, viszont legalább 3-4 beküldött szerzeményben voltak jelen vendég-előadóként.

A válogatásra végül a következő előadók kerültek fel: Balogh Kálmán and the Gypsy Cimbalo Band, Bognár Szilvia és zenekara, Besh o Drom, Budapest Klezmer Band, Dutar, Fókatelep, Folk Error, Herczku Ágnes, Kalyi Jag, Karaván Familia, Kerekes Band, Kiss Ferenc – Etnofon Zenei Társulás, Palya Bea, Parno Graszt, Rendhagyó Prímástalálkozó, Söndörgő & Ferus Mustafov, a Szájról szájra formáció, azaz Bognár-Herczku-Szalóki és a Somogyindia.

Bodrogi elmondta, hogy több előadó egyszerűen nem küldött dalt vagy éppen nem olyat, ami a zsűri szerint illett volna a válogatásba. Szalóki Ági bár szerepel a válogatáson, nem saját József Attila-átdolgozásával, hanem másokkal együtt. A Napra balladája sem került fel, bár Both Miklós szerepel a Rendhagyó Prímástalálkozó nevű formációban. A Muzsikás, a Csík, illetve a Vujicsics együttes viszont egyszerűen nem küldtek semmit, pedig meghívták őket – állítja Bodrogi.

Megkerestük Simon Broughton-t, a Songlines főszerkesztőjét és számos magyar kiadvány kritikájának szerzőjét, ő az összeállításból egyébként épp a Napra és a Muzsikás zenekarokat hiányolta kissé – előbbi szerinte illett volna az összeállítás jellebébe, utóbbit pedig még mindig az egyik legjobb magyar együttesnek tartja. A válogatást – mint kritikus – erősnek tartja, főleg az első öt számot: „*nagyon szeretem Bognár Szilvia dalát, isteni hangját és a remek jazzes hangszerezést*”, majd hozzáteszi, hogy az előadók közül korábban sokakról írt kritikát a Songlines (Kerekes Band – amelynek Pi-

masz című lemezéről már beavagottak egy dalt egy másik mellékletre, Besh o Drom, Parno Graszt, Bognár-Herczku-Szalóki), Balogh Kálmán munkásságáról és a cimbalom történetéről nagy összeállítást is közöltek. Simon Broughton személyes kedvence volt tavaly a Söndörgő és Ferus Mustafov közös lemeze, amelyről az októberi Top of the World CD-én szerepelt is egy dal.

Broughton megjegyezte azt is, furának tartja, hogy nincs tradicionális táncmuzika együttes, épp ezért nagyon örül Herczku Ágnes jelenlétének, amelyet rendkívül spontánnak és valódinak érez. A rockot és különféle popzenei elemeket a népzenevel fuzionáló Folk Error Skatarzis című száma szerint tényleg egy hiba („*is exactly that – an error*”), továbbá nem különösebben tetszik neki a Fókatelep és a Dutar sem, viszont jónak tartja, hogy általuk sokszínű a válogatás. Szereti továbbá Dresch Mihály, Both Miklós és Korpás Éva közös dalát (Megy a nap lefelé). A tíz évvel ezelőtti Fonó-válogatással szemben a legfőbb különbséget abban látja, hogy több az együttes, amely új utakon próbál új közönséget szerezni a folkzenének. „*Megértem, hogy a hagyományos magyar és erdélyi táncmuzika nem arat olyan könnyen sikert nemzetközi téren, mint a balkáni zenék. Magyarország épp ezért a Besh o Drommal vág vissza*” – mondja Broughton, illetve hozzáteszi, hogy bár Sebestyén Mártát és a Muzsikást sokan ismerik Nagy-Britanniában, a magyar zene népszerűsége sokat veszített azáltal, hogy megszűnt a Joe Boyd által vezetett Hannibal kiadó (ez 2006-ban történt, miután a kiadó a Warnerhez került, az pedig megszüntette). Magyar zenét népszerűsíteni mindig nehéz volt Nagy-Britanniában, viszont a Songlines legalább érdeklődő közönség olvassa, ráadásul nem csak Nagy-Britanniában.

A Songlines melléklete a 25 ezer fizikai megjelenésen túl 250 ezer emberhez jut el az újság online változatában (ott félperces behallgatási lehetőséggel), illetve tízezer hallgatja meg az újság podcast-jét [honlapon közzétett mp3 formátumú műsorszolgáltatás], amelyben szintén szerepel több dal a válogatásról. A brit lap és a PANKKK közti megállapodás része az is, hogy a dalok nem az Amazonon [www.amazon.com – zenei webáruház] jelennek meg, ahol több magyar előadónak nem kapható a lemeze. Aki vásárolni szeretne, azt egyenesen a songs.hu oldalra [a dalok.hu angol nyelvű változatára] irányítják.

(quart.hu, 2010. február 10.)

A Tápió mente zenekarai

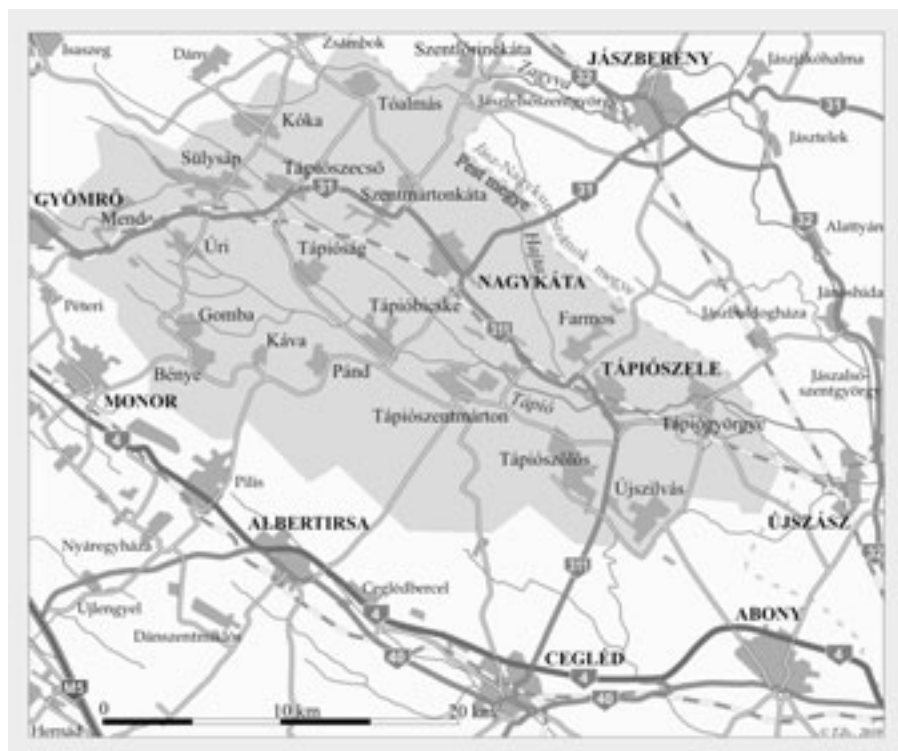
A Tápió mente a Duna-Tisza köze és az Északi-Középhegység, illetve a Tisza síkja találkozásánál lévő átmeneti területnek tekinthető, egyben összekötő kapocs Monor, Cegléd környéke, a Közép-Tisza-vidék, a Jászság, a Gödöllői dombvidék és a fővárosi agglomeráció között.

A Tápió mente sokarcú táj. Erdők, ligetek, nádas-mocsaras területek, folyóvizek és tavak teszik változatosabbá és különlegesen széppé. A Tápió és Hajta folyók által körülölelt táj központja Nagykáta, amelynek látványosságai közül figyelemreméltó a népi építészeti emlékeit őrző Tanyamúzeum.

Ezen a vidéken rengeteg gyűjtés történt. Kodály Zoltán és Bartók Béla az elsők között voltak, akik a XX. század elején a korabeli Tápió mente népdalait lejegyezték, de fonográf-felvétel nem készült. E gyűjtések támlapjait a mai napig őrzik az MTA Zenetudományi Intézetben, illetve a Néprajzi Múzeumban.

Őket követte – Kodály megbízásából – Ádám Jenő 1928-ban, később pedig Paulovics Géza (1958, 1964, 1965, 1967), Sárosi Bálint (1961–62), Kerényi György (1967), Manga János (1974), Borsai Ilona (1975–76), Martin György (1978, 1983), Pálffy Gyula (1978), Lázár Katalin (1981), Vadasi Tibor (1983), Németh István (1983), valamint Olsvai Imre. Felvételeik, lejegyzéseik alapján összegeztem az eddigi gyűjtések anyagát, mintegy 550 népdalt.

2009 januárjában jómagam is elkezdtem a gyűjtőmunkát. Tápiószelai származású vagyok, eddigi életem nagyobbik részét

A Tápió mente földrajzi elhelyezkedése (dr. Török Zsolt munkája)

ott töltöttem a Tápió mente szívében, így szívügyemnek tekintem e vidék népzenei és népdalkultúrájának megismerését és megismertetését. A huszonegy település újragyűjtése a vártnál sokkal jobb eredményt hozott, hiszen közel 500 újabb népdalváltozat került elő. Új és régi stílusú népdalok, katonadalok, siratók, balladák, szerelmes dalok, gyerekdalok, kiszámolók egyaránt találhatók a Tápió-mentén. Ki gondolta volna, hogy napjainkban még érdemes Buda-

pest környékén gyűjteni?! Idős nénik, bácsik, nyugdíjas klubok segítettek munkámat, énekeltek nekem gyönyörű népdalokat. A gyűjtés teljes anyaga megtalálható a Zenetudományi Intézetben.

Az ötvenes évektől már hangszeres népzenei felvételek is készültek. Ezek közül Paulovics Géza 1958-as tápiószentmártoni gyűjtésén a harminchat éves Palovecz Jánost hallhatjuk citerázni és furulyázni. Sárosi Bálint 1962-es tápiószecsői felvételén

Tápióbicskei fiú és lány az 1930-as évekből; dédnagymamám az 1910-es években, Tápiószelén

A pándi és a tápiószecsői rezesbanda

Tóth Péter hatvannyolc éves citerás muzsikájában gyönyörködhetünk.

Martin György Pálffy Gyulával és Manno Andreával együtt gyűjtött Tápiószecsőn 1978-ban, ahol a helyi cigányzenekarról készítettek felvételeket. A zenekar akkori összetétele a következő volt: Losó István primás, Farkas Mihály terces, Szénási Vilmos kontrás és Rác Tibor nagybőgős. A zenekar félig helyi, félig kókai. Kókán cimbalmos és klarinétos is tartozott a zenekarhoz, de a felvételkor éppen nem voltak jelen. A zenekarral együtt a helyi táncokat is felvették (lassú és friss csárdás).

1983-ban a mendei rezesbandát örököltte meg a Vadasi-Martin-Pálffy-Németh négyes Mendén, amelynek tagjai Szabó Mihály (trombita), Homa Mihály (B-klarinét, szaxofon), Petrics Mihály (harmonika), Szabó István (kisdob), Várdai Ferenc (nagydob, cintányér) voltak. Itt is készültek táncfelvételek (mars, karikázó, lassú csárdás, friss csárdás, hopszasza).

Adatközlő zenészek a mai napig élnek a vidéken, segítségükkel sikerült felidézni a régi zenekari hagyományokat. Volt itt régen mindenféle banda: cigányzenekarok, rezesbandák, furulyások, citerások, tárogatók. A rezesbandák a szlovák („tót”) betelepítés és a környékbeli német („sváb”) betelepítések következtében úgy elterjedtek, hogy szinte minden településen működött egy. Ezek jórészt amatőr zenészekből álltak, habár Tápiószelén még karnagyuk is volt.

Minden esetben nagy létszámú zenekarok muzsikáltak, amelyek az idők folyamán, a hagyományok feledésbe merülésével párhuzamosan egyre inkább háttérbe szorultak.

Készültek néptáncfilmek is, amelyek megőrkítették a korabeli táncokat, vagy legalábbis egy részüket. Az első felvétel, mely a cigánytáncokat rögzítette, Maác László 1959-es tápiószecsői gyűjtése. A régi fotók pedig egyértelműen bizonyítják, hogy itt is volt népviselet. Az itt közölt néhány kép csak ízelítő abból a hatalmas anyagból, amit gyűjtőútam során találtam. Rendkívül változatos és sokszínű volt a viselet ezen a vidéken, szinte településenként megfigyelhetők az eltérő sajátosságok.

A következőkben a Tápió mente egyes településeinek zenekarait taglalom, az előkezült archív fotók alapján.

*

A TÁPIÓ MENTE REZESBANDÁI

Szinte településenként meg lehet figyelni, hogyan változott a zenekarok hangszeres összetétele az egyes korszakokban. Ezen a vidéken igen nagy volt a német („sváb”) és a szlovák („tót”) betelepítés a XVIII-XIX. században. A jövevények hozták magukkal hagyományait, dalaikat, hangszerelésüket. Ez természetesen nem szorította ki a vonósbandákat, citerásokat, furulyásokat, hanem beilleszkedett a magyar zenei kultúrába a maga sajátosságaival. A csárdásokat, friss csárdásokat, marsokat, menyaszszonytáncokat a mai napig játsszák a helyi

zenekarok. Sok dalnak megmaradt a „tót” szövege, amit már nem mindenki ért, de éneklük. A zenekarok rendkívül sokszínűek voltak. Volt, ahol hiányzott a helikon, másol tárogatót használtak a rezesbandában. Volt, ahol egyenruhában, máshol hétköznapi viseletben játszottak. A legrégebbi képeken szinte mindenhol van egyenruha. A zenekarok tagjai közül csak néhányan kaptak zenei képzést, a többi egyszerű munkásember volt, aki a szabadidejét zenéléssel töltötte. Tápiószelén karnagya is volt a zenekarnak. Bényén úgy alakult a második rezesbanda, hogy három lovaskocsit megpakoltak étellel-itallal, ezzel fizettek pengő helyett a közeli Vecsésen, amikor hangszereket vásároltak.

Ezeknek a zenekaroknak a fő feladata a települések saját rendezvényein való zenélés volt, később a bálók, lakodalmak muzsikálása. Az 1970-es években sajnos betört ide is az „elektromos zene”, s az addig jól működő rezesbandákat és vonószenekarokat felbomlasztotta a „Beatles-korszak”. A szólóhangszereket tovább zenélhettek, a dallamvilág megmaradt, de a szaxofon lett a lagzik fő fúvóshangszere. A hangzás viszont megváltozott az elektromos gitár, a basszusgitár, a hammond-orgona és a dobfelszerelés miatt.

*

A TÁPIÓ MENTE VONÓS BANDÁI

A rezesbandákhoz hasonlóan szinte mind egyik településnek volt saját vonósbandái

A tápiószeléri és a tápiósztyli rezesbanda

Cigányzenekar Tápiószeléről és magyar banda Tápiószentmártonból

Az újszilvási cigányzenekar és a peresi magyar banda

ja. Volt, ahol csak cigányokból, máshol csak magyarokból állt a banda, a legérdekesebb azonban, hogy néhány faluban a zenekarok vegyes összetételűek voltak.

Az első vonósbandás adataink Tápióbicskéről származnak, ahol már az 1900-as évek elején említenek a cigányzenekart, nevezetesen Maka Károly (1881–1935) zenekarát. A banda összetételéről, tagjairól és működéséről a 2009 decemberében elhunyt utolsó tápióbicskei prímás, Losó László mesélt nekem. Elmondta, hogy a vidéken mindenhol voltak cigányzenészek. Nagykátán évente zenekari versenyeket is rendeztek. A Losó, Rác, Maka, Szénási, Ürmös, Fényes, Fehér, Farkas, Zsiga és Zsákai család sarjai alkották ezen a vidéken a cigányzenész dinasztiákat. Természetesen rengeteg más nevű muzikus is létezett, de a fentiek azok, akiknél nemzedékeken keresztül hagyomány volt a zene átadása az utódoknak. Az idők során minden tehetségesebb és sorsába bele nem nyugvó muzikus felment Budapestre új életet kezdeni, amint lehetősége nyílt rá. Így évtizedek alatt helyben „csak” az öregek maradtak, akik életük végéig eleget tettek a felkéréseket. A fővárosba költözött muzikusok szinte mindegyike érvényesült az életben,

Tápióbicskei lakodalmi muzikusok

híres zenekarok tagjai lettek, máig muzikálnak.

A korabeli zenekarok felállása igen változatos volt. A hagyományos két hegedű, brácsa, bőgő, cimbalom mellett gyakran csatlakoztak más hangszerek is a zenekarhoz. Például Tápióbicskén és Tápiószelén akadt olyan időszak, amikor a brácsa mellett háromhúros kontra is szerepelt. Kókán a zenekarban csellós játszott, s a nagybőgős helyett ő ment az utcai menetekben, felvonulásokon. A '30-as évek végéig a zenekarokban megtalálható volt a klarinét. A '60-as évek elejétől Tápiószentmártonban és Újszilváson megjelent a harmonika, mint kísérő és szólisztikus hangszer. Ezen a két te-

lepillésen volt megfigyelhető először, hogy a cigány és magyar zenészek együtt zenéltek évtizedeken keresztül.

Tisztán magyar bandák Farmoson, Tápiószelén, Újszilváson és Tápiószentmártonban működtek. Nem akadt köztük egyetlen roma muzikus sem. Farmoson az egyik zenekar két hegedűből, brácsából, cimbalomból és nagybőgőből állt. Ők voltak a Peresi Banda, akik a farmosi tanyavilágban laktak. A másik magyar banda a Farmosi Banda volt, ők bent laktak a központban. Hangszereik: két hegedű, két kontra(!) és nagybőgő. Néha járt velük cimbalmos is, de a vonós megszólalás jellemezte őket.

*

Több mint egy évszázad gyűjtései maradtak fenn e vidékről. A közel ezer népdal kisebb része csak a Tápió mentén ismert, nagyobb része azonban országosan elterjedt, viszont egyedi, helyi variánsok találhatók közöttük. Az archív felvételek segítségével újra életre lehet kelteni a Tápió mente néptáncát, népzenejét, s a fotók alapján a népviseletet. Úgy gondolom, szülőföldem megérdemli, hogy elnyerje méltó helyét a népzenei és néptáncos köztudatban.

Terék József

Tél van. Ez tény. Még ha nem is olyan kemény és faggyal kopogó, még ha nem is olyan hólepelbe burkolózó, mint amilyenek gyermekkori emlékeimben élnek, de azért mégis csak tél ez is.

Faluhelyen ez az évszak a csendes pihenés időszakának számított, hiszen a földek is dermedt álmukat aludták fehérré takarók alatt, s így a velük járó gondokkal is bőven ráértek foglalakozni az emberek, legalábbis az első tartós melegek beálltáig. Ilyenkor ők is házaik mélyére húzódtak, s csak ritkán mutatkoztak az udvarokon. Akkor is inkább csak az állatok ellátásáért, a hó elcsépezésért, némi tűzrevalóért, vagy egy vödör vizért hagyták ott a szobák jóleső melegét. Akadt mégis egy olyan dolog, amiért hajlandók voltak akár hajnalok hajnalán, a legkeményebb fagyokban is kipattanni az ágyból – a család legöregebb és a legkevesebb nyarat megélt tagjai egyaránt –, s ez nem volt egyéb, mint a sertéseket ezidőtájt sújtó sorozatos elhullás. Na, ez alatt nem egy titokzatos és megállíthatatlanul terjedő kórságra gondolok, hanem a szokásos téli disznóölésekre. Ezek az előre megfontolt szándékkal (a disznó szemszögéből nézve valószínűleg aljas módon) elküvetett „gyilkosságok” mindig nagy, mondhatni ünnepi eseménynek számítottak egy család, illetve szinte az egész faluközösség életében, hiszen a jóféle „disznóságokból” a rokonokon, barátokon kívül még a közeli szomszédoknak is jutott. Viszont egy ünnepnek illik megadni azt, ami őt megilleti. Ebből következik, hogy ezek az események rendszerint a pálinkásüveg körbejárásával kezdődtek, legtöbbször azzal is folytatódtak, s talán ennek hatására, talán a régen látott barátok, rokonok összejöttének köszönhetően, igen jó hangulatban folytak, és így is fejeződtek be. A szorgos munka közben töviről hegyire át lehetett beszélni az év eseményeit, vagy el lehetett mesélni jónéhány, a vágásokhoz kapcsolódó tréfás és nem ritkán rémregénybe illő történetet. Ilyen volt például a különös ötleitéről hírhedté vált P bácsi esete, aki talán valamilyen, fantáziáját igencsak megmozgató amerikai film hatására, egy vélhetően általa humánusabbnak tartott kivégzési módot választva, kerítésdróttal tekerte körbe a házát, majd a drótvégeket a konnectorba dugta. A kívánt hatás nem maradt el. A jobb sorsra érdemes sertés hosszas és hangos haláltusa után kimúlt, pörkölt bőr bűzével árasztva el a környéket, de húsa az erekben megalvadott vér miatt teljesen felhasználhatatlanná vált. Többek állítása szerint akadt egy olyan gazda is, aki gázcsovet dugott le a kiszemelt disznó torkán. A módszer ebben az esetben is „siker” koronázta. Az állat némi tiltakozást követően csendesen jobblétre szenderült, sőt, a belenyomatott gáztól a tulajdonos nagy gyönyörűségére még szépen ki is telt, kikerekedett, csak hogy a perzselés közben a testnyílásokon kiszivárgó gáz begyulladt, a test pedig egyszerűen darabjaira robbant. Természetesen békésebb témák is terítékre kerültek ilyenkor, így a kolbász- és hurkakészítés fortélyai, az, hogy ki milyen módszerrel dönti fel és fogja le, szúrja meg a disznót. Vásárolt disznó esetén lehetett szidni vagy dicsérni az eladót aszerint, hogy este teletette-e a másnap levágásra kerülő állatot, vagy csak diétás, amolyan Norbi féle fitness menüt kapott utolsó vacsoraként. A bőségesen „megtömött” disznó

Téli disznóságok

előszűnyben történő mázsálásakor ugyanis beleinek tartalmát is hiszárban fizettette meg a pénzsóvár gazda a becsapott vevőkkel, akik aztán a zsigerelest követően már hiába próbáltak jogos felháborodásuknak hangot adni: igaz ugyan, hogy ezeket a beleket ők is töltésre szánták, de egészen másféle tartalommal. Ennek ellenére persze jó étvágygyal fogyasztották el a reggelire készült hagymás vért, később a friss húsból süített pecsenyét, és az ebédkor, vacsorakor tálalt toros káposztát, mely ételek mellé kísérőnek zamatos bor és friss, ropogós kenyér dukált.

No, de mi készítetett arra, hogy a fenti gondolatokat papírra vessem? Nemrégiben, a gyermekkortom színhelyűül szolgáló falu utcácskáit járva, egy gázpörzsölő semmivel össze nem téveszthető surrogása ütötte meg a fülem. Erről a hangról aztán rögtön az is eszembe jutott, hogy anyai nagyapámék ezt a műveletet még szalmával végezték. Megecsüdték rá, hogy a disznó bőrének ettől lesz igazán jó íze, és a kocsonyának is ez adja meg a szép színt, no meg arra is, hogy csak akkor lehet szép tisztára csutakolni a disznót, könnyedén kifordítani a szórt a tüszőből, ha perzselés közben, és utána hóban forgatják meg a még gőzölgő állatot. Most hó nem volt ugyan, mindezek ellenére kíváncsian fordítottam fejem a hang irányába. A egyik ház udvarán sürgölődő sokadalmat pillantottam meg, s közöttük gyermekkori pajtásomat, J-t fedeztem fel. Ő is észrevett engem, azonnal otthagya csapot-papot elem sietett, és széles mosoly kíséretében a kerítésen belülre tessékelt. Szinte azonnal pálinkás pohár került a kezembe, s kiszáradt némi harapnivalót is tett elem barátom vendégszerető felesége. Míg J apósa a sertést bontotta – amit csak egyedül szeretett végezni –, mi leültünk a nyári konyha asztalához, és hosszas beszélgetésbe kezdtünk. Az idő természetéről azonban annyit mindenki tud, hogy amikor jól telik, akkor gyorsan is. Így aztán nekem is menem kellett, vendéglátómat pedig várta a disznó további feldolgozásával járó munka. Búcsúzóul, hogy mégis, valamilyen tölem telhető módon megpróbáljam meghálálni barátaim kedves vendégszeretetét, a következő, egy Brassóban élő ismerőssémmel megtörtént eset felelevenítésével próbáltam tovább emelni az egybegyűlteket egyébként is töretlennek látszó jókedvét.

Maga az eset még a Ceaușescu-diktatúra idején történt Erdélyben, azokban az időkben, amikor az élelmiszerellátással, nagyon árnyaltan fogalmazva is, hatalmas bajok voltak. Így történhetett meg például az is, hogy a nagyobb városok játszóterei nem egyszer váltak olyan sertések alkalmi vesztőhelyeivé, melyeket több család közösen vásárolt valahol vidéken. Nem volt könnyebb az élet a többségében románok lakta Brassóban sem. Történetünk hőse, G bácsi akkoriban egy bányászbrigádban dolgozott, egyedüli magyar csapattagként. Hiába voltak a bányászok anyagilag jobban megbecsülve az átlagnál, még emelt élelmiszerjegy adagjaik ellenére is csak igen nehezen tudták hozzájutni azokhoz az alapanyagokhoz, amelyekből

feleségeik az ételt a családi asztalra tudták varázsolni. A román kollégák jól tudták, hogy G bácsi egy székelyföldi kicsi falucskából származik, s így joggal hitték azt, hogy rokonai kapcsolatai révén zamatos disznótoroshoz juttathatja őket. Ennek megfelelően napi rendszerességgel nyaggatták őt, tették a félre nem érthető célzásokat arra vonatkozólag, hogy szívesen tennék tiszteletüket egy amolyan igazi, székelyes disznóvágáson. G bácsi túrte-túrte egy darabig munkatársai piszkálódását, aztán, mivel úgy gondolta, hogy illik megfelelni abéli és Úz Bence-i felmenőinek, hát nagyot gondolt. Azt viszont tudni kell az ilyen csavaros észjárású G bácsikról, ha ők nagyot gondolnak, akkor abból bizony nagy, és néha meglehetősen kacifántos dolgok szoktak születni. Így történhetett meg az is, hogy egyik nap a munka végeztével G bácsi társai elé állt és kerek perccel a szemük közé vágta:

– Vasárnap, pontban reggel ötkor, jelenjétek meg a bányászokcsma előtt, mert bizony a disznónak halnia kell!

Az egészhez még csak annyit fűzött hozzá kiegészítésként – ezzel is igazolva azt, amit a messze földön elhíresült székely vendégszeretetről általában hallani lehet –, hogy elvégez ő minden szükseges munkát, leszúrja a disznót, fel is bontja, szét is darabolja, az ő kedves vendégeinek még a hurka- és kolbásztöltéssel sem kell bajlódniuk, csupán csak egyetlen dolgot szeretne tőlük kérni, hogy ők fogják a disznót. Húst, kolbászt pedig vihetnek annyit, amennyi jólesik. Aztán, hogy mégse higgyék azt a kedves kollégák, hogy ez a bozgor csak úgy a levegőbe beszél, táskájából jóféle szilvóriumos üveget húzott elő és ott, azonnal áldomást is itatott velük az immáron megkötöttest egyezésre. Elérkezett a nagy nap. A románok, biztos ami biztos, a nagy hideg ellenére is már egy órával a megbeszélte idő előtt a csocma előtt toporogtak. Hamarosan G bácsi is megérkezett, kezében az ilyen esetekben elmaradhatatlan pálinkásüveggel, és kiadta a jelszót az indulásra. Jó házigazdához illően a menet élére állt, kintartóan törte az utat vendégei előtt a combközépig érő hóban, a románok pedig az üveget kézzel közre adva, nagy hanggal követték vezetőjüket, sőt, lelkes jókedvükben néha még egy-egy nótára is rágyújtottak. Talán eleinte fel sem tűnt nekik, hogy nem a település, hanem az azt körülölelő hegyek irányába indultak el, de ha fel is tűnt, nem foglalkoztak vele, a pálinkából még akadt bőven, azzal pedig akár a világ végére is el lehetett volna masíroztatni őket. Hanem az idő csak telt, a pálinka is erősen fogyóban volt, a komák pedig egyre inkább kezdtek megcsendesedni. Egyre sűrűbben vakarogták fejüket zsíros kucsmáik alatt, mind gyakrabban váltottak egymással értetlen pillantásokat, mígnem az egyiknek végleg elfogyott a türelme, és hangos szóval kérdőre vonta G bácsit. G bácsi a tőle telhető legnagyobb nyugalommal egy közeli bokor mellé mutatott, ahol itt is, ott is jól látható vaddisznónyomok rajzolódtak a hóra, majd azok közül is kiválasztotta a lehető legnagyobbat, le-guggolt mellé és széles mosollyal az arcán a románok felé fordult: – Ejsze ezt kellene megfogjátok, ebből lesz hús s kolbász bőven...

Kacsirek Ottó

A szabadkai pacsirta (I. rész)

Előbb Kovách Bélával ismerkedtem meg 2003 nyarán Amerikában, a Reménység-tavi ITT-OTT Találkózón. Éppen kifelé tartottam az előadóteremből a bukovinai székekéről tartott előadásom után. Kedvesen rám mosolygott és megkérdezte:

- Hát, a csürkemártást máléval szereti-e?
- Most es megenném! – válaszoltam, és össze-nevettünk.
- Sándoregyházán a mi házuk volt a „numeró ajnc”, vagyis az egyes házszám!
- Jártam ott es, szép hely! – mondtam. Kedvesen megölelt, gratulált, mintha a testvérem lett volna.

Később bemutatta énekművész feleségét, Álmásztot is. A találkozón nem nyílt több alkalom a hosszabb ismerkedésre. Miután hazajöttem, időről-időre leveleket váltottunk interneten. Egyik évben a kérésükre szerkesztettem egy '56-os műsrot is, amit magyar és angol nyelven be is mutattak városukban, az ohioi Columbusban, a magyar közösség ünnepi megemlékezésén.

Legközelebb már Magyarországon találkoztunk. Meséltek a gyönyörű columbusi házokról, amit építész fiuk tervezett, s ami oly közel van az erdőhöz, hogy naponta lehet özeket látni az ablakából. Hívtak, menjek el hozzájuk, akármikor, akármennyi időre szívesen látnak. Számomra nehéz esztendőök következtek, olykor-olykor eszembe jutott a kedves meghívás. Egyszer még a térképen is megnéztem, hogy hol lehet az a város. Eljártam a gondolattal: de jó lenne, mint a mesékben, csak felemelkedni, s ott teremni az erdőszéli házban...

Nos, 2009 novemberében valóban megérkeztem Columbusba. Beköltöztem a gyönyörű ház egyik szobájába, az ablaka az erdőre nézett, s reggel, ahogy felébredtem, legelésző özek csoportját pillantottam meg a késő őszi ragyogásban. Minden éppen úgy volt, ahogy Álmászt és Béla elmesélték nekem a Bazilika melletti kávézó teraszán. Valaki azonban nagyon-nagyon hiányzott ebből az idilli képből. Kovách Béla 2008-ban meghalt. Felesége, akit valaha „szabadkai pacsirtának”, csalógánynak becéztek, most mint egy „párjavesztett gerlice”, jajongva siratta szeretett férjét.

Kurtára szabott időmből csak rövid autós városnézésre tettem. Elsőként az 1839-ben épített hatalmas városházát néztük meg. Itt találkoztam először azzal a számomra nagy örömet jelentő Kossuth-kultusszal, amit aztán később a többi városban is tapasztaltam. A városháza portáján két dombormű található, az egyik Kossuth Lajost (Matits Ferenc

alkotását), a másik az Egyesült Államok tizenhatodik elnökét, Abraham Lincolnt ábrázolja. Később Álmásztól megkaptam Kossuth 1852. február 6-i, columbusi beszédének szövegét is. Elsétáltunk a közeli Scioto folyóhoz, ahol Kolumbusz hajójának, a Santa Mariának a hű másolata horgonyoz. Azután kiauutóztunk a város környéki gyönyörű kirándulóhelyekre. Álmászt csak mesélt, mesélt, a csodálatos, szerelemben és szeretetben, hűségben megélt félévszázados házasságáról. Majd felidézte a szülővárosában, Szabadkán eltöltött gyermek- és ifjú éveit. Történeteket örmény édesapjáról, sokat szenvedett édesanyjáról. Elbeszélése nyomán szinte meglevevendett előttem a huszadik század eleji gyönyörű magyar város, Szabadka, a Palicsi-tó varázslatos világa, mindazok a helyek, ahol én is élhettem volna, járhattam volna, ha nem kellett volna elmenekülnünk arról a vidékről 1944-ben. Csak egy karnyújtásnyira van onnan az én szülőfalum, Bajmok. Megbűvölten és együttérzéssel hallgattam Álmászt emlékfolyamát, s bár még nem tudtam, hogyan hozakodjam elő a kéréssel, de elhatároztam, hogy megírom ennek a nagyszerű asszonynak az életét.

A Columbusban élőltethető időm vésszen fogyatkozott. Egyik este megtartottam az előadásomat a maroknyi, de végtelenül kedves és melegszívű magyar közösségnek. Másnap aztán leültünk, és Álmászt magnetofonra mondta mindazt, ami az életéről néhány órába belefért.

A nevem Bedroszian Álmászt, ez örmény név. A Bedrosziánt úgy fordíthatnánk le, hogy Péterfi, mert a Bedrosz örményül Pétert jelent, az Álmászt pedig gyémántot. Például van egy Almast című örmény opera is, a szerzője Alexander Spendiaryan.

Szabadkán születtem, 1937. január 21-én. Apám örmény volt, anyám magyar. Apám Amerikából jött Szabadkára 1914-ben. Volt egy barátja, akinek Szabadka mellett, Palicsról származott a felesége. Elhívták apámat egy európai körútra. Körbejárták Európát. Voltak Németországban, Olasz-

„Apám, Bedrossian Nishan és anyám, Németh Anna”

országban, Hollandiában, és még sok más helyen. Aztán az asszony haza akart jönni Szabadkára, hogy meglátogassa a szüleit is. Volt neki egy húga, abban reménykedtek, hogy az a lány megtetszik apámnak és elveszi, de nem így történt. Nem tudom, hogy meddig maradtak Szabadkán, azt se tudom, hogy miért kezdett el apám fényképezni. Lehet, hogy azért, mert abban az időben nem volt egy fényképész se Szabadkán.

Anyám cipőfelsőrész-készítő segéd volt, apám az egész műhelyüket lefényképezte, az üzletet, a munkásokat, a főnököt, mindenkit. Akkor tetszett meg neki anyám. Így találkoztak, s egy hónap alatt összeházasodtak. Apám hat nyelven beszélt, de se szerbül, se magyarul nem tudott. Az udvarlás, az ismerkedés sváb nyelven folyt. Anyám egy kicsit gagyogott svábul, ahogy megtanulta a szabadkai sváboktól.

Apámat sajnos csak a családi mesékből ismerem. Nem sokáig élvezhettem az apai szeretetét, mert 1938 decemberében, egy hónappal a második születésnapom előtt meghalt. Perforált vakbéllel került be a szabadkai kórházba. Karácsonyeste volt, az orvos hazament, hogy elfogyassa az ünnepi

halászlevet. Mire visszatért, apám már halott volt. Csak egyetlen emlékem maradt meg róla élesen. Apám ült a földön és a gyerekeit magához ölelte, majd a hátán nyargalásztam. Négyen voltunk testvérek, a nővérem tizenhat, a nagyobbik bátyám tizenkető, a kisebbik bátyám kilenc évvel volt idősebb nálam. Apám imádott bennünket. Anyám számára rettenetes tragédia volt az elvesztése, de ez még nem volt elég, két év múlva tbc-ben meghalt a nővérem is.

Apám a Van-tó mellett, Ishanek faluban született, ez a terület most Törökországhoz tartozik. Az édesanyja korán meghalt, három gyerek maradt utána. Nagypám másodsor is megnősült, de az új asszony apámat egyáltalán nem tűrte. Szegény ezért kilencéves korában megszökött otthonról. Felopózkodott egy török hajóra és elbújt, el akart menni a nagybácsijához Alexandriába, azt gondolta, hogy ott jobb sora lesz, mint otthon. Három nap után már nagyon éhes volt, fázott, sírdogálni kezdett, így aztán megtalálták a hajósok. Ki akarták dobni a partra, hogy hadd haljon meg ez az örmény kölök. Szerencsére az egyik férfi felismerte, azt mondta a többieknek, hogy ő tudja, kinek a fia, azt is tudta, hogy apám nagybácsijának Alexandriában van egy nagy tejgyára. Azt gondolták a hajósok, hogyha átadják neki ezt a gyereket élve, akkor biztosan nagyon sok pénzt, nagy jutalmat kapnak. Úgy is lett.

Apám tizenhét éves koráig élt Alexandriában a nagybátyjánál, akkor meg akar-

„Boros Bélával a »Juhászlegény« című népszínműben”

ták házasítani egy egyiptomi lánnyal, de apám azt a lányt semmiképp sem akarta elvenni. Inkább megszökött, elment Ciprusra, onnan pedig kiment Amerikába.

Amerikában hosszú ideig a Fordnál dolgozott. Találtunk táviratokat az öreg Fordtól, ilyen szöveggel, hogy „Hol vagy Nishán? Vártunk a születésnapomra.” Járt Ohióban is, de éveig élt Rhode Island-en, Pawtucketben és Massachusettsben, Bostonban is, megtaláltuk a címét. Sajnos nem létezik már az az utca, ahol lakott.

Az I. világháború idején be akarták sorozni apámat is katonának. Ő tiltakozott: – Én most jöttem Amerikából, nem ismerek senkit, nekem senki nem ellenségem. Itt van az asszony, akit szeretek, vele akarok élni, nem akarok háborúzni!

Szegény, a tetejében nem tudott jól se magyarul, se szerbül. Majdnem bolonddá nyilvánították. Akkor elmenekült Erdélybe, négy évig Szamosújváron bújtatták az örmények. Anyám néha-néha meglátogatta, nagyon féltette, nehogy elvigyék katonának vagy bebörtönözzék. Amikor egy kicsit rendeződtek a dolgok, hazajött és Zentára költöztek. Apám a vasútnál dolgozott, de ott se hagytak neki békét. Már nem tudta, hogy mit tegyen, végül megjárta az öngyilkosságot. Kiment a Tisza partjára, lerakta a ruháját, a cipőjét, s hagyott egy búcsúlevelet, hogy nem tud így tovább élni, hogy állandóan zaklatják, inkább meghal. Átúszta a Tiszát és életben maradt.

Később újra Szabadkán laktak. Anyám akkor már mester volt, nyitottak egy üzletet. Anyám tervezte a cipőket, ő vette a méretet, ő készítette a formákat, mindent, mindent tudott. Apám is velük dolgozott, kitanulta ő is a mesterséget. Akkor még mindenki úgy csináltatta a lábbelijét. Nagyon jól ment az üzlet. Tizenhat balkaros gépe volt anyámnak, sok munkása, ez Amerikában megfelelt volna akkor egy kis gyárnak.

Apám nagyon szép ember volt. Amikor végigmentek a korzón, a lányok meg az asszonyok úgy bámulták, hogy szinte kiesett a szemük. Anyám is szép asszony volt. Láthatod a fényképeken!

Apám nagyon vágyott vissza Amerikába. Mesélte anyám, hogy minden tavasszal nagyon beteg

„Belgrádban egy bálon, 1956-ban”

lett, szinte belehalt a honvágyba. Mindig mondogatta szegény:

– Hogyha meghalok, még a csontjaim is visszamennek Amerikába!

Háromszor vette meg a hajójegyeket Fiuméből (azaz Rijekából) Amerikáig, de anyám mindig azt mondta neki:

– Van énnekem itt Amerika, nem hagyom itt anyámat!

Amikor már nagyon jól álltak anyagilag, jött valami gazdasági válság. Anyám az összes pénzüket bevarrta apám övébe, hogy vigye el Pesten keresztül Bécsbe, és ott helyezze el egy bankban. Elfogták apámat és mindent elvettek tőle. Mindenük oda veszett. Borzasztó rossz idők következtek, mindent újból kellett kezdeniük. Azután apánkat is elvesztettük...

Nagyon nehezen nőttünk fel. Anyánk azon igyekezett, hogy mindegyikünknek legyen valami szakma a kezében, mindent megtett, hogy előrehaladjunk. Rengeteget segített rajtunk a nagyanyánk. Neki volt földje, volt három háza, mi ott nála nőttünk fel.

A háború után anyánk a zadrugában (szövetkezetben) dolgozott. Éjjel-nappal varrta a cipőket, a papucsokat. Volt, hogy szegénynek ráesett a feje a gépre. Pali bátyám meg én ott ültünk mellette. Azt mondta nekünk:

– Csak öt percet hagyjatok aludni, gyerekeim, mert reggelre háromszáz papucsuknak készen kell lennie. Ráhajtotta a fejét a gépre, s tényleg, öt-tíz percet aludt, és utána megint dolgozott hajnalig.

Nagyon nehezen éltünk, de mind a három munkának volt hegedűje. Először csak egyet vett, de akkor mind a hárman egyszerre akartunk hegedülni, gyakorolni. Azután vett még kettőt, hogy ne legyen több veszedés.

Mi Szabadkán minden színházi előadásra elmentünk. Én minden operettet fejből tudtam. Akkoriban az volt a divat, hogyha kijöttünk a színházból, akkor mindenki énekelt a hallott dalokat. Kívülről fújtuk

a János vitézt, a Leányvásárt. Az is szokásban volt, hogy szünetben egy-egy 6-7 éves kislány kijött a függöny elé, s valamit énekelt, táncolt. Anyám mesélte, hogy egyszer, úgy hatéves lehettem, a nagy csöndben bekiabáltam a kislánynak, hogy ezt én is meg tudnám csinálni, én is tudok táncolni meg énekelni. Nagy nevetés tört ki a nézőtéren. Ennek az lett a következménye, hogy a Szabadkai Gyerekszínház vezetője, Lévay Anna néni, aki a szomszédunkban lakott, megkérte anyámat, hogy engedjen engem is játszani a színházában. Anyám elengedett. Tulajdonképpen az én művészi pályám ott kezdődött a Szabadkai Népkörben. Minden évben legalább négy-öt bemutatót tartottak. Mire 14-16 éves lettem, már minden főszerepet velem játszottak. Játszottam mesejátékokban, voltam Hófehérke, emlékszem, egyszer én voltam a Hamupipóke is, meg a királyné is. Nem tudtam olyan kacagni, ahogy egy gonosz banya kacag, ezért Anna néni azt mondta, hogy tartsam ki jól a számat, s helyettem ő nevetett a színpalak mögött.

Tizenkilenc éves koromig játszottam Szabadkán. Szerepeltem az Édes Annában, a Csárdáskirálynőben, a Juhászlegényben, az Akácvirágban. Az utóbbiban már én tanítottam be az énekeket. Közben szorgalmasan jártam a zenedébe és a gimnáziumba. Szabadkán Siffis Imréné tanítványa voltam. A középiskolát a Luciával fejeztem be. Űgy is hívtak engem a városban, hogy a „szabadkai pacsirta”.

Koloratúrszoprán hangom, nagy hangterjedelmem volt, Belgrádban egyből felvettek a Zeneakadémia opera szakára. Zlata Djundjenac volt a tanárnőm, az Aidával diplomáztam. Amikor elsőéves voltam, beléptem a Jugoszláv Néphadsereg Művészegyüttesébe. Az operába is sikerrel felvételiztem, de ők nem utaztak sehová, csak otthon játszottak. A művészegyüttesel viszont bejártam egész Európát. Énekeltem Kijevben, Moszkvában, Leningrádban, Németországban, Csehszlovákiában, Magyarországon, Budapesten is, Mohácson is. A turnék általában két hétig tartottak, s minden este volt koncertünk. Otthon is nagyon sokat hangversenyeztünk, keresztül-kasul bejártam Jugoszláviát. Tito „Galep” nevű hajóján is végigutaztunk egy turnét az Adriai-tengeren, de akkor ő már nem használta. Megismertem Titót és a feleségét, Jovánkát is. Az Újvidéki Rádió énekeseivel részt vettünk egy fogadáson. Én Kovách Polák Verával voltam együtt. Minden köztársaságnak volt egy szobája, Tito meg a felesége végigjárták a szobákat és hozzánk is bejöttek. Egyszer később Belgrádban volt valami nagygyűlés, ahol az én csoportom is fellé-

pett. Két sorban álltunk, vártuk, hogy bevonuljanak a politikusok. Tito elment melletttem és odaköszönt:

– Szervusz Álmászt! – A kollégáim majd’ elájultak. Persze soha semmilyen kapcsolat nem volt velem se azelőtt, se azután. Az biztos, hogy nagyon jó emlékezőtehetsége volt az öregnek.

1961-től az Újvidéki Rádióé voltam a szólistája. Sok felvétel készült velem. Sajnos CD-m és videóm nincs. A Televízióban is többször szerepeltem. Egyszer Sándoregyházán is készítettünk egy felvételt, Vicsek Károly rendezésében, akkor a „Fehér fuszulykavirág” kezdetű bukovinai székely népdalt énekeltem. Hekk Paulával és Versegi Józseffel magyarnóta-estekkel jártuk a vajdasági falvakat, városokat. Néha még most is lejátszának egyet-egyét a felvételeimből. A múlt hónapban felhívott a sógorom és azt mondta, de kár, hogy nem vagy itthon, éppen most közvetítik az egyik nótát az Újvidéki Rádióban. Nagyon jól esett, hogy ennyi év után se felejtettek el.

– *Énekeltél-e Kodály dalokat?*

– Igen, énekeltem Kodályt is, örmény népdalokat is, hogyne énekeltem volna! Még a belgrádi Zeneakadémián is énekeltem! A diplomahangversenyemen is énekeltem örmény dalokat, még hozzá örmény nyelven!

– *Hogyan találkoztál a férjeddal?*

– Ez egy nagyon furcsa, érdekes történet. Ezt talán a Jóisten akarta így! Volt nekem egy jó barátnőm, Erna, akivel együtt jártunk a zenedébe, táncolni, ide-oda. Az ő édesanyja elvált asszony volt, s mindig dolgoznia kellett, gyakran más városokban is, nemcsak otthon. Olyankor Ernáról édesanyám gondoskodott. Egyszer a barátnőm édesanyja az újvidéki szigeten háziasszonyként dolgozott valamelyik állami nyaralóban. Az iskola befejeztével Erna anyja meghívott bennünket, hogy töltsünk ott néhány hetet. Egyik nap bementünk Újvidékre, moziba, s olyan későn lett vége, hogy nem tudtunk visszajutni a szigetre. Így hát ott aludtunk Erna édesanyjának az ismerősseinél, Kovách Józsefénél. (Ő volt az Újvidéki Rádió első magyar bemondója, felesége tanítónő volt, Máriának hívták.) Nemsokára Erna anyja meghívta Kováchékat Szabadkára. Leendő anyósom is eljött a barátnőméhez. Hazament, azt mondta a fiának, hogy láttam egy lányt, aki neked megfelelne. Azt mondta Béla:

– Szó se lehet róla, nem érdekel, nem akarok látni semmiféle lányt! – Bélának abban

„Beethoven C-dúr miséjében énekelem a szoprán szólót”

az időben volt valamiféle csalódása. Ő hét évvel volt idősebb nálam, neki január 20-án, nekem 21-én volt a születésnapom.

Aztán mégis valahogy a Jóisten keze, vagy anyósom keze, vagy mind a kettőé benne volt, nem tudom, de Béla eljött a sógoronjével, Jóska feleségével Szabadkára. Azzal az ürüggyel jöttek, hogy bútorot akarnak vásárolni – mintha Újvidéken nem lett volna bútorüzlet! Meglátogatták a Jeszenszki családot, akik rokonaik voltak, és meglátogatták Ernáékát is. Amikor odamentem hozzájuk, ott ült Béla egy széken, törökülésben. Nagyképűnek láttam.

Mi Ernával elmentünk a zenedébe, s amikor visszatértünk, a vendégek még mindig ott voltak. Azt mondta Erna anyja, hogy szeretnének elmenni a kávéházba, menjünk el velük. Na, a kávéházban szólt a zene, Béla folyton velem táncolt. Már borzasztóan szégyelltem magamat, mondtam neki, hogy legyen szíves felkérni a vendéglátójuk a lányát is. Egyszer felkérte, de aztán csak velem táncolt újra. Hazamentek, kezdett írogatni nekem, hiába mondtam, hogy én nem írok neki leveleket, de ő csak írt, írt. Hétféteken eljött, megszállt ezeknél a Jeszenszkiéknél. Talán a harmadik alkalommal meg akart engem csókolni a kapuban, amikor hazakísért, de én nem engedtem. Amikor bementem a házba, anyám megkérdezte, hogy mi volt. Mondom:

– Semmi! Ha egy akkora darab arany volna, amekkora, akkor se mennék hozzá!

Képzeld, ezt mondtam! Nem hittem benne, nem hittem, hogy olyan jó ember, amilyennek mutatja magát. Azt gondoltam:

– Mi a csudának jön ő ide Belgrádból, a Nukleáris Kutatóintézetből? Idejön lányt keresni? Azt hiszi, hogy én valami buta szabadkai liba vagyok, és most mindjárt hasra esem, mert ő onnan jön?

Ő csak ütötte a vasat és ütötte a vasat! Nyáron az intézetük becsukott egy hónapra, ő nagy hegymászó volt és mindig ment a hegyekbe. Engem is felvitt a Triglavra már

az első évben. Képzeld el! Szabadkán a legnagyobb magasságot a vasúti töltés jelentette, s én, szabadkai lány létemre fölmásztam a Triglavra, 2864 méter magasra.

– *Azért akkor te nem ellenkeztél annyira, mint amennyire állítod!*

– Hogy hol kezdtem én nem ellenkezni, az is érdekes! Egyszer kimentünk Palicsra, persze a bátyám is velünk jött, mert egyedül nem mehettem sehova. Bélával kiúsztuk a mólóra, otthagytuk a bátyámat a parton. A mólón napoztunk és beszélgettünk. Egyszer Béla azt kérdezte:

– Hozzám jönnél feleségül?

Fölugrottam és azt mondtam neki szerbül, hogy „zsálím szlucsjá”, ami azt jelenti, hogy nagyon sajnálom, vagyis szó se lehet róla! Ő bele is belenyugodott. Abba is, hogy nem engedtem, hogy megcsókoljon. Akkor is jött. Volt egy udvarlóm, aki elment katonának, még annak is írt, még azt is megvárta, hogy a fiú visszajöjjön, találkozott is vele. Akkorra én már elhidegültem attól a fiatalembertől. Találkoztak és Béla azt kérte tőle, hagyja, hogy én válasszak, ne járjanak mind a ketten utánam.

Még azon a délutánon egy hatalmas vihar támadt, nekünk vissza kellett úsznunk oda, ahol a vízipólósok játszottak. Bebújtunk a deszkák alá, mert féltünk, hogy belénk csap a villám. Belénk is csapott, mert akkor engem Béla megcsókol! Amikor kimentünk, a bátyám látta, hogy biztosan történt valami, mert égett az orcám rettenetesen.

Egyszer csak befutott hozzánk Béla édesapja Zomborból. Végtelenül kedves volt, eljött megnézni bennünket, meg akart ismerkedni anyámmal, a bátyámmal. Egy szót nem kérdezett a fiáról, mindenféléről beszélgettünk, el voltam tőle ragadtatva, kész enciklopédia volt az az ember. Ezután ők hívtak meg minket egy ebédre. A bátyámmal ketten mentünk el, anyám nem jött velünk. Majdani anyósom megkérdezte tőlem:

– Te játszol az én fiammal?

Mert nem volt semmi jele annak, hogy én szeretem, hogy hozzá akarnék menni. Inkább azt mutattam, hogy én nem vagyok „Argó leves” (levespor), nem fog ő engem öt perc alatt megfőzni. Én tulajdonképpen tényleg nem akartam hozzá menni, nem hittem neki. Túl jó volt, túl becsületes volt, annyi mindent tudott, olyan nagy tudása volt, annyira imádta a szakmáját, annyi minden újdonságot kitalált, olyan sokat segített az embereken, hogy mindez számomra egyszerűen hihetetlen volt. Aztán 1957. július 13-án mégis megesküdünk, ötvenegy évet élünk együtt boldogan.

Kóka Rozália
(folytatása következik)

XV. ÉLŐ NÉPMŰVÉSZET PÁLYÁZAT

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium, a Hagyományok Háza, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége és a Debreceni Művelődési Központ pályázatot hirdet az országos, illetve regionális népművészeti kiállításokon való részvételre. Pályázni lehet a tárgyalgató népművészet, népi kismesterségek következő ágaiban: történeti és paraszti hímzés, csipke, kékfestő, viselet, népi ékszer, szöttes, nemez, faművesség (használati tárgyak, bútorok, játékok), csont- és szarufaragás, kovácsmesterség, fazekasság, bőrművesség, szalma-, csuhé-, gyékény- és vesszőfonás, mézeskalács és gyermekjáték. A pályázaton egyéni alkotók és alkotóközösségek egyaránt részt vehetnek. Olyan alkotásokat várunk, melyek a hagyományos népművészetből merítenek, de mai környezet-, lakás- és viseletkultúránkba beilleszthetőek, különös tekintettel a funkcionálisan összetartozó tárgyegyüttesekre (lakókörnyezet, gyermekszoba, konyha, étkező, szoba berendezése, falusi vendéglátás, öltözők stb.). Nagyméretű alkotások (épületdíszek, településbútorok, játszótérek stb.) fotódokumentációit tudjuk majd kiállítani, melyek anyagát a zsűrire már CD-n kérjük. Hagyományos cserépkályhával pályázók fotódokumentációval, illetve hagyományos kézműves technológiával készült alkotóelemek (kályhaszemek, párták stb.) mellékelésével pályázhatnak. Pályázni lehet új művekkel, a 2005 óta megrendezett országos szakági pályázatokon szerepelt alkotásokkal, valamint népi iparművészeti zsűri által számmal ellátott alkotásokkal is, hiszen célunk az elmúlt öt év legszínvonalasabb népi kézműves alkotásainak reprezentatív bemutatása.

A Békéscsabai Textiles pályázatra, a Kis Jankó Bori Hímzéspályázatra, valamint a Kapoli Antal Fafaragó pályázatra beérkezett és ONK-ra javasolt alkotások egyenesen a pályázatról kerülnek a budapesti zsűri elé.

A pályázat lebonyolítása az eddigi gyakorlatnak megfelelően két lépcsőben, régióiban és országosan zajlik. Minden alkotó csak egy régióban pályázhat. A pályázók részvételi szándékukat 2010. március 31-ig szíveskedjenek jelezni a Debreceni Művelődési Központ honlapjáról (<http://www.debrecenimuvkozpont.hu/?page=hir&chid=40>) letölthető jelentkezési lapon.

A pályázat regionális lebonyolítója az Észak-Alföldi régióban:
a Debreceni Művelődési Központ (DMK), 4024 Debrecen, Kossuth u. 1.
(levelezési cím: Debrecen, 4001 Pf. 419); tel.: 52/413-939

Együttműködő partnerek a régióban, ahol be lehet adni a pályamunkákat:

ARANYKAPU NÉPMŰVÉSZETI EGYESÜLET

dr. Puskásné Oláh Júlia egyesületi elnök

Helyszín: 4400 Nyíregyháza, Arany J. u. 33.; tel.: 42/786-141
e-mail: ica.vajda@gmail.com

Az alkotások átvételének időpontja: 2010. június 20.

BIHARI NÉPMŰVÉSZETI EGYESÜLET

Török Istvánné egyesületi elnök

Helyszín: 4100 Berettyóújfalú, Nádor u. 5.; tel.: 544/402-194
e-mail: torokne.marika@freemail.hu

Az alkotások átvételének időpontja: 2010. június 20.

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI VERSEGHY FERENC KÖNYVTÁR ÉS MŰVELŐDÉSI INTÉZET

Bukor Irén közművelődési intézetvezető

Helyszín: 5000 Szolnok, Kossuth tér 2.; tel.: 56/510-110
e-mail: kozmuvelodes@vfmk.hu

Az alkotások átvételének időpontja: 2010. június 20.

A pályázati alkotásokat régiós együttműködő partnereink gyűjtik össze, majd 2010 júniusában a Debreceni Művelődési Központban szakmai zsűri értékeli a munkákat. A zsűri által kiválasztott tárgyakat 2010. július 16. és augusztus 25. között mutatjuk be a DMK Belvárosi Galériájában. Ezt követően a régiós szakmai előzsűri által kiválogatott, illetve kiállításon bemutatott tárgyak a budapesti országos zsűri elé kerülnek. Az így kiválasztott alkotások 2010 őszén a Néprajzi Múzeumban rendezett Élő Népművészet című kiállításon tekinthetők majd meg, várhatóan 2011. április 30-ig.

A pályázat régiós koordinátorai:

dr. Tar Károlyné, e-mail: tar.karolyne@debrecenimuvkozpont.hu
Szónyi Sándorné, e-mail: szonyi.sandorne@debrecenimuvkozpont.hu

Mi történik itt?

A tizedik parancsolat, a mimézis modellje és az Édeskeserű

Egy kicsit félősen indulok neki ennek az írásnak, látván azt, hogy a múltkori „Édeskeserű” cikkemre a folkMAGazin 2009/4. számában két író tollából is ellenvélemény jelent meg. Sándor Ildikó a tőle elvárható szakmai körültekintéssel mérlegelte a szóban forgó mű érdemeit. Antal László pedig alaposan ellátta a dolgomat. (Persze sok mindenben igaza is volt, mert a cikkem inkább cinikus keserűségből, mint édes kreativitásból született, de azért azt kérném, hogy egy picit óvatosabban olvassa át még egyszer, mert egyáltalán nem biztos, hogy ellenséges táborban vagyunk.) Mindenesetre azóta is sokat gondolkoztam azon, hogy miért váltott ki belőlem oly mély antipátiát az „Édeskeserű”. Itt most higgadtan, mélyebb és alapvetőbb érveket felhozva próbálom megmagyarázni.

Tehát, miért vagyok én annyira felháborodva? Nem csak a részletek miatt, mint például annál a nevetségesen kétbalkezes jelenetnél, mikor a balladát éneklő Herczku Ágnes fejére kínos lassúsággal rábabrálnak egy mikrofont, ezáltal teljesen tönkretéve a ballada varázsát. Mi történik itt? A gyönyörű, de törekeny eredeti hagyomány versenybe van állítva a rendező „művészi” mondanivalójával. (Feltételezem, hogy jelképezni akarja a modernizáció folyamatát.) A versenyt – ne csodálkozzunk – a rendező ötlete nyeri meg. A balladára nem emlékszem. De nem utálatos dolog ez a versenybe állítás? Nem lehetne ezt a modernizáció-gondolatot másképp megoldani? (Batyunak [Farkas Zoltán] például ez ragyogóan sikerült annak idején a “Hagyományaink” című koreografiában.) Úgy, hogy a hagyomány – a ballada – ne csak eszköz legyen a „művészi” mondanivaló szolgálatában. Hát nem inkább a művészetnek kellene a hagyomány szolgálatába állnia?

De hadd térjek a lényegre! Hadd lépjek vissza egy óriáslépést, hogy szélesebb perspektívát nyerjek, és a kifejtendő nézeteimet

mélyebb kultúrfilozófiai gondolatokba ágyazhassam! A tizedik parancsolat a kiindulópont: „Ne kívánj semmit, ami a felebarátodé! Ne kívánd felebarátod házáat, földjét, szolgáját, szolgálóját, ökrét, szamarát! Egyáltalán ne kívánj semmit, ami a felebarátodé!”. Ebből bontakozik ki Rene Girard, a nagy francia filozófus ragyogó tézise a vágy utánzó jellegéről [A mimetikus elmélet – <http://vilagmehes.wordpress.com/2009/01/21/>]. Dióhéjban: az Atyaisten tudta, hogy az embertársunk tulajdonát képező javak felé irányuló vágy, kívánság, irigység alapvető természete az emberiségnek. Ez nem újdonság. De Girard továbbviszi a gondolatot: „Amit a tizedik parancsolat körülrajzol, bár valamelyest burkoltan, az egy alapvető forradalom a vágy értelmezésében. Feltételezzük, hogy a vágy objektív vagy szubjektív, holott igazából egy harmadiktól függ, a felebaráttól, aki megadja a vágyandó tárgy értékét.” Tehát, a felebarát, a szomszéd, a másik – ő a vágyaink modellje. Ez röviden az utánzó vágy (mimézis) tézise.

Hogy az utánzás alapvető kulturális tényező, azt tudjuk. Újszülött korunktól fogva a nyelvet, a kultúrát utánozva tanuljuk. Girard zseniális észrevétele az, hogy ehhez az utánzási vágyhoz mindig is szükséges a modell.

Itt hadd kanyarodjak el egy kicsit a témámtól, a mimézistől, illetve attól, hogy az Édeskeserű és a MÁNE kortárs művészeti irányzata téves modelleket mintáz! Csak azért, mert Girard tézise annyira fontos a kultúra folyamatossága és a hagyományörzés folyamata megvizsgálásához és mélyebb értelmezéséhez. Ha kivetítjük Girard gondolatát ebbe a szférába, akkor körülbelül így néz ki. A hagyomány apáról fiúra képlete akkor működött, amikor az eredeti zárt közösségekben a hagyományt a fiú az apjáról vagy a közösség apa-pótló egyéniségeiről modellezte. Viszont a modern világban ez a folyamat már nem működik. Erre mutat Kodály híres,

fotó: Dusa Gábor

„kultúrát nem lehet örökölni...” szentenciája. Ehhez csodálatosan illeszkedik Girard észrevétele: „Az egyetlen kultúra, ami igazából a miénk, nem az, amibe születünk, hanem az a kultúra, aminek a modelljeit abban az életkorban tesszük magunkévá, amikor az utánzási vágyunk a legerősebb.” (Rene Girard: Je vois Satan tomber comme l'éclair, Editions Grasser & Fasquelle, Paris 1999)

Tehát, ha egy gyermek utánozandó modelljeit nem a hagyományból, hanem a tömegkommunikáció által tált globális üzleti világból választja, akkor csakis az a kultúra lesz igazából az övé. (A gyakorlatban ez mindinkább így lesz, mert a kommersz modellek passzívan is élvezhető allűrje legtöbbször jóval meghaladja azt, amit az egyre gyengülő hagyományos közösségek nyújtanak.)

Különben azért olyan rendhagyó és csodálatos a magyar táncművészet, mert itt a modell maga a hagyomány. Nem egy kommersz sikerképről mintázott ötlet megvalósítása a cél, hanem annak elsajátítása, hogy egy-egy autentikus modell – természetesen felárul – ezt vagy azt pontosan miként is játszotta vagy táncolta.

Itt érünk vissza az Édeskeserűhöz, illetve a Magyar Állami Népi Együttes „kortárs” irányzatához. Szerintem nyilvánvaló, hogy a MÁNE művészeti irányzata egyre inkább távolodik a hagyományos modelltől. Az Édeskeserűben látottakból ítélve például szerintem kizárt, hogy a látványtervezőt alapvetően érdekelné a magyar népi hagyomány. Inkább azt mondanám, hogy utánzási vágya a „kortárs színház” vagy a Broadway sikerfogásai felé irányul. A műre, sőt a MÁNE kortárs irányzata egészére is lehetne mondani, hogy a zene, a tánc és egyáltalán a hagyomány egyre inkább csak a művészi mondanivaló eszközeként szerepel. Holott pont fordítva kéne lennie – a művészi munkának kellene a hagyomány szolgálatába állnia! Körülbelül úgy, mint például azt Zsura [Zsuráfszky Zoltán] „Martin Archívum”-ából lehet érezni. És ha már szóba került Martin, talán érdemes volna őt megszólaltatni. „Úgy véljük, nagyfokú vulgarizálás vagy szándékosan kompromittáló rosszhiszemű fordítás konzervatív, múzeumi szemléletnek bélyegezni azt az igényt, hogy a megjelölt művek értékelésében bizonyos szerepet kell kapnia a hagyományhoz való viszony néprajzi-szakmai szempontjának is.” (A hagyományos táncaink védelmében, Martin, 1980, Táncház és színpad) Tinka ezt abban az időszakban írta, amikor a színpadi táncművészetben még állt a harc a stílushű, dialektusokat tisztán bemutató előadás érdekében.

Ma már – köszönet az ő és munkatársai óriási munkájának – ez a harc megnyertnek tekinthető. Elkészítőnek találok viszont,

hogy pont akkor, amikor a magyar színpadi táncművészet, hála a táncművészeknek, elérte ezt az anyanyelvi fokot, az oldalajtón újra besompolyog az a sikermodelleket mintázó „művészi” szemlélet, amit Tinka (enyhén más kontextusban) így parodizált: „Ha nem tudom megtanulni, legfeljebb megváltoztatom, akkor legalább nem mondják, hogy másolok, hanem elismerik, hogy alkotok!” (A mezősegi legényesek védelmében, Martin, 1958)

Tehát, ha a hagyomány mélyebb világát nem tudom, hogyan kell megjeleníteni a színpadon, akkor legalább korszerűsítsek, „alkotok”. Pedig a MÁNE-nek hivatása és felelőssége van. Az „N” betű arra kötelezi, hogy függetlenül attól, mi a divat vagy milyen kultúrpolitikai szelek fújnak, a MÁNE modellje mindig a magyar paraszti, falusi közösségek hagyománya kell legyen. Ha nem, akkor az együttes elveszti létjogosultságát. Hogy ezt a hagyományos világot színpadon megformálni, megjeleníteni nem könnyű, az biztos. De ez a kihívás. A megoldást mindig a korrekt modell alázatos, felelősségteljes, ismételt átvizsgálásából kell kibontakoztatni, nem pedig ettől idegen sikermodellek követéséből, melyekben a hagyományos tánc legfeljebb mint művészi eszköz szerepel. Ennek az útnak a távlatait Román Sándor már úgy is alaposan kiaknáta. Szerintem a helytelen, félrevezető sikermodellek közé tartozik az a már szinte berögződött Bartók-Kodály analógia is, miszerint a MÁNE (és egyáltalán a magyar színpadi néptánc) célja a magyar néphagyomány magas művészetté való átszublímálása lenne. Ha ez a cél egyáltalán fontos – és szerintem nem –, akkor sem a MÁNE kellene elvégezze ezt a feladatot, hanem valamelyik kortárs társulat. Bartók és Kodály sem egy revival zenei együttesrel vagy falusi cigányzenészekkel oldotta meg a hagyományos zene művészi transzformációját! Különben amúgy is idegesít ez az állandó „magasművészeti” mánia. Sokkal szimpatikusabb nekem az a Csendes-óceáni szigetlakó által megfogalmazott álláspont, miszerint „nekünk nincs művészetünk, mi mindent olyan jól csinálunk, amilyen jól csak tudjuk”.

Visszatérve a témához, a MÁNE-től elvárandó, hogy helyes modellt mintázzon, s hogy a színpadi táncművészet eszközeit – akár kortárs eszközeit is – ennek a modellnek a szolgálatába állítsa. Persze, ahogy mondom, ez nem könnyű munka. Megnehezíti az is, hogy a mai társadalom a látványos, újszerű, vagy kontroverszális kortárs irányzatokat várja el és jutalmazza. Még Sándor Ildikó is fent említett cikkét így fejezi be: „Az Édeskeserű formai, stílusbeli útkeresése szerintem iránymutató...” Isten ments!

Dreiszigler Kálmán

A Hagymányok Háza programjából

Aprók tánca

Kézműveskedéssel egybekötött gyerektáncház

2010. március 26., 17 óra: Virágszirom-nyitogató

Szeretettel várjuk azokat a játszani, táncolni, énekelni, kézműveskedni vágyó gyerekeket és szüleiket, akik szeretnének megismerkedni az évkörhöz tartozó ünnepeink és jeles napjaink szokásaival! Minden héten más hangszerből (duda, tekerő, furulya, hegedű, kontra, bőgő, koboz, gardon) szól a talpalávaló. A táncházak péntekenként 17 órától 18.30-ig tartanak a közösségi teremben.

Belépődíj: 500 Ft/fő (2 éves kor alatt a belépés díjtalan)

Kapcsolat: Várkonyi Tekla, 225-6067,

varkonyi.tekla@hagyomanyokhaza.hu

HHBK klubest

2010. március 23., 18 óra:

A Hagymányok Háza Baráti Köre Egyesület klubestjein előadásokat, filmvetítéseket, vitaesteket szervez, az estekre olyan előadó-

kat hívunk meg, akik a népi kultúra vagy a társtudományok kiemelt szakemberei. Márciusban Agócs Gergely néprajzkutató előadása hallható Hagymány és kommunikációelmélet címmel. (Támogassa Ön is adója 1%-ának felajánlásával a Hagymányok Háza Baráti Köre Egyesületet – így közvetve a Hagymányok Házát is –, és járuljon hozzá ahhoz, hogy hagyományaink a XXI. század emberének mindennapjait is gazdagítsák! Az egyesület adószáma: 18129250-1-41)

„Elindulék szőrt gyűjteni”

A Szőr-kör kiállítása, megtekinthető 2010. március 30-ig.

A Szőr-kör azon nemezeseiből alakult, akik a Hagymányok Háza által szervezett, három éve működő nemezianfolyamon vettek részt és továbbra is szívesen dolgoznak együtt. A kiállítást olyan népdalokra fűzték fel, amelyek sokat jelentenek számukra. Elindultak „szőrt gyűjteni”, megtalálták egymást, sokat énekeltek, ráleltek egy csodás anyagra, meggyúrták a gyapjút és közben maguk is alakultak.

ENGLISH TABLE OF CONTENTS

Page 3 “Folk Music Without Borders” on Hungarian Radio – MR1. This is a 55 minute program broadcast in Hungarian at Hungarian Radio ‘prime time’: 1.05 p.m. every Sunday afternoon. The 100th program was recently aired (it started in October 2007). They focus on Hungarian folk music and music of other ethnic groups in the region, but are not limited only to folk music of the region. The program format includes interview with a selected relevant musical guest interspersed with lots of good folk music. It is repeated every Monday night at 11.05 p.m. and can also be accessed on the MR1 website. Program staff: Éri Péter, Vasváry Annamária, Vida Antal, Ménes Ágnes. Report by Henics Tamás.

Page 8 Report on the 21st Folk Music and Folk Dance Festival that was held in the town of Sepsiszentgyörgy [Sfântu Gheorghe] in Romania on November 13-15, 2009. The event was organized and sponsored by the Lajtha László Foundation and the Haromszék Folk Dance Ensemble with a special theme honoring the memory and music of two traditional musicians from Kalotaszeg region of Transylvania: Berki ‘Árus’ Ferenc and Fodor ‘Neti’ Sándor. The Zurboló, Perkó and Haromszék dance groups performed as well as local tradition preserving groups from six villages in the Kalotaszeg region. A band and two dancers from the village of Szilágysámson [Șamșud] in the Szilágyság region of Western Transylvania were also performing guests. There was an audience of 1110 at the event, with 1300 people who participated in the program. By Czilli Balázs.

Page 13 Folk dance performance – 2009 December 14, Millennium Coffehouse, Szeged, Hungary. A small group of 8 dancers and 4 musicians got together to present an unusual and well-received program of dances, song and prose from Hungary’s Hortobágy region and the Kalotaszeg and Mezőség regions of Transylvania. See list of dancers and musicians in the Hungarian article. Report by Kukár Barnabás Manó.

Page 14 Vikár Béla – the Folklorist (Part 1.) Excerpts from the exhibition of photos and documents at the Hungarian Heritage House in Budapest from October 2009 until January 2010. The exhibition will be set up again at the Dance House Festival in Budapest March 27-28, 2010. Curators of the exhibition are Pávai István and Sebő Ferenc. It was sponsored by the Hungarian Heritage House and the Hungarian Museum of Ethnography. Vikár Béla was born 150 years ago. He began doing folklore collection work writing down folk tales and songs using shorthand from the end of the 1870’s. He was the first person in Europe to use the phonograph to record folk songs (1896). He recorded Hungarian

folk songs and the folk music of other ethnic groups in the Hungarian territory. In this issue are some of Vikár’s own writings about his collection work, his ideas for organization of collections, his time studying in Finland and a letter from his mother telling about her own work collecting folk songs in Somogy County.

Page 16 5th Wedding Traditions Festival – Földes, Hungary November 27-28, 2009. An important traditional aspect of weddings here is the master of ceremonies – the *Vőfély*. This is the person who directs and leads the events of the entire wedding with an ongoing banter in traditional verse. *Vőfély*-s from all over the Hungarian language area meet and are documented at this event each year. This year they celebrated release of a book on the material collected to date at these events. The first in a series: *Vőfély Traditions – Hungarian Plains*. Published in Hungarian by the Karácsony Sándor Cultural Center, Földes, Hungary. 2009. Report by Juhász Erika.

Page 19 Literary column. In the short story here, the character ‘Keresdi’ contemplates death in two situations: one fresh incident seen on a wet Budapest sidewalk and one in the past – the tragic death of a friend in a horse drawn wagon accident on a deserted country road perhaps in Transylvania. By Kacsirek Ottó.

Page 22 New recording: Music from the Kis-Küküllő River region of Transylvania – Bárdosi Ildikó (native of the region, now lives in Debrecen area) sings, accompanied by musicians from the region along with Molnár Miklós on violin and Mester László on viola.

Page 22 35th Anniversary – Nyírség Dance Ensemble, Nyíregyháza, Hungary In November of 2009 this outstanding and celebrated amateur folk dance ensemble rose to the occasion with a superb gala show in their hometown in Northeastern Hungary. So many nationally acclaimed and simply great dancers, choreographers, choreographies and performances have come from this group over the years! Report and congratulations from Karádi Zsolt.

Page 28 Report on the 2009 Mendocino Folklore Camp, a folk dance camp in California. Printed here in both English and Hungarian. By Sue Foy (translated by Bede Judit).

Page 35 Reprint from quart.hu webpage – February 10th 2010. The London world music publication, *Songlines Magazine*, regularly sends out CD compilations of folk and world music from a selected highlighted country with its magazine. The February 2010 issue of *Songlines* included a compilation from Hungary. This writing outlines the process and

background behind selections made for the CD and the conditions for inclusion on the compilation. The 6th paragraph of the article in Hungarian lists the artists who actually appear on the compilation.

Page 40 Kóka Rozália’s series on women’s life stories: in this issue is part one of *Álmászt Bedroszian Kovách’s life story*. *Álmászt*’s father was from Armenia, her mother was Hungarian. *Álmászt* was born in Szabadka [Subotica], former Yugoslavia in 1937. She was trained to be a professional singer and then sang all over Yugoslavia and Europe with the Yugoslav Army’s performing group. Later she was soloist for Újvidék [Novi Sad] Radio. She married scientist Kovách Béla in 1957.

Page 44 Bittersweet / *Édeskeserű* – the argument continues. The debate began with Dreisziger’s bitter reaction (folkMAGazin 2009/4) to the Hungarian State Folk Dance Ensemble’s choreography that premiered last spring. More positive reviews have since come from local professionals. Here Dreisziger sticks to his totally negative reaction to this show. “... in this piece and the State Ensemble’s whole contemporary direction of work; music, dance and tradition serve merely as instruments of artistic expression [...] the relationship should be the other way around...”. Dreisziger mentions that programs like Zsuráfszky Sr.’s ‘Martin Archive’ is more what he thinks the State Ensemble should be doing.

Sue Foy

folkMAGazin

2010/1, XVII. évfolyam, 1. szám
Megjelenik évente 6+1 alkalommal
Kiadja a Táncház Alapítvány
Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán
Kuratóriumi tagok: Sándor Ildikó, P. Vas János

Felelős szerkesztő: K. Tóth László
Tervező-szerkesztő: Berán István

Munkatársak:

Bede Judit, Gósi Anett,
Havasréti Pál, Kőrösi Katalin
MAGTÁR – Széki Soós János

Budapest, I. ker., Szilágyi Dezső tér 6.
Levél cím: 1255 Budapest, Pf. 153
Tel./fax: (36.1) 214-3521
folkmagazin@mail.datanet.hu
www.folkmagazin.hu

Porszinter Nyomda
Tel.: 1/388-7632

ISSN - 1218 - 912X

Bankszámla-szám: 11701004-20171625
Külföldről: OTP I. ker. fiók,
1013 Budapest, Alagút u. 3. Hungary
Táncház Alapítvány (B.I.C.) OTPVHUHB
HU55 11701004 20171625 00000000

Támogatónk a Nemzeti Kulturális Alap
Népművészeti Szakmai Kollégiuma

Vadvirágok

LEMEZBEMUTATÓ KONCERT

2010. MÁRCIUS 20-án,
szombaton, 19 ÓRAKOR a BUDAI VIGADÓBAN
(1011 Budapest, Corvin tér 8.)

Minden kedves vendéget „jókedv” cseppekkel várunk!

Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár

2010. március 26. 19:00 Hagyományok Háza · 2010. március 27. 22:00-05:00 Petőfi Csarnok

2010. március 27-28. 10:00-22:00 Papp László Budapest Sportaréna

www.tanchaztalalkozo.hu

tel./fax: (+36.1) 214-3521

MAGYARORSZÁG
www.itthon.hu

OKM-ÖM

nka
Nemzeti Kulturális Alap

folkMAGazin

59993484111840

folkMAGazin

nka
Nemzeti Kulturális Alap